

Uimaopetuksen ja uintivalmennuksen turvallisuusnäkökulmat – tavoitteena vesiturvallisuuden edistäminen

Mikael Murro

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Liikunta ja terveyden edistäminen
Tunnistenumero:	6407
Tekijä:	Mikael Murro
Työn nimi:	Uimaopetuksen ja uintivalmennuksen turvallisuusnäkökulmat – tavoitteena vesiturvallisuuden edistäminen
Työn ohjaaja (Arcada):	Carina Kiukas & Riitta Vienola
Toimeksiantaja:	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry & Suomen Uimaliitto ry
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Tämä opinnäytetyö on tuotekehityshanke, jonka lähtökohtana on myötävaikuttaa laadukkaamman sekä turvallisemman uimaopetuksen, uintivalmennuksen sekä vesiturvallisuusosaamisen puolesta. Työn toimeksiantajina toimivat Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry sekä Suomen Uimaliitto ry. Lisäksi työn tuloksia tullaan hyödyntämään Nordplus Horizontal – Aquatic Life projektissa joka tähtää vähentämään lasten hukkumistapauksia. Hukkuminen on globaali kansanterveyttä uhkaava ongelma, johon menehtyy arviolta vuosittain yli 360 000 henkilöä. Hukkumisien suurimpaan riskiluokkaan lukeutuvat miehet, lapset sekä henkilöt joilla on helpompi pääsy vesialueisiin. Puutteelliset vesiturvallisuustaidot ovat usein myös syy hukkumiseen. Monipuolisten uima- vesiturvallisuus- sekä hengenpelastustaitojen opettaminen kouluikäisille lapsille on yksi käytännöllinen lähestymistapa hukkumisien vähentämiseen. Suurin osa hukkumistapauksista olisi vältettävissä oikeanlaisilla turvallisuusasenteilla. Työ tulee sisältämään kaksi tutkimuskysymystä. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä etsitään vastausta siihen, mitä tulisi huomioida turvallisuutta ajatellen ennen toimintaa, toiminnan aikana sekä toiminnan jälkeen. Keskiössä ovat esimerkiksi toiminnan turvallisuuden takaavat lainsäädännöt ja ohjeet sekä yleiset käytännön turvallisuusasiat toiminnassa. Toisessa tutkimuskysymyksessä etsitään vastausta siihen, millä tavoin asenteet mahdollisesti vaikuttavat vesiturvallisuuskäyttäytymiseen. Käsiteltävät aiheet ovat asenteiden määrittely ja synty, niiden vaikutus vesiturvallisuuskäyttäytymiseen sekä millä tavoin asenteita voidaan pyrkiä muuttamaan. Opinnäytetyön tulokset tullaan toteuttamaan oppaan muodossa, joka on suunnattu uimaopettajille sekä uintivalmentajille. Kohderyhmäksi on rajattu 5-12 vuotiaat lapset. Opinnäytetyön metodina on käytetty prosessikuvausta, Carlström & Carlström Hagmanin (2006) mallin mukaisesti. Turvallisuutta ajatellen tulisi toiminnassa huomioida lainsäädännön vaatimukset sekä ohjeiden suositukset. Opetusalueen tulee olla turvallinen, toimintaan liittyviä riskejä tulee arvioida sekä ennaltaehkäistä vaaratilanteita. Ryhmän koko ei saa olla liian suuri, ja ryhmää tulee pystyä organisoida sekä hallita turvallisesti. Hukkuvan henkilön tunnistaminen on tärkeää, sillä hukkuva ei välttämättä näytä aina hukkuvalta. Toiminnan aikana sattuneista onnettomuuksista tulee pitää kirjaa, vakavammissa tapauksissa tulee niistä myös ilmoittaa eteenpäin. Asenteita voidaan määritellä useilla eri tavoilla. Puutteelliset perusasenteet, -tiedot sekä -taidot ovat usein hukkumisen syy. Myönteisillä vesiturvallisuusasenteilla vedessä ja sen ympärillä liikkuminen on turvallisempaa. Asenteiden muuttaminen on monimutkaista, mutta vaikuttaisi siltä, että parhaiten niihin voidaan vaikuttaa nuorena iässä. Pojat sekä miehet ottavat tyttäjä sekä naisia useammin riskejä vedessä. Erityisesti nuorten lasten kohdalla olisi hyvä keskittyä myönteisten vesiturvallisuusasenteiden myötävaikuttamiseen. Vesiturvallisuuskoulutuksessa sekä muussa toiminnassa joka tapahtuu vedessä tulisi entisestään korostaa turvallisuussääntöjen tärkeyttä sekä niiden todellista merkitystä turvallisuutta kohtaan.</p>	
Avainsanat:	Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto, Suomen Uimaliitto, uimaopetus, uinnivalmennus, vesiturvallisuus, asenteet, opas
Sivumäärä:	98
Kieli:	Suomi
Hyväksymispäivämäärä:	21.6.2018

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Idrott och hälsopromotion
Identifikationsnummer:	6407
Författare:	Mikael Murro
Arbetets namn:	Simundervisningens och simträningens säkerhetsaspekter – som mål att främja vattensäkerheten
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas & Riitta Vienola
Uppdragsgivare:	Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund r.f. & Finska Simförbundet r.f.
<p>Sammandrag:</p> <p>Examensarbetet är ett produktutvecklingsarbete, vars syfte är att bidra till en högklassigare och säkrare simundervisning samt förbättrade vattensäkerhetskunskaper. Uppdragsgivarna för arbetet är Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund r.f. samt Finska Simförbundet r.f. Dessutom kommer resultaten att utnyttjas i Nordplus Horizontal – Aquatic Life-projektet, som strävar efter att minska drunkningsfall bland barn. Över 360 000 personer drunknar globalt årligen. Barn, män och personer med lättare åtkomst till vattenområden hör till den högsta riskgruppen för drunkning. Bristfälliga vattensäkerhetskunskaper är bland de största orsakerna till drunkning. Utbildning i grundläggande sim- vattensäkerhets- samt livräddningskunskaper för barn i skolåldern är ett praktiskt sätt att minska drunkningsfallen. Merparten av drunkningsfallen kunde också undvikas med adekvata säkerhetsattityder. Arbetet innehåller två frågeställningar. Den första frågeställningen gäller vad man skall beakta säkerheten innan, under och efter verksamheten. Saker som behandlas är bl.a. lagstiftning, olika anvisningar samt praktiska säkerhetsarrangemang i verksamheten. Den andra frågeställningen undersöker hur attityderna påverkar vattensäkerhetsbeteendet. I frågeställningen behandlas attitydernas definition, tillkomst, hur de påverkar vattensäkerhetsbeteendet samt hur man möjligtvis kan påverka attityderna. Examensarbetets resultat kommer att framställas i form av en handbok som är riktad till simlärare och -tränare med 5–12 åriga barn som målgrupp. Som metod för arbetet kommer att användas processbeskrivning enligt en modell av Carlström & Carlström Hagman (2006). Gällande säkerheten bör man beakta lagstiftningens krav samt rekommendationerna i anvisningarna. Undervisningsområdet bör vara säkert, man bör ha evaluerat vilka risker som kan kopplas till verksamheten samt förebygga olyckor. Gruppen får inte vara för stor, ansvarsområdet mellan alla inblandade bör vara klara, säkerhetsaspekterna i övningarna skall beaktas och man skall kunna organisera och kontrollera gruppen på ett säkert sätt. Att känna igen tecken på en drunknande person är även viktigt, eftersom en drunknande person inte nödvändigtvis ser ut att drunkna. Efter verksamheten bör man noggrant registrera eventuella olyckor som skett under verksamhetens gång. Allvarigare olyckor bör dessutom anmälas vidare. Attityderna kan definieras på fler olika sätt. Bristfälliga basattityder, -kunskaper och -färdigheter är oftast orsaken till drunkning. Tillräckliga vattensäkerhetskunskaper gynnar positiva vattensäkerhetsattityder, vilket leder till att man kan röra sig säkrare i och kring vatten. Att påverka attityderna är oftast komplicerat, men det verkar som om man bäst kan göra det i yngre ålder. Pojkar och män tar oftare än flickor och kvinnor risker i vattnet. Vattensäkerhetsattitydernas betydelse borde betonas mera bland yngre. Säkerhetsanvisningarnas verkliga betydelse för säkerheten borde även betonas mera i verksamheten.</p>	
Nyckelord:	Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund, Finska Simförbundet, simundervisning, simträning, vattensäkerhet, attityder, handbok
Sidantal:	98
Språk:	Finska
Datum för godkännande:	21.6.2018

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Sports and health promotion
Identification number:	6407
Author:	Mikael Murro
Title:	Safety aspects of swimming teaching and coaching – with the goal of promoting water safety
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas & Riitta Vienola
Commissioned by:	Finnish Swimming Teaching and Lifesaving Federation & Finnish Swimming Association
<p>Abstract:</p> <p>This thesis is a product development project that aims to contribute to a safer and a higher-class swimming teaching, coaching and water safety expertise. The project is commissioned by the Finnish Swimming Teaching and Life Saving Federation & the Finnish Swimming Association. In addition, the results will be utilized in the Nordplus Horizontal – Aquatic Life project that aims to reduce drowning among children. Drowning is a global public health issue that is estimated to kill over 360 000 people every year. Men, children and people with easier access to water areas has the highest risk of drowning. Insufficient water safety skills are among the biggest causes of drowning. Teaching school-aged children basic swimming, water safety and lifesaving skills is a practical approach to reducing drowning. The majority of the drowning cases could be avoided with adequate safety attitudes. The thesis includes two research questions. The first research question concerns what should be taken into account in terms of safety before, during and after the activity. The subjects to be addressed is for example laws and guidelines that guarantee the safety in the activity, and also general safety matters during the activity. The second research question examines how attitudes affect water safety behavior. The subjects to be addressed are the definition and the emergence of attitudes, how they affect water safety behavior, and the ways in which attitudes can be attempted to change. The results of the thesis will be fulfilled in the form of a guide, which is aimed to swimming teachers and coaches. The target group is limited to children aged 5-12 years. Process description is used as method for the thesis, according to Carlström & Carlström Hagman's (2006) model. The following things should be taken into account regarding safety in the activity: requirements of the legislation, recommendations of the guidelines, safety of the teaching area, evaluation of the risks that can occur during the activity and prevention of incidents. The size of the group can't be too big, responsibilities between all involved should be clear, the safety aspects of the exercises should be taken into account and one should be able to organize and control the group in a safe way. Recognizing the signs of a drowning person is also important, because a drowning person does not necessarily seem to be drowning. Any accidents that occurs should be recorded carefully after the lesson. More serious accidents must also be reported forward. Attitudes can be defined in many different ways. The lack of basic attitudes, knowledge and skills are often the cause of drowning. Adequate water safety knowledges favor positive water safety attitudes, which makes moving in and around water safer. Changing attitudes is complicated, but it seems that they can be influenced best in younger ages. Men and boys behave more riskily in the water compared to girls and women. It would be advisable to focus on contributing to positive water safety attitudes, which could contribute to safer behavior in and around water. The importance of safety rules and their real significance towards safety should be further emphasized in water safety training and other activities that takes place in the water.</p>	
Keywords:	Finnish Swimming Teaching and Lifesaving Federation & Finnish Swimming Association, swimming teaching, swimming coaching, water safety, attitudes, guide
Number of pages:	98
Language:	Finnish
Date of acceptance:	21.6.2018

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	8
2	TUTKIMUKSEN TAVOITE SEKÄ TUTKIMUSKYSYMYKSET	9
3	TAUSTA	9
3.1	SUOMEN UIMAOPETUS- JA HENGENPELASTUSLIITTO	10
3.2	SUOMEN UIMALIITTO	10
3.3	NORDPLUS HORIZONTAL	10
3.4	HUKKUMINEN NUMEROINA	11
3.5	HUKKUMISEN VASTAINEN TYÖ SUOMESSA	12
3.6	WHO: N STRATEGIA	13
3.7	INTERNATIONAL LIFE SAVING FEDERATION	13
4	TOIMINNAN KOKONAISTURVALLISUUS	14
4.1	KUKA VOI TOIMIA VASTUUHENKILÖNÄ?	15
4.2	VASTUU UIMAHALLISSA	15
4.3	TURVALLISUUTEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	18
5	LAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA	20
5.1	KULUTTAJATURVALLISUUSLAKI 920/2011	20
5.1.1	<i>Turvallisuusasiakirja</i>	21
5.1.2	<i>Ilmoitus valvontaviranomaisille</i>	21
5.2	VALTIONEUVOSTON ASETUS NUORILLE TYÖNTEKIJÖILLE ERITYISEN HAITALLISISTA JA VAARALLISISTA TÖISTÄ 475/2006	22
5.3	LAKI LASTEN KANSSA TYÖSKENTELEVIEN RIKOSTAUSTAN SELVITTÄMISESTÄ 504/2002	23
6	OHJEISTUKSET SUOMESSA	23
6.1	TUKES- OHJE 1/2015	23
6.2	OHJEET TURVALLISEN UIMAOPETUKSEN JÄRJESTÄMISEKSI	23
6.3	VAPAASUKELLUSOHJE	24
6.4	KANSAINVÄLISET ESIMERKIT	24
7	ASENTEET	26
7.1	ASENTEIDEN MUODOSTUMINEN	28
7.2	ASENTEIDEN VAIKUTUS TURVALLISUUTEEN	30
7.3	ASENTEISIIN VAIKUTTAMINEN	33
8	METODIIKKA	34
8.1	KEHITYSALUE	35
8.2	SUUNNITTELU	36
8.3	KENTTÄTYÖ & ARVIOINTI	36
8.4	EETTISET NÄKÖKULMAT	37
9	PROSESSIKUVAUS	38
9.1	KEHITYSALUE	38
9.2	SUUNNITTELU	39
9.3	KENTTÄTYÖ	41
9.4	ARVIOINTI	44
10	POHDINTAA	45
10.1	METODI	45
10.2	PROSESSI	45
10.3	TUOTOS	47

10.4	EHDOTUKSIA JATKOTUTKIMUKSILLE	52
11	SVENSKSPRÅKIG SAMMANFATTNING.....	53
	LÄHTEET.....	65
	LIITTEET.....	72
	LIITE 1. TURVALLISUUSASIAKIRJAN SISÄLTÖ	72
	LIITE 2. OPINNÄYTEPROSESSIN AIKATAULU	73
	LIITE 3. OPAS UIMAOPETTAJILLE & UINNINVALMENTAJILLE	75

Kuviot

Kuvio 1 Hukkumisnumerot eri maissa, kun kaikki ikäryhmät huomioidaan. (World Health Organization 2014 53-56, 58).....	12
Kuvio 2 Seitsemän tapaa asenteiden muodostumiseen. (Erwin 2005 s. 32-53).....	28
Kuvio 3 Kehitystyön eri vaiheet (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 103-105.....	35
Kuvio 4: Toiminnan turvallisuusnäkökulmat.	Error! Bookmark not defined.

1 JOHDANTO

Hukkuminen on globaalisti kolmanneksi tavallisin syy tahattomiin kuolemantapauksiin, ja se kattaa 7 % kaikista tapaturmaisista kuolemantapauksista. Arviolta noin 360 000 henkilöä hukkuu globaalisti vuosittain, ja vaikuttaa jopa siltä, että maailmanlaajuiset estimoinnit aliarvioivat tätä kansanterveyteen suuresti vaikuttavaa ongelmaa. Hukkumisien korkeimpaan riskiluokkaan lukeutuvat lapset, miehet, sekä yksilöt joilla on helpompi pääsy vesialueisiin. (World Health Organization 2018) Yli 5000 lasta hukkuu myös vuosittain Euroopan alueella (World Health Organization Europe 2008 s. 29). Hukkuminen on erityisesti Itä-Euroopan maista Latviassa sekä Liettuassa suuri kansanterveyttä uhkaava ongelma. Hukkumisluvut Latviassa sekä Liettuassa ovat huomattavasti korkeammat kuin esimerkiksi muissa Itämeren alueen maissa, tai pohjoismaissa. (World Health Organization 2014 s. 53-55, 58) Suomessa hukkuu vuosittain 150-200 henkilöä, joka on asukasluvuun nähden korkea verrattuna muihin pohjoismaihin. Valtaosa hukkumistapauksista olisi vältettävissä oikeanlaisella turvallisuusasenteella sekä varautumisella. (Suomen Uimaopetus ja Hengenpelastusliitto a)

World Health Organization (WHO) korostaa, että puutteellinen vesiturvallisuustietous sekä riskialtis käyttäytyminen vedessä ovat esimerkkejä suurimmista hukkumisien riskitekijöistä. (World Health Organization 2014 s. 9) Käytännöllinen näkökulma toimenpiteistä joiden avulla hukkumisia voitaisiin vähentää, ovat monipuolisten uima- vesiturvallisuus- sekä hengenpelastustaitojen opettaminen kouluikäisille lapsille. (World Health Organization 2018)

Asenteilla vaikuttaisi myös olevan merkitystä siihen, kuinka henkilön turvallisuuskäyttäytyminen muotoutuu. Viitteitä on löydetty esimerkiksi siitä, että lasten uhmakas käyttäytyminen olisi yksi osasy syy riskien ottoon, huolimatta siitä, että riskin olemassaolo tilanteessa on ollut ilmeinen. Samaan aikaan viitteitä on löydetty myös siitä, että vaaratilanteet olisivat parhaiten ennustettavissa asenteiden perusteella. (Morrongiello et al. 2008) Myönteiset vesiturvallisuusasenteet takaavat turvallisemman liikkumisen vedessä sekä sen ympärillä (Moran 2008). Useimmissa tapauksissa puutteelliset perusasenteet, tiedot sekä kyvyt ovat hukkumisen syy (Stallman et al. 2008 s. 372).

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajina toimivat Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry (SUH) sekä Suomen Uimaliitto ry. Opinnäytetyön seurauksena syntyvää lopullista tuotosta tullaan lisäksi hyödyntämään Baltian maiden sekä pohjoismaiden välisessä vesiturvallisuutta parantavassa Nordplus Horizontal- projektissa.

2 TUTKIMUKSEN TAVOITE SEKÄ TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on myötävaikuttaa laadukkaamman sekä turvallisemman uimaopetuksen, uintivalmennuksen ja vesiturvallisuusosaamisen puolesta. Tarkoituksena on kartoittaa uimaopetuksen sekä uinninvalmennuksen turvallisuusnäkökulmia. Keskeiset aiheet ovat toimintaa ohjaavat lait ja ohjeet, sekä käytännön turvallisuusnäkökulmat toiminnassa. Lisäksi tarkoituksena on tutkia asenteita, sekä niiden vaikutusta vesiturvallisuuskäyttäytymiseen. Opinnäytetyön tulokset tullaan toteuttamaan oppaan muodossa, metodina käytetään prosessikuvausta.

Tutkimus tulee sisältämään seuraavat tutkimuskysymykset:

- A. Mitä tulee huomioida turvallisuutta ajatellen ennen toimintaa, sen aikana, sekä toiminnan jälkeen?

- B. Millä tavoin asenteet vaikuttavat vesiturvallisuuskäyttäytymiseen?

3 TAUSTA

Tämän osion tavoitteena on esitellä opinnäytetyön teoreettista osaa. Alkuun esitellään työn toimeksiantajat, sekä projekti jossa kyseisen opinnäytetyön tuloksia tullaan myös hyödyntämään. Tämän jälkeen esitellään tilastoja hukkumisista sekä esimerkkejä hukkumisen vastaisesta työstä, jonka jälkeen siirrytään käsittelemään toiminnan kokonais-turvallisuutta sekä toimintaa ohjaavia lainsäädäntöjä ja ohjeistuksia. Viimeisessä osiossa käsitellään yleisesti asenteita, niiden syntyä, asenteiden vaikutuksia vesiturvallisuuteen sekä niiden muuttamista.

3.1 Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto ry (SUH) on koulutus- ja valistusorganisaatio, joka on perustettu vuonna 1956. Organisaation tavoitteena on edistää uimataittoa sekä vesiturvallisuutta, jotta jokainen voisi liikkua turvallisesti vedessä. SUH ohjaa mm. yleistä uimaopetus- ja hengenpelastustyötä, kouluttaa alan ammattilaisia sekä kehittää uimahallien, uimarantojen ja muiden uimapaikkojen turvallisuutta. SUH toteuttaa työtään yhdessä 11 eri jäsenjärjestön kanssa joihin lukeutuvat mm. Suomen Uimaliitto, Suomen Punainen Risti, Folkhälsans Förbund rf sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto. Tämän lisäksi SUH on jäsenenä seuraavissa kansainvälisissä järjestöissä: Kansainvälinen hengenpelastusliitto (ILS), Euroopan hengenpelastusliitto (ILSE), Kansainvälinen uimaopettajajärjestöjen liitto (IFSTA) sekä Pohjoismainen hengenpelastusryhmä (NLG). (Suomen uimaopetus- ja hengenpelastusliitto b)

3.2 Suomen Uimaliitto

Suomen Uimaliitto ry on valtakunnallinen uintiurheilun lajiliitto, joka on perustettu vuonna 1906. Liiton lajeihin lukeutuvat uinti, uimahypyt, taitouinti sekä vesipallo. Liiton tarkoituksena on toimia aatteellisena yhdyssiteenä uintiurheilun alan yhdistysrekisteriin merkittyjen seurojen välillä. Suomen Uimaliiton tavoitteena on kehittää uintiurheilua ja -liikuntaa, sekä uinti- ja hengenpelastustaitoa Suomessa. Toiminnan perustana liitolla on liikunnan eettiset arvot, reilun pelin periaatteet urheilussa sekä sukupuolten välinen tasa-arvo. (Suomen Uimaliitto b) Suomen Uimaliitto järjestää lisäksi koulutusta ohjaajille, valmentajille sekä kilpailuissa toimiville tuomareille ja toimitsijoille jotka toimivat uintiurheilun ja – liikunnan parissa. (Suomen Uimaliitto a)

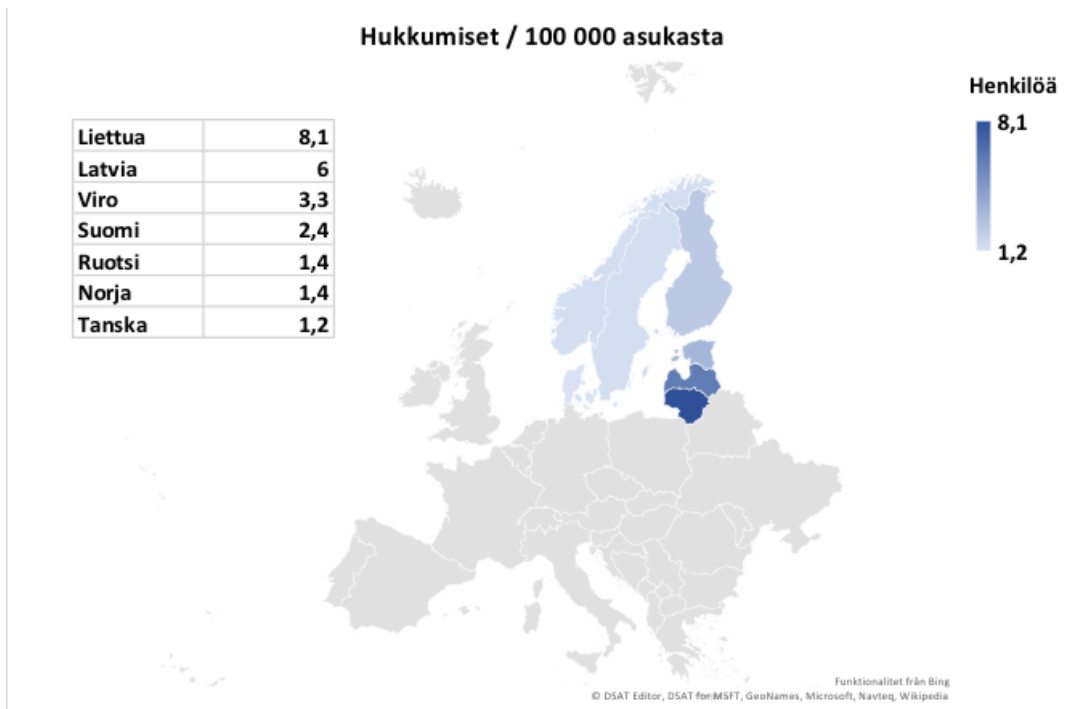
3.3 Nordplus Horizontal

The Nordplus Programme on ohjelma, joka tukee taloudellisesti kahdeksan eri maan (Tanska, Suomi, Islanti, Liettua, Ruotsi, Viro, Latvia ja Norja) sekä kolmen itsehallinnollisen alueen (Grönlanti, Färsaaret ja Ahvenanmaa) yhteisiä koulutusohjelmia (Nordplus 2014a). Nordplus Horizontal - Aquatic life on kaksivuotinen projekti, joka tähtää vahvistamaan Baltian maiden sekä pohjoismaiden välistä yhteistyötä lasten ui-

ma- ja vesiturvallisuusopetuksessa, ja tätä kautta edistää hukkumisen vastaista työtä. (Nordplus 2014b) Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto osallistuu Nordplus Horizontal- projektiin asiantuntijana (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2018 s. 11). Yksi osa projektia on mm. kehittää vesiturvallisuutta käsittelevät ohjeet uimaopettajille sekä uintivalmentajille. Projektin koordinoivana instituuttina toimii Lithuanian Children and Youth Center. Lisäksi myötävaikuttavina instituutteina projektissa toimivat Lithuanian Swimming Federation, Swimming federation of Latvia, Nord University Norjasta, sekä Yrkehögskolan Arcada Suomesta. (Nordplus 2014b)

3.4 Hukkuminen numeroina

Kuten mainittu, hukkuu globaalisti arviolta joka vuosi yli 360 000 ihmisiä (World Health Organization 2018). Tilastojen mukaan hukkuminen oli globaalisti kolmanneksi-toista tavallisin kuolinsyy alle 15 vuotiailla lapsilla vuonna 2004, joka vastaa 7.2 lasta / 100 000 asukasta kohden. Alueelliset erot ovat toki suuret. Pieni- sekä keskituloisissa maissa hukkumisnumerot ovat jopa kuusinkertaiset verrattuna korkeatuloisiin maihin. (World Health Organization 2008 s. 59) Hukkuminen oli vuonna 2004 toiseksi yleisin kuolinsyy 0-19 vuotiaiden lasten kesken Euroopan alueella, joka vastaa 14 hukkunutta lasta joka päivä (World Health Organization Europe 2008 s. 29). Alueelliset erot hukkumisluvuissa voivat olla jopa kaksikymmenkertaiset. Pieni- ja keskituloisissa maissa hukkumisriski on 11 kertaa korkeampi kuin korkeatuloisissa maissa. Tavallista on myös, että hukkuminen tapahtuu pieni- ja keskituloisissa maissa esimerkiksi lammissa, järvissä ja joissa, kun taas korkeatuloisissa maissa hukkuminen yleensä tapahtuu uimaltaissa. (World Health Organization Europe 2008 s. 29, 31) Kuviossa 1 on havainnollistettu hukkumislukuja Latviassa sekä Liettuassa, verrattuna Viroon sekä pohjoismaihin.

Kuvio 1 Hukkumisnumerot eri maissa, kun kaikki ikäryhmät huomioidaan. (World Health Organization 2014 53-56, 58)

3.5 Hukkumisen vastainen työ Suomessa

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto (SUH) tekee Suomessa näkyvää hukkumisen vastaista työtä. SUH:n missio on selvä: yksikään ei huku. Tavoitteena on, että uima- ja vesiturvallisuustaidot olisivat kansalaistaitoja Suomessa. Jotta tavoitteeseen päästäisiin, on SUH valinnut kolme toimenpidettä jotka auttavat tässä: uimataidon edistäminen elämäkulussa, vesiturvallisuuden parantaminen sekä vaikuttamistyön vahvistaminen. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto d) Lisäksi SUH tekee hukkumisen vastaista työtä eri kampanjoiden avulla. Viisaasti vesillä, on yksi SUH:n kampanjoista turvallisemman vesillä liikkumisen puolesta. Kampanjan päätavoitteena on pyrkiä vähentämään hukkumiskuolemia tiedottamalla vesiturvallisuusasioista, sekä lisäämällä tietoutta turvallisesta vesillä liikkumisesta ihmisissä. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2018 e) Vesisankarit- hanke on Koululiikuntaliiton koordinoima hanke, jonka tavoitteena on opettaa vesillä toimimisen taitoja monipuolisesti eri vuodenaikoina, tarjoamalla oppimateriaalia uimataidoista ensiaputaitoon sekä navigointitaitoihin.

Hankkeen tärkeimpänä tavoitteena on ennaltaehkäistä vesillä tapahtuvia onnettomuuksia ja tapaturmia, jotka voivat pahimmillaan johtaa hukkumisiin. Suomen Uimaopetus – ja Hengenpelastusliitto sekä Suomen Uimaliitto ovat aktiivisesti mukana hankkeessa. (Vesisankarit)

3.6 WHO: n strategia

WHO ehdottaa useita toimenpiteitä joilla hukkumistapauksia voitaisiin välttää. Asentamalla pääsyä rajoittavia esteitä esimerkiksi kaivojen sekä uima-altaiden läheisyyteen, kontrolloimalla pääsyä vaarallisiin vesialueisiin tai jopa kokonaan poistamalla kyseiset vesialueet. WHO ehdottaa myös, että esikoululasten valvottu hoito voisi vähentää hukkumisen riskiä, jonka lisäksi on näyttöä siitä, että sillä on muitakin terveydellisiä hyötyjä. Yksi käytännöllinen näkökulma hukkumisten vastaiseen työhön on monipuolisten uima- vesiturvallisuus- sekä hengenpelastustaitojen opettaminen kouluikäisille lapsille. Tehokkaat lainsäädännöt sekä säännökset ovat myös keskeisessä roolissa hukkumisen vastaisessa työssä. Lopuksi WHO ehdottaa, että kansallisen vesiturvallisuusstrategian kehittäminen voisi laajentaa turvallisuustietoisuutta vesialueilla, sekä luoda yksimielisiä ratkaisuja turvallisuutta ajatellen. Lisäksi kansallinen strategia tarjoaisi aihion sekä strategisen suuntauksen, jota voisi soveltaa toiminnassa usealla eri sektorilla. (WHO 2018)

3.7 International Life Saving Federation

International Life Saving Federation (ILS), on maailmanlaajuisesti toimiva viranomaisen, joka työskentelee yhdessä usean kansallisen, sekä kansainvälisen organisaation kanssa. ILS sekä muut jäsenorganisaatiot operoivat yhdessä hukkumisen vastaisessa työssä, vesipelastuksessa, vesiturvallisuudessa, ranta- ja hengenpelastuksessa sekä hengenpelastuskilpailuissa. (International Life Saving Federation 2017)

Myös ILS korostaa hukkumisen olevan laaja kansanterveyttä uhkaava ongelma, joka vaatii vastatoimenpiteitä usealla eri tasolla. ILS:n mukaan hukkumisen vastaisen työn tulisi sisältää sekä yleisen tason toimenpiteitä, että yksilötasolle kohdistuvia, spesifejä toimenpiteitä. ILS:n hukkumisen vastainen strategia perustuu toimenpiteisiin, joita työs-

tetään kolmella eri tasolla: primäärisellä, sekundäärisellä sekä tertiäärisellä tasolla. (International Life Saving Federation 2015 s. 14)

Primäärisillä toimenpiteillä tarkoitetaan toimenpiteitä, joiden avulla voidaan ennaltaehkäistä hukkumisia. Primääriseen tason toimenpiteitä voidaan myös kuvata epäsuorina toimenpiteinä. Esimerkkejä primääriseen tason toimenpiteistä jotka ILS nostaa esille, ovat toimenpiteet jotka kohdistuvat riskiryhmiin. Näihin toimenpiteisiin lukeutuvat esimerkiksi uima- sekä vesiturvallisuuksien parantamiseen kohdistuvien koulutusten laajempi tarjonta. Lisäksi erityisesti nuorille lapsille tulisi opettaa miten selviytyä tilanteissa joissa joudutaan veden varaan, sekä ohjeistaa lapsia siitä, että koskaan ei tulisi uida yksin. (International Life Saving Federation 2015 s. 14-15.)

Sekundääriset toimenpiteet pitävät sisällään suoria toimenpiteitä joiden avulla voidaan rajata ongelman olemassaoloa, sekä samaan aikaan vähentää niistä seuraavia tapaturmia ja kuolemantapauksia. Näihin toimenpiteisiin lukeutuvat esimerkiksi uinti- ja hengenpelastuskoulutus, uinninvalvonnan lisääminen sekä elvytystaitojen opettaminen kansalle. (International Life Saving Federation 2015 s. 15-16.)

Tertiäärisiin toimenpiteisiin lukeutuvat toimenpiteet joiden avulla ongelmaa voidaan vähentää tapaturman jo satuttua. Esimerkkejä tertiääriseen tason toimenpiteistä ovat ennaltaehkäisevät ohjelmat joiden tavoitteena on mm. vähentää riskien ottoa, parantaa lainsäädäntöä, tarjota koulutusta sekä luoda yhtenäiset standardit. (International Life Saving Federation 2015 s. 16)

4 TOIMINNAN KOKONAISTURVALLISUUS

Turvallisuus on olennainen osa palvelun laatua uimahallissa tai kylpylässä. Turvallisen ympäristön luomiseen ei osallistu ainoastaan uinninvalvoja, vaan se tapahtuu koko henkilökunnan toimesta. (Keskinen et al. 2018 s. 220) Tässä osiossa käsitellään mitä vaatimuksia ryhmän vastuuhenkilöltä vaaditaan, miten vastuu jakautuu uimahallissa eri henkilöiden kesken sekä mitä asioita uimaopettajan ja uintivalmentajan tulee ottaa huomioon toiminnan kokonaisturvallisuutta ajatellen.

4.1 Kuka voi toimia vastuuhenkilönä?

Uimahallissa tapahtuva työ on vastuullista erityisesti siksi, että toiminta tapahtuu vedessä. Jotta henkilö voisi toimia ryhmän vastuuhenkilönä, tulee hänen olla 18 vuotta täyttänyt. Lisäksi kaikilta uimaopettajina toimivilta vaaditaan uimaopettajan koulutus. Toiminnan järjestämiseen liittyviin asioihin tulee perehtyä, sekä sisäistää mitä eri tehtäviä tulee suorittaa ennen toimintaa, toiminnan aikana, sekä toiminnan jälkeen. (Keskinen et al. 2018 s. 71) Ryhmän opettajan tulee olla riittävän pelastustietoinen, -taitoinen ja –kykyinen kyseiseen kohteeseen jossa toiminta tapahtuu. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto arvioi pelastustaitoa ns. pelastussuoritteella. Pelastussuorite aloitetaan uimalla ensin altaan päästä päähän. Tämän jälkeen sukellaan pelastettava altaan haastavimmasta kohdasta pinnalle ja kuljetetaan nostopaikalle. Nostopaikalla pelastettava nostetaan altaan reunalle. Tutustuminen kyseisen kohteen hälytysjärjestelmään, turvallisuusasiakirjaan, pelastusvälineiden sijaintiin ja käyttöön, ensiapuvälineisiin sekä pelastus- ja poistumisreitteihin sisältyy myös riittävän pelastustaidon vaatimuksiin. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 46) Uimahallin henkilökunnalle, kuten uinninvalvojille, on olemassa perusvaatimukset. Riittävä pelastustieto, -taito ja –kyky voi kuitenkin olla alhaisempi muilla uimahallissa työskentelevillä, kuten uintiryhmien ohjaajilla sekä opettajilla ja valmentajilla. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 17)

4.2 Vastuu uimahallissa

Uimahallin henkilökunta koostuu monista eri henkilöistä, kuten uimahallin vastuuhenkilöstä, uinninvalvojista, uimaopettajista sekä muista liikunta-alan palveluja tarjoavista henkilöistä. Kaikilla on olemassa oma vastuualueensa, ja työnkuva muodostuu yleensä oman koulutuksen mukaan. (Keskinen et al. 2018 s. 219-220) Seuraavaksi on tarkoituksena havainnollistaa, miten vastuu jakautuu palvelun tarjoajan, uimaopettajan, uinninvalmentajan sekä seurojen kesken. Lisäksi tarkoituksena on havainnollistaa kouluryhmien opettajien, vanhempien ja muiden huoltajien sekä ulkopuolisten palveluntarjoajien vastuuta.

Uimahallin vastuuhenkilö (palveluntarjoaja) on vastuussa uimahallin yleisestä toiminnasta, turvallisuudesta sekä taloudesta (Keskinen et al. 2018 s. 220). Palvelun tarjoaja

voi olla esimerkiksi yksityinen henkilö, yritys, kunta, rekisteröity yhdistys tai seurakunta. Palvelun tarjoaja on vastuussa palvelun tuottamisesta kyseisessä kohteessa. Palveluntarjoajaa voidaan kutsua myös toiminnanharjoittajaksi. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 6) Palvelun tarjoaja huolehtii lisäksi opetusalueen hyvästä kunnosta sekä uimaopettajan tehtävään koulutetun henkilön palkkaamisesta. Lisäksi palvelun tarjoajan tulee huolehtia siitä, että vastuu- ja vakuutusasiat ovat asianmukaisesti hoidettu. (Keskinen et al. 2018 s. 71-72) Varusteiden (esim. kellukkeet) käyttöä koskevat turvallisuusohjeet, sekä niistä vastaavat henkilöt tulee olla tiedossa (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 41). Uimaopettaja vastaa opetuksen suunnittelusta ja turvallisuudesta sekä eri ryhmien kuten lasten, aikuisten, kouluryhmien, erityisryhmien, uimaopetuksesta ja mahdollisesta muusta toiminnasta joka tapahtuu uima-altaassa. (Keskinen et al. 2018 s. 219-222)

Valmennustilanteissa turvallinen toimintaympäristö on laadukkaan harjoittelun lähtökohta. Turvallisuuden tunne on perustarve, jolla tarkoitetaan vaarojen sekä uhkien poissaoloa. Turvallisen toimintaympäristön tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi tulevien tapahtumien ja tilanteiden ennakointi, ihmisten välinen luottamus sekä lapsen henkistä ja fyysistä terveyttä turvaavat rajat. Turvallisuuden tunnetta luo myös esimerkiksi yhteiset pelisäännöt jotka kaikki tuntevat, sekä tietous riskeistä ja toimenpiteistä niiden ennaltaehkäisemiseksi. (Ketola 2015 s. 164) Valmentaja eli aikuinen on aina vastuussa oleva henkilö harrastustunnilla. Vastuu jakautuu yleensä suuresta kokonaisuudesta pienempiin osiin. Vastuu harjoituspaikasta, olosuhteista sekä tuntirakenteesta kuuluu valmentajalle. Harrastaja on viime kädessä vastuussa siitä, miten hän toimii ja on suhteessa kanssaharrastajiin sekä valmentajaan. Valmentajan vastuusiin kuuluu myös huolehtia siitä, että suunniteltu harrastustoiminta on korkealaatuista joka mahdollistaa lapsen turvallisen, kokonaisvaltaisen kehityksen. (Autio & Kaski 2005 s. 109)

Uimahallissa voidaan harjoittaa eri liikuntapalveluita tietyin edellytyksin uimahallin aukioloaikoina tai niiden ulkopuolella. Liikuntapalvelusta, tässä asiayhteydessä seuratoiminnasta, ei saa koitua uimahallille kokonaisturvallisuutta heikentävää vaikutusta. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 31) Seurojen harjoittama valmennustoiminta uimahallissa ei ole kuluttajapalvelu, vaikka toiminta tapahtuisi normaalien aukioloaikojen

ulkopuolella. Tästä syystä yhdistystoimintaan ei myöskään sovelleta kuluttajaturvallisuuksilakia. Uimahalli toimii näissä tapauksissa tilanvuokraajana seuroille. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto c) Aukioloaikoina liikuntapalvelun järjestäjän, sekä palveluun osallistuvien on noudatettava uimahallin henkilökunnan antamia turvaohjeita (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 31). Uimavalvojien on hyvä auttaa seuroja vesipelastustilanteissa, mutta seurat eivät voi siirtää kokonaisvastuuta pelastuksesta uimahallille. On myös suotavaa, että seuroilla olisi riittävä vesipelastusvalmius kyseiseen kohteeseen. Seurojen suurten harjoitusvuorojen aikana uimavalvojien huomio ei saa keskittyä liiaksi seurojen toimintaan, sillä tämä saattaa vaikuttaa uimahallin asiakkaiden valvontaan. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto c) Uimahallin aukioloajan ulkopuolella ei ole erikseen järjestetty uinninvalvontaa uimahallin puolesta. Näissä tapauksissa suositellaan valvonnan sopimisesta uimahallin, sekä kyseessä olevan ryhmän kesken kirjallisella käyttösopimusmallilla. Tällöin ryhmän turvallisuuden valvonta siirtyy ryhmän vastuuhenkilö(i)lle. Huomioitavaa on, että vastuu voidaan sopia ainoastaan oman ryhmän osalta. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto f)

Kouluryhmien opettaja vastaa ryhmästään puku- sekä pesutiloissa, ja siitä että koko ryhmä saatetaan ennalta sovittuun paikkaan odottamaan uimaopetuksen alkamista. Ennen altaille tuloa tulee opettajan huolehtia yhdessä uimaopettajan kanssa siitä, että opetusalue on turvallinen. (esim. suihkuava ja poreileva vesi altaassa on turvallisuusriski). Opettajan tulee seurata uimaopetuksen etenemistä altaan reunalta, tai vaihtoehtoisesti osallistua itse uimaopetukseen. Opettaja vastaa ryhmästään koko oppitunnin ajan, uimaopettajalla on vastuu opetuksen pedagogisesta sisällöstä. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008 s. 6-7)

Vanhemmat tai huoltajat vastaavat siitä, että lapsi saatetaan ennalta sovittuun paikkaan ja aikaan, sekä noudetaan ennalta sovitusta paikasta sovittuun aikaan uimaopetuksen päätyttyä. Tämä on ensisijaisen tärkeää, sillä uimaopettaja vastaa oppilaista vain opetuksen ajan. Lapsen mahdollisista sairauksista tai erityistarpeista on myös hyvä keskustella jo ennen tunnin alkua. (Keskinen et al. 2018 s. 27-28, 77-79)

Ulkopuolinen palvelun tarjoaja voi vuokrata tiloja sekä vuoroja itselleen esimerkiksi vesijumppaa tai vauvauintia varten. Tilanvuokraajan (uimahallin) tulee etukäteen var-

mistua siitä, että ulkopuolisen toimijan tarjoama palvelu on turvallista, sekä siitä että tarjoaja on täyttänyt kaikki lakisääteiset velvoitteensa. Ulkopuolinen palvelun tarjoaja vastaa ainoastaan palveluun osallistuvien turvallisuudesta. Uimahallin turvallisuusasiakirjasta tulee ilmetä ajankohdat, milloin uimahalli on muiden käytettävissä, sekä millä tavoin turvallisuuden valvonta järjestetään kyseinä aikoina. Ulkopuolinen palvelun tarjoaja on velvollinen laatimaan turvallisuusasiakirjan oman palvelunsa osalta, sekä perehtyä kyseisen kohteen turvallisuusjärjestelyihin (esim. hälytysjärjestelmä, ensiapu- sekä pelastusvälineiden sijainti). Ulkopuolisen palvelun tarjoajan tulee olla riittävän pelastustaitoinen kyseiseen kohteeseen, sekä tarvittaessa tuoda paikalle tarvittavat ensiapu- ja pelastusvälineet, jos niitä ei ole saatavilla uimahallissa. Turvallisuuden kannalta olennaisista seikoista (esim. rikkinäiset pelastusvälineet) tulee ilmoittaa uimahallin toiminnanharjoittajalle. (Turvallisuus ja kemikaalivirasto 2017 s. 14)

4.3 Turvallisuuteen vaikuttavat tekijät

Ryhmän koko vaikuttaa olennaisesti toiminnan turvallisuuteen sekä toiminnan organisointiin. Liian suurissa ryhmissä ei voida varmistua siitä, että jokaisen oppilaan turvallisuus olisi taattu. (Keskinen et al. 2018 s. 43, 77) Sopivan kokoiset ryhmät mahdollistavat paremman eriyttämisen opetuksessa, ja samaan aikaan se parantaa uimaopetuksen laatua sekä turvallisuutta (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008 s. 5). Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton suositukset ryhmän koosta ovat seuraavat: yhtä pätevää uimaopettajaa kohden 10 uimataidotonta oppilasta tai 15 jatkoryhmän oppilasta. Vedenpelkoiset sekä uimataidottomat henkilöt tarvitsevat yleensä pienryhmä- sekä yksilöopetusta. (Keskinen et al. 2018 s. 77) Uimaopettajan oma käyttäytyminen toimii lähtökohtana turvallisten asenteiden muodostumisessa vedessä. Tästä syystä uimaopettajan tulisi aina toimia esimerkillisesti opetuksen aikana. Uimaopettajan tulee myös pystyä keskittymään samanaikaisesti useaan asiaan, sekä asettumaan turvallisuusyryistä ryhmään nähden niin, että hän näkee aina koko ryhmän. Näin ollen tiedetään koko ajan mitä kukin ryhmässä tekee. (Keskinen et al. 2018 s. 45-46, 55) Järjestystä voidaan ylläpitää tunnilla esimerkiksi luomalla tilanteita, joissa oppilaat kohdistavat tarkkaavaisuutensa haluttuihin asioihin. (Kuusela & Kaski 2013 s. 346)

Riskien huolellinen arviointi toimii turvallisen toiminnan lähtökohtana. Samaan aikaan, sillä voidaan ennaltaehkäistä tapaturmien sekä onnettomuuksien syntyä. Toiminnanharjoittajan velvollisuuksiin kuuluu tuntea, sekä arvioida mahdolliset uimahallin käyttöön liittyvät riskit. Riskien arviointi on yksi olennainen osa turvallisuusasiakirjan sisältöä. Turvallisuusasiakirjaan tulee aina myös perehtyä, jotta tiedetään mitä vaaroja toimintaan liittyy, missä tilanteissa niitä voi esiintyä, sekä minkä tyyppisiä onnettomuuksia (esim. hukkuminen, liukastuminen tai putoaminen) tilanteissa voi sattua. Lisäksi riskien arvioinnilla voidaan arvioida vaaran todennäköisyyttä, mahdollisen onnettomuuden seurauksia, sekä valmistautua hätä- sekä onnettomuustilanteisiin. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 11, 13) Turvallisen opetusympäristön tunnusmerkkeihin lukeutuvat ensiaputarvikkeet, hengenpelastusvälineet, puhelin jossa on hätänumero näkyvillä sekä toimiva hälytysjärjestelmä (Keskinen et al. 2018 s. 73). Toimivan hälytysjärjestelmän tarkoituksena on varmistaa, että kaikki osaavat toimia oikein onnettomuustilanteen satuessa (esim. kuka soittaa apua, kuka opastaa apua paikalle jne.). Lisäksi toimivalla hälytysjärjestelmällä pyritään ennaltaehkäisemään mahdollisia lisäonnettomuuksia. (Keskinen et al. 2018 s. 227-228)

Opetusympäristönä uima-allas on lähtökohtaisesti innostava, mutta samaan aikaan riskialtis. Tarkat käyttäytymissäännöt sekä turvallisuusohjeet tulee tästä syystä selvittää tarkasti oppijoille heti toiminnan alussa. Riskien hallintaa sekä turvallisuutta ajatellen, on tärkeää tuntea ryhmän taso. Liian haastavat tehtävät liian syvässä altaassa ryhmän tasoon nähden, ovat turvallisuusriski. ”Helposta vaikeampaan, matalalta syvemmälle” tulisi toimia mottona. (Keskinen et al. 2018 s. 40, 72-73) Vaaratilanteita voidaan välttää ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä, esimerkiksi perehtymällä opetusalueeseen ennen tuntiä, asettamalla tunneille selkeät säännöt, sekä huomioimalla ryhmän ikä, taso ja oppilaiden määrä (Keskinen et al. s. 40-41, 72). Huomioitavaa on myös, että oppilaat eivät saa saapua allasosastoille yksin, eikä liikkua tai poistua osastoilta yksin (Keskinen et al. 2018 s. 79). Turvallisuuden tunne on perusedellytys uimakouluissa. Kiusaaminen sekä häiritsevä käyttäytyminen voi vaikuttaa lapsen turvallisuudentunteeseen. Opettajan tulisi tästä syystä puuttua rohkeasti tilanteisiin joissa edellä mainittuja tilanteita ilmenee. (Keskinen et al. 2018 s. 46)

Toiminnan turvallisuutta ajatellen on myös tärkeää tunnistaa merkit hukkumaisillaan olevasta henkilöstä. Vittonen & Pian mukaan hukkuminen tapahtuu yleensä hyvin nopeasti. Hukkuva ihminen vajoaa pinnan alle yleensä 20-60 sekunnin taistelun jälkeen. Kaikilla ihmisillä on olemassa niin sanottu ”vaistomainen hukkumisreaktio”. Hyvin useasti hukkuva henkilö ei ole itse kykeneväinen huutamaan apua johtuen siitä, että ihmisen hengityselimistö pyrkii ensisijaisesti hengittämään puhumisen sijasta. Tämä on yksi osa vaistomaista hukkumisreaktiota. Tällä kyseisellä reaktiolla ihminen pyrkii välttämään kuviteltua tai todellista tukehtumista vedessä. Vaistomaiseen hukkumisreaktioon lukeutuvat myös seuraavat merkit: hukkumaisillaan oleva henkilö nostaa sekä laskee suutaan vuorotellen vedenpinna ylä- ja alapuolelle. Hukkuva painaa vedenpintaa vaistomaisesti kädet sivullaan kammetakseen kehoaan ylöspäin, jotta voisi nostaa suunsa vedestä hengittääkseen. Keho on yleensä pystysuorassa asennossa, ja näkyviä potkuja ei ole havaittavissa. Hukkuva henkilö ei myöskään pysty tietoisesti hallitsemaan käsivarsiansa liikkeitä. Tästä syystä henkilö ei esimerkiksi pysty pysäyttämään uppoamistaan, heiluttamaan apua käsillään, tavoittaa hengenpelastusvälinettä tai liikkua pelastushenkilöstön suuntaan.

5 LAINSÄÄDÄNTÖ SUOMESSA

Toiminnassa on erityisen tärkeää huomioida toiminnan turvallisuusnäkökulmat. Suomen viranomaiset ovat turvallisuuden takaamiseksi määritelleet turvallisuusnäkökulmat toimintaa määräävien lakien, sekä lainsäädäntöä soveltavien ohjeistuksien perusteella. On suotavaa tuntea lainsäädäntö, joka koskee omaa työtä sekä vastuuta. Tämän lisäksi olisi myös hyvä tuntea muut työtä ohjaavat suositukset, ohjeistukset sekä määräykset. (Keskinen et al. 2018 s. 225) Tämän osion tarkoituksena on havainnollistaa uimaopettajan sekä uintivalmentajan työtä koskevia lainsäädäntöjä sekä ohjeistuksia.

5.1 Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011

Kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011) on laki, jonka perimmäisenä tavoitteena on varmistaa kulutustavaroiden sekä kuluttajapalvelujen turvallisuus. Lisäksi lain tarkoituksena on kulutustavaroista ja kuluttajapalveluista aiheutuvien terveys- ja omaisuusvaarojen ennaltaehkäisy, mahdollisen yllämainitun vaaratilanteen käydessä ilmi vaaran poistami-

nen asianmukaisella tehokkuudella, kuluttajaturvallisuusvalvonnan korkealaatuinen varmistaminen sekä omalta osaltaan toiminnanharjoittajien toimintaedellytyksien parantaminen. (Kuluttajaturvallisuuslaki 2011) Kuluttajaturvallisuuslakia ei sovelleta palveluihin joita yhdistykset tai muut yhteisöt tarjoavat vain omille jäsenilleen muussa kuin elinkeinotoiminnassa, esimerkkinä urheiluseurat joiden toimintaan voivat osallistua ainoastaan seuran jäsenet eikä voittoa tavoitella osallistumismaksuilla. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto g)

5.1.1 Turvallisuusasiakirja

Kuluttajaturvallisuuslain (luku 2, §7, kohta 10) mukaan palveluntarjoaja, joka tarjoaa palveluita uimahallissa, maauimalassa, kylpylässä tai viihdekylpylässä on velvollinen laatimaan turvallisuusasiakirjan joka pitää sisällään suunnitelman mahdollisten vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi, sekä edellä mainittujen tiedottamisesta henkilöille jotka tarjoavat palvelua. (Kuluttajaturvallisuuslaki 2011) Turvallisuusasiakirja tulee laatia ennen palvelun tarjoamisen alkua, ja sen tulee olla omaan toimintaan sekä toimintaympäristöön sopiva. Asiakirjan laajuus määrittyy tarjottavien palveluiden mukaan, ja siihen sisällytetään ainoastaan toimintaa edellyttävät asiat. Koska palveluntarjoaja tuntee lähtökohtaisesti itse parhaiten palvelunsa, on hän vastuussa palvelun turvallisuusjärjestelyistä sekä turvallisuusasiakirjan sisällöstä. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017) Turvallisuusasiakirjan sisältö on kuvattu tarkemmin liitteessä 1.

5.1.2 Ilmoitus valvontaviranomaisille

Toiminnanharjoittaja on velvollinen tekemään ilmoituksen valvontaviranomaiselle tapauksissa joissa palvelu tai palvelun suorittamiseen käytettävä tuote aiheuttaa jonkin seuraavasta: mahdollisen terveyshaitan, onnettomuuden, vaaratilanteen tai vakavan lähtöpiti- tilanteen. Tapaukset, joissa palvelulla on useita käyttäjiä, vaara on kuluttajalta vaikeasti havaittavissa tai palvelu on suunnattu lapsille, nuorille tai ikääntyneille, voivat edellyttää ilmoituksen tekemistä valvontaviranomaisille. Ilmoitus tulee myös suorittaa tilanteissa, joissa ihmishenki(ä) on menetetty tai hengen menettäminen on ollut ilmeinen, onnettomuustilanne on vaatinut ambulanssia tai pelastustoimen apua, uusi vaaratyyppi on havaittu sekä tilanteissa joissa turvallisuusjärjestelyt ovat olleet riittämättömät

tai pettäneet. Epäselvissä tapauksissa ilmoituksen tekeminen on suositeltavaa, sen tekemättä jättämisen sijaan. Olennaista ilmoituksen tekemisessä on, että ilmoitus tehdään välittömästi vaaratilanteen ilmetessä. Tilanteissa joissa täydellisiä tietoja tilanteesta ei ole välittömästi saatavilla, voidaan tietoja täydentää myöhemmin. Toiminnanharjoittaja ei ole velvollinen tekemään ilmoitusta tapauksissa joista ei koidu vakavaa loukkaantumista (esim. verinaarmu tai kolhaisu). Näissä tapauksissa toiminnanharjoittaja on kuitenkin velvollinen pitämään omaa kirjanpitoa kyseisistä onnettomuustapauksista esimerkiksi viranomaistarkastuksia varten. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2016) Valtion ja kuntien viranomaiset, sekä toiminnanharjoittajat tai muut kuluttajaturvallisuuslain velvoitteen alla olevat toimijat ovat lain 27 §:n mukaan velvollisia luovuttamaan valvontaviranomaisille välttämättömät tiedot valvonnan suorittamiseksi. (Kuluttajaturvallisuuslaki 2011)

5.2 Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 475/2006

Nuori henkilö (16 vuotta täyttänyt) ei voi suorittaa töitä joissa esiintyy työntekijän ikään sekä kokemukseen nähden liiallista rasitusta tai merkittävää vastuuta omasta tai toisten turvallisuudesta. Myöskään yksintyöskentely ei ole sallittua tilanteissa, joissa siihen liittyy ilmeinen tapaturman tai väkivallan vaara. Asetuksen 8 § mukaan, työsuojeluviranomaisella on oikeus myöntää tietyin ehdoin poikkeuslupa kyseisen asetuksen säännöksistä koskien nuoren 16 vuotta täyttäneen työntekijän kohdalla. Poikkeuslupa voidaan myöntää, jos se on nuoren työntekijän ammatillisen kehityksen kannalta välttämätöntä. Ehtona kyseisissä tapauksissa on, että nuori työntekijä työskentelee kokeneen sekä ammattitaitoisin henkilön valvonnan alaisuudessa. (Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 2006) Toisin sanoen, nuori henkilö voi toimia apuopettajana ainoastaan vastuussa olevan, täysi-ikäisen, uimaopettajan alaisuudessa. (Keskinen et al. 2018 s. 71)

5.3 Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002

Tämä laki suojelee alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta sekä edesauttaa heidän henkilökohtaista turvallisuuttaan. Lakia sovelletaan työtehtäviin, joissa alaikäistä kasvatetaan, opetetaan, hoidetaan, tai alaikäisen kanssa ollaan vuorovaikutuksessa, ilman huoltajan läsnäoloa. Tämän lain nojalla, alaikäisten kanssa työskentelevien henkilöiden rikostausta selvitetään. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 2002)

6 OHJEISTUKSET SUOMESSA

Tämän osion tarkoituksena on käsitellä eri ohjeita jotka ovat olennaisia toiminnan turvallisuutta ajatellen. Lopuksi tullaan myös esittelemään millä tavoin tehokasta hukuttamisen vastaista työtä on tehty kansainvälisesti.

6.1 Tukes- ohje 1/2015

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on luonut ohjeen 1/2015 Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen. Kyseisen ohjeistus kuvaa Tukesin näkemystä siitä, miten kuluttajaturvallisuuslainsäädännön vaatimukset ovat täytettävissä. Oikeudelliselta luonteeltaan kyseinen ohjeistus ei ole lainsäädännöllisesti sitova, sitä vastoin ohjeistusta voivat hyödyntää niin Tukes kuin palveluntarjoajat arvioidessaan sekä kehittäessään kuluttajapalveluiden turvallisuutta. Ohjeessa linjatut asetukset toimivat palveluntarjoajille esimerkkeinä sekä vaihtoehtoina turvallisesta toiminnasta. Koska kyseessä on ohjeistus joka ei ole lainsäädännöllisesti sitova, voi toiminnanharjoittaja täyttää lainsäädännön vaatimukset myös vaihtoehtoisin tavoin. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017)

6.2 Ohjeet turvallisen uimaopetuksen järjestämiseksi

Jotta uimaopetusta voitaisiin järjestää turvallisesti, ovat Opetushallitus, Suomen Kuntaliitto, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, sekä Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastus-

liitto yhdessä luoneet ohjeen Uimaopetus turvallisemmaksi. Kyseinen ohje sisältää käytännön esimerkkejä mm. uimaopetuksen turvallisuuskulmista, normeista jotka ohjaavat uimaopetusta, sekä suosituksia siitä, miten uimaopetusta tulisi toteuttaa (tuntimäärät, toiminta uimahallilla, oppilaiden arviointi jne.). (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008)

6.3 Vapaasukellusohje

Vapaasukellusohje on Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton, yhteistyössä Sukeltajaliiton, Suomen Uimaliiton sekä Kuluttajaviraston kanssa luotu ohjeistus. Ohjeistuksen tavoitteena on varmistaa turvallisen vapaasukelluksen harrastaminen uimahalleissa, kylpylöissä, maauimaloissa sekä vastaavissa paikoissa ilman että yleinen uintiturvallisuus heikkenee. Vapaasukellukseen liittyvät riskitekijät ovat hengityksen pidättäminen ääriarjoille jolloin tajuttomuus voi tapahtua yllättäen, jopa itse suorituksen jälkeen. Uimavalvoja ei välttämättä myöskään huomaa pinnan alla olevaa henkilöä. Ohjeessa käsitellään myös, kuka on lainsäädännön mukaan vastuussa vapaasukeltamisesta uimalassa aukioloaikoina tai niiden ulkopuolella. Aukioloaikojen aikana tapahtuvasta sukelluksesta on hyvä ilmoittaa uinninvalvojille. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2009 s. 3-9) On suotavaa, että uimaopettajat sekä uintivalmentajat tuntevat tämän ohjeistuksen sisällön, jos tunnin aikana harjoitetaan esimerkiksi syvyys- tai pituusukellusta.

6.4 Kansainväliset esimerkit

Hukkumisien vastaisten toimenpiteiden tulisi kohdistua esimerkiksi vesiturvallisuuden parantamiseen laajentamalla koulutuksen tarjontaa (International Life Saving Federation 2015 s. 14-16), lainsäädäntöjen ja säännösten tehokkuuteen sekä ympäristön muokkaamiseen (WHO 2018). Isossa-Britanniassa lainsäädännön, ympäristön muokkaamisen sekä koulutuksen yhdistäminen ovat osoittautuneet tehokkaiksi toimenpiteiksi hukkumisien vastaisessa työssä. Iso-Britannia on myös näyttänyt hyvää esimerkkiä tiedonannosta vesiturvallisuusasioissa, luomalla kattavan ohjeistuksen uima-altaiden hallintaa sekä turvallisuutta koskevissa asioissa. Vastaavanlaista ohjeistusta ei välttämättä löydy suurimasta osasta Euroopan maista. (World Health Organization Europe 2008 s. 32-33)

Koska tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena on kansainvälinen yhteistyö, on opiskelija halunnut tuoda esille Ison-Britannian esimerkkinä tehokkaasta hukkumisien vastaisesta työstä.

The Health and Safety Executive (HSE) on kansallinen sääntelyelin joka vastaa työterveydestä sekä -turvallisuudesta Isossa-Britanniassa (Gov.uk). HSE tekee yhteistyötä hallituksen eri toimijoiden kanssa, ja sen tavoitteena on ylläpitää työterveyttä sekä ennaltaehkäistä työpaikoilla sattuvia onnettomuuksia ja kuolemantapauksia maanlaajuisesti (Health and Safety Executive). Kuten Suomessakin, ovat uimahallien sekä kylpylöiden toimijat Isossa-Britanniassa vastuussa henkilökunnan, asiakkaiden sekä muiden tiloissa oleskelevien turvallisuudesta. HSE:n (2018 s. 7-8) mukaan uima-altaiden sekä kylpylöiden toimijoiden tulisi myös tuntea seuraavat keskeiset toimintaa ohjaavat lainsäädännöt:

- **Health and Safety at Work etc Act 1974** – lainsäädäntö joka pääsääntöisesti kattaa kaikki työturvallisuutta sekä työterveyttä koskevat asiat Isossa-Britanniassa. Laki on lähtöisin vuodelta 1974, jonka jälkeen sitä on jatkuvasti revisioitu. Laki suojaa työnantajia, työntekijöitä, yksityisyrittäjiä sekä henkilöitä, joiden turvallisuuteen edellä mainittujen työtehtävät voivat vaikuttaa. (Health and Safety at Work etc Act 1974)
- **The Management of Health and Safety at Work Regulations** – velvoittaa toimijan suorittamaan arvion niistä riskeistä, jotka voivat mahdollisesti koskettaa työntekijöitä, muita henkilöitä kyseisen työn seurauksena, sekä henkilöitä jotka käyttävät uima-altaita. (The Management of Health and Safety at Work Regulations 1999)
- **Control of Substances Hazardous to Health Regulations** – velvoittaa toimijaa suorittamaan arvion mahdollisista terveysriskeistä, joita voi koitua henkilökunnalle tai asiakkaille työpaikalla käytetyistä vaarallisista aineista. Toimijan tulee riskien arvioinnin jälkeen päättää välttämättömistä toimenpiteistä, joilla altistuminen vaarallisille aineille voidaan välttää. Lisäksi toimijan tulee huolehtia siitä,

että kyseisiä toimenpiteitä kontrolloidaan, noudatetaan sekä ylläpidetään. (Control of Substances Hazardous to Health Regulations 2002)

- **The Reporting of Injuries, Diseases and Dangerous Occurrences Regulations** – velvoittaa työnantajia, yksityisyrittäjiä sekä henkilöitä jotka ovat vastuussa tiloista joissa työtä suoritetaan, mukaan lukien uima-altaiden toimijoita, tekemään ilmoituksen mahdollisista työpaikalla sattuneista onnettomuuksista tai tapauksista joissa havaitaan, että henkilön/henkilöiden terveydentila on normaalisista poikkeava. (The Reporting of Injuries, Diseases and Dangerous Occurrences Regulations 2013)

HSE on myös luonut ohjeistuksen Health and safety in swimming pools (HSG 179). Ohjeistus on luotu kaikille uimahallien sekä kylpylöiden toimijoille. Ohjeistus tarjoaa neuvontaa yllämainituille toimijoille koskien uima-altaiden hallintaa sekä niiden turvallisuutta. Ohjeistuksen noudattaminen on vapaaehtoista, ellei toisin mainita. Ohjeistuksen noudattaminen kuitenkin takaa normaalisti sen, että lakien määräämät vähittäisvaatimukset täyttyvät. Ohjeistuksessa on esitelty neuvoja esimerkiksi siitä, mitkä lait sitovat uima-altaiden toimijoita, millä tavalla muiden turvallisuus sekä terveys voidaan turvata, miten uima-altaan käyttäjien turvallisuus voidaan taata sekä toimintatavat onnettomuustilanteissa. Tämän lisäksi ohjeistus sisältää luettelon muista laeista jotka voivat sitoa toimijaa riippuen harjoitetun toiminnan luonteesta, teknillistä lisätietoa koskien uima-altaita (esim. rakenteiden, tilojen sekä erilaisten välineiden ylläpito, vaatimukset koskien uinninvalvoja (valvojen määrä, heidän sijoittuminen uima-altaisiin nähden sekä työtehtävät). (Health and Safety Executive 2018)

7 ASEENTEET

Asenteet ovat osallisena ihmisen jokapäiväistä toimintaa, joiden avulla tulkitaan ympäristöä, ohjataan käyttäytymistä sosiaalisissa tilanteissa, sekä luokitellaan kokemuksia kokonaisuuksiksi, jotka ovat itsellemme mielekkäitä. (Erwin 2005 s. 9) Kuten aikaisemmin mainittu, toimii ryhmän ohjaaja myös ryhmän auktoriteettina sekä roolimallina. Tästä syystä tulisi uimaopettajan sekä uintivalmentajan käyttäytyä myös sen mukaan. Ryhmille, erityisesti lapsille, tulisi pyrkiä viestimään, että uiminen on hauskaa, mutta

vedessä ei tulisi koskaan käyttäytyä vastuuttomasti. Parhaimmassa tapauksessa tällä asennoitumisella voi pelastaa ihmisen hengen. Tämän osion tarkoituksena on tutkia lähemmin asenteita, niiden syntyä ja muuttamista sekä millä tavoin asenteet mahdollisesti vaikuttavat turvallisuuteen.

Asenne on psykologinen tendenssi, jonka avulla ihminen arvioi tietynlaista kokonaisuutta joko myönteisesti, tai kielteisesti. Ihmisen asennetta voidaan luonnehtia lukuisilla eri määritelmillä, mutta yllä mainittu esimerkki Eaglyn & Chaikenin määritelmästä vuodelta 1993 on yksi tavanomaisimmista. (Albarracín et al. 2005 s. 4) Thomas & Znaniecki luonnehtivat asenteita vuonna 1918 yksilön mielentilaksi tiettyyn kohteeseen nähden. Kyseinen yksinkertainen luonnehdinta on yksi varhaisimmista asenteiden määritelmistä. Samaisten henkilöiden mukaan asenteet määräävät mitä yksilö näkee, kuulee, ajattelee, sekä todennäköisesti tekee. Vuonna 1954 Gordon Allport muotoili kenties tunnetuimman määritelmän asenteille, jossa hän luonnehtii sen olevan opittu taipumus ajatella, tuntea sekä käyttäytyä tietyllä tavalla spesifiä kohdetta kohtaan. (Erwin 2005 s. 11) Allportin määritelmän perusta viittaa niin kutsuttuun asenteiden kolmoiskomponenttimalliin, jotka ovat *tunne*, *kognitio* sekä *käyttäytyminen*. Kyseistä moniulotteista näkemystä asenteista pidetään myös useampien mielestä järkevänä. Jos ihminen pitää jostakin asiasta (tunne), ovat ajatuksemme siitä myös todennäköisesti myönteisiä (kognitio), jolloin ihminen todennäköisesti hakeutuu tekemisiin kyseisen asian kanssa. (Erwin 2005 s. 13-14) Voidaan olettaa, että kyseiset komponentit yhdistyvät asenteiksi, jos kyseessä ovat saman psykologisen kokonaisuuden osat, jotka ovat keskenään yhteydessä. (Erwin 2005 s. 23)

Asenteet ovat Aution & Kasken mukaan yksi ohjaamiseen vaikuttavista tekijöistä. Heidän mukaan asenteisiin liittyy aina tunneperäinen sekä tiedollinen käsitys tietystä kohteesta, jonka seurauksena on taipumus toimia tietyllä tavalla. Asenteet ovat verrattain pysyviä ajattelu- ja toimintamalleja. Lapset oppivat asennoitumaan erilaisiin asioihin vuorovaikutuksen, malli-oppimisen ja ympyröivän kulttuurin kautta. Asenteiden muuttaminen vaatii yleensä uutta tietoa asenteen kohteesta, sekä siihen suuntautuvaa uudenlaista toimintaa. (Autio & Kaski 2005 s. 68-69) Yksimielistä määritelmää asenteista on kuitenkin hankalaa muotoilla, sillä kunkin määritelmän tulisi havainnollistaa määriteltä-

vän kohteen pohjimmaista luonnetta. Asenteiden luonteesta vallitsee myös suuria teoreettisia erimielisyyksiä. Ymmärtääkseen niitä paremmin, tulee niiden monimutkaisuutta niin yksilön kuin laajemman yhteisön tasolla osata arvostaa. Lisäksi on tarpeen ymmärtää, kuinka ihmiset ovat keskenään samanlaisia, mutta myös mikä tekee heistä erilaisia ja ainutlaatuisia. (Erwin 2005 s. 28-30)

7.1 Asenteiden muodostuminen

Erwinin (2005 s. 31-32) mukaan ihmisten asenteet ovat yleensä sävyiltään erilaisia, ristiriitaisia sekä särmikkäitä, ja ne vaihtelevat usein ajankohdan sekä tilanteen mukaan. Asenteiden syntyä sekä kehittymistä voidaan Erwinin mukaan selittää seitsemän eri, keskenään vuorovaikutuksessa olevan teorian avulla (kuvio 2).

Kuvio 2 Seitsemän tapaa asenteiden muodostumiseen. (Erwin 2005 s. 32-53)

Informaatiovaikutuksissa asenteiden muodostuminen pohjautuu informaation, henkilöiden väliseen viestintään, sekä joukkotiedotusvälineisiin. Kyseisessä lähestymistavassa painotetaan, että vaikuttamalla henkilön uskomuksiin, on sillä todennäköisesti myös vaikutusta henkilön asenteeseen. Erwin kuitenkin toteaa, että suora kokemus on ehkä ilmeisin asenteita synnyttävä tapa. Suoralla kokemuksella tarkoitetaan esimerkiksi kielteistä asennoitumista jotakin asiaa kohtaan, esimerkiksi traumaattisen kokemuksen seurauksena. Toisaalta myös myönteiset kokemukset voivat luoda myönteisiä asenteita. Tilanteet joissa vaaditaan yhteistyötä sekä yhteisiä tavoitteita, aikaansaavat todennäköi-

semmin myönteisiä havaintoja sekä asenteita yksilöiden kesken. Erwin huomauttaa kuitenkin myös, että vaikka suoran kokemuksen vaikutus asenteen syntyyn on eittämätön, on se oletettavasti monen prosessin yhtäaikainen myötävaikutus. (Erwin 2005 s. 32-40)

Klassisessa ehdollistumisessa asenteiden synty perustuu eri ärsykeisiin sekä reaktioihin. Samanlaiset asenteet kahden ihmisen välillä on ehdoton ärsyke. Tästä seuraava myönteinen arvio on ehdoton reaktio. Henkilö joka omaa samanlaisen asenteen kuin itse, on ehdollistunut ärsyke. Henkilöä kohtaan muodostuva pitäminen on ehdollistunut reaktio, asenteiden samankaltaisuudesta seuraavan myönteisen arvostuksen osatekijä. Väline-ehdollistumisen lähtökohtana toimii vahvistamisen merkitys käyttäytymisen oppimisessa sekä ylläpitämisessä. Toisin sanoen käyttäytymistä sekä asenteita vahvistetaan palkitseamalla. Niin myönteisiä kuin kielteisiä asenteita voidaan vahvistaa väline-ehdollistamisella. (Erwin 2005 s. 40-43)

Havainto-oppiminen perustuu jonkin mallin (henkilö tai esikuva), tekojen, asenteiden sekä niiden seurauksien havainnointiin, jonka pohjalta opitaan asenteita sekä käyttäytymistä. Havainto-oppimista kutsutaan myös mallioppimiseksi tai sijaisoppimiseksi. Informaatiota saadaan lapsuudessa hyvin varhaisessa vaiheessa havainnoimalla vanhempia, sisarusia, ystäviä opettajia tai esimerkiksi katsomalla televisiota. Kyseinen oppimismuoto on asenteiden muodostumisen kannalta hyvin tärkeä. Sosiaalinen vertailu perustuu taas ihmisen sisäiseen viettiin, jonka avulla voidaan arvioida omia asenteita sekä kykyjä. Teorian on esittänyt Leon Festinger vuonna 1954. Teorian mukaan ihminen voi testata objektiivisesti omia kykyjään, esimerkiksi juoksemalla maratonin ajatellen, että hän todella tekee kaikkensa päästäkseen maaliin. Asenteiden sekä kykyjen objektiivinen testaaminen ei aina ole mahdollista, joten näissä tapauksissa ihmisen on turvauduttava sosiaaliseen vertailuun vertaamalla omaa suoritustaan muiden tuloksiin. (Erwin 2005 s. 45-49)

Perinnöllisyydellä viitataan tavanomaisesti asenteen olevan opittu valmius. Tietynlaisen asenteiden muodostumiseen saattaa olla perinnölliset lähtökohdat. Lisäksi eräät puolet persoonallisuudesta voivat perustua perinnöllisyyteen, joka osaksi selittäisi sen, että tietynlaisilla persoonallisuuksilla olisi suurempi tendenssi kehittää tietynlaisia asenteita

ja pysytellä niissä. Erwin kuitenkin huomauttaa, että perinnöllisyyden vaikutus asenteisiin ilmeisesti vaihtelee riippuen tutkittavasta asenteesta. Perinnöllisyys näyttäisi vaikuttavan enemmän emotionaalisiin elementteihin, kun taas tiedollisissa tai älyllisissä asenteissa perinnöllisyys merkitsee vähemmän. (Erwin 2005 s. 51-52)

Asenteiden syntymiseen on kaiken kaikkiaan olemassa useita eri tapoja. Asenteet ovat kokonaisuuksiltaan monimutkaisia, ja asenteita voidaan juuri tämän takia omaksua useilla eri tavoilla. Erwin tähdentää myös, että asenteet syntyvät useiden tosiinsa liittyvien, mutkikkaiden tapojen kautta. Yllä mainitut ovat esimerkkejä tärkeimmistä asenteiden syntymiseen liittyvistä tavoista. (Erwin 2005 s. 31, 54)

7.2 Asenteiden vaikutus turvallisuuteen

Useimmissa tapauksissa puutteelliset perusasenteet, tiedot sekä kyvyt ovat hukkumisen syy (Stallman et al. 2008 s. 372). Uimaopettajalla on merkittävä rooli vesiturvallisuudesta sekä asennekasvattajana (Keskinen et al. 2018 s. 61). Oikeanlaista turvallisuusasennetta on myös korostettu hukkumisien välttämiseksi. Tämän kappaleen tarkoituksena esittää tutkimusmateriaalia asenteiden vaikutuksesta vesiturvallisuuskäyttäytymiseen. Lasten asenteiden lisäksi tavoitteena on myös nostaa esille muutamia muita esimerkkejä eri ikäryhmistä, sillä uimaopettajat sekä uintivalmentajat työskentelevät useimmissa tapauksissa myös eri ikäisten henkilöiden kanssa.

Eräissä tutkimuksissa (Morrongiello et al. 2008 s. 176 -179) tutkittiin miten 7-12 vuotiaiden lasten turvallisuusasenteet, kognitiot, tiedot sekä aikaisemmat onnettomuskokemukset vaikuttavat heidän turvallisuuskäyttäytymiseen. Tutkimukseen osallistui kaikkiaan 512 lasta, molemmat sukupuolet edustettuna. Metodina tutkimuksessa käytettiin kyselylomaketta, jolla kartoitettiin seuraavia tekijöitä: käytös, asenteet, kognitiot, tiedot sekä aikaisemmat kokemukset onnettomuuksista. Tuloksien mukaan pojat ottavat jo nuorena iässä riskejä tyttöjä useammin. Riskien otto kasvoi myös iän myötä. Lapset jotka ilmoittivat riskialttiita asenteita sekä kognitioita, käyttäytyivät myös vaarallisemmin. Lapset joilla oli parempi turvallisuustietoisuus, ilmoittivat vähemmän riskialtista käyttäytymistä. Lasten tiedot sekä kognitiot voitiin yhdistää riskialttiiseen käyttäytymiseen, mutta ennen kaikkea asenteiden vaikutus nousi huomattavana tekijänä esille.

Asenteilla voitiin parhaiten ennakoida mahdollista riskialtista käyttäytymistä. Erityisesti vanhempien lasten uhmakas käyttäytyminen vaikutti heidän kognitiiviseen arviointikykyyn, jonka seurauksena riskien otto kasvoi huolimatta siitä, että riskin olemassaolo lapselle oli ilmeinen.

Tutkimuksen tuloksien perusteella tulisi ottaa huomioon, että nuoressa iässä olevat pojat sekä vanhemmat lapset ottavat muita enemmän riskejä. Turvallisuustietoisuus on tärkeää, mutta vaikuttaisi siltä, että ennen kaikkea oikeanlaisella asenteella voidaan ennakoida riskialtista käyttäytymistä. Jotta lasten turvallisuuskäyttäytymiseen voitaisiin vaikuttaa, tulisi toimenpiteiden kohdistua asenteiden muuttamiseen, sekä positiivisen turvallisuusasenteen edistämiseen. Erwin (2008 s. 24) kuitenkin huomauttaa, että asenteiden ja käyttäytymisen välinen yhteys on joko heikko tai olematon siitä huolimatta, että osa tutkijoista on raportoinut riittävän suuresta korrelaatiosta asenteen ja käyttäytymisen välillä.

Terzidis et al. (2007 s. 120 - 124) suorittivat tutkimuksen, jonka tarkoituksena oli kartoittaa mahdollisia eroja eri ikäisten lasten tiedoista sekä asenteista koskien vesiturvallisuutta. Tutkimus suoritettiin kreikkalaisissa kouluissa, ja siihen osallistui 202 lasta iältään 5-7 vuotta, 220 lasta iältään 7-12 vuotta sekä 337 lasta sekä nuorta iältään 12-15 vuotta. Tutkimuksen ensimmäinen osa perustui tietojen sekä asenteiden kartoittamiseen vesiturvallisuudesta kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeiden avulla luotiin ikäkohtaiset materiaalit kullekin osallistuvalla luokalla, jotka esiteltiin myöhemmin kouluissa. Intervention aikana oppilailla oli myös mahdollisuus keskustella omista kokemuksistaan vesiturvallisuudesta. Myöhemmin kaikki oppilaat täyttivät saman kyselylomakkeen kuin intervention alussa. Kyselylomakkeen perusteella tutkijat vetivät johtopäätöksiä siitä, olivatko lasten tiedot sekä asenteet vesiturvallisuudesta mahdollisesti muuttuneet.

Tuloksien perusteella kaikkein nuorempien oppilaiden tiedot sekä asenteet näyttivät suurimmat positiiviset muutokset. Mitä ylemmäs ikäkatgorioissa mentiin, sitä vähemmän tiedot ja asenteet olivat muuttuneet. Kaikkein vanhimmilla lapsilla tietojen sekä asenteiden muutokset ennen ja jälkeen tutkimuksen olivat hyvin marginaaliset. Tutkimuksen perusteella voitiin vetää johtopäätökset siitä, että lasten tietoihin sekä asenteisiin vesiturvallisuudesta voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa parhaiten nuoressa iässä (alle

7 vuotiaat). Tutkijat lisäävät, että yli 7 vuotiaiden kohdalla tulisi soveltaa vaihtoehtoisia menetelmiä. Tutkijat kuitenkin huomauttavat myös, että tuloksien pitkäaikaista vaikutusta käyttäytymiseen tulee tutkia tarkemmin.

Moran (2006) tutki mikä tavalla vesiturvallisuustietous, asenteet sekä käyttäytyminen vaikuttavat hukkumisriskiin. Tutkimukseen osallistui yhteensä 2202 henkilöä Uudesta-Seelannista, iältään 15-19 vuotta. Tutkimuksen tuloksien mukaan, miehet arvioivat yleisesti uimataitojensa olevan paremmat, kun taas naiset arvioivat uimataitojensa olevan hieman matalammat. Naiset arvioivat myös uimataidottomuuttaan hieman enemmän kuin miehet. (Moran 2006 s. 77) Kun henkilöiden asenteita vesiturvallisuutta kohtaan kartoitettiin, nousi esimerkiksi seuraava seikka esille: 44% kaikista vastaajista olivat yhtä mieltä, tai täysin yhtä mieltä, että julkisten uima-altaiden turvallisuussäännöt vaikuttavat negatiivisesti hauskanpitoon. Sukupuolten välisessä jakaumassa naisista 72,7% olivat eri mieltä, tai vahvasti eri mieltä siitä, että altaiden turvallisuussäännöt vaikuttavat negatiivisesti hauskanpitoon, verrattuna miehiin, joista 40,8% olivat samaa mieltä. (Moran 2006 s. 94-95)

Tulokset antavat viitteitä siitä, miksi tietyillä henkilöillä on korkeampi hukkumisriski muihin verrattuna. Tuloksien valossa yhtäläisyytenä muihin edellä mainittuihin tutkimuksiin verrattuna oli esimerkiksi myös miesten riskialtis käyttäytyminen sekä puutteelliset vesiturvallisuustiedot. (Moran 2006 s. 156) Tutkimustulokset antavat myös hieman vankempia viitteitä vesiturvallisuusasenteiden, sekä käyttäytymisen välisestä yhteydestä vesiaktiviteettien aikana. Suotuisat vesiturvallisuusasenteet näkyivät itseilmoitettuna tuvallisempaan käyttäytymiseen. Asenteiden sekä vedessä käyttäytymisen välinen yhteys oli ainoastaan kohtalainen. Kyseisten tuloksien valossa tutkijat ehdottavatkin, että riskien ottaminen ei ainoastaan johtuisi epäsuotuisista vesiturvallisuusasenteista. Sosiaaliset normit, tottumukset, sekä tietämykset ovat tekijöitä, joilla todennäköisesti on myös vaikutus käyttäytymiseen. Tutkijat lisäävät myös, että riskialtis käyttäytyminen joka on syntynyt yllämainittujen tekijöiden yhteisvaikutuksesta, sekä heikkojen riskienhallintataitojen, hukkumisriskin heikon havainnoinnin, sekä epäsuotuisien vesiturvallisuusasenteiden yhdistelmä todennäköisesti kasvattaa hukkumisriskiä vesiaktiviteettien aikana. (Moran 2006 s. 147) Moranin (2008 s. 115) mukaan vesiturvallisuus-

koulutuksen parissa työskentelevien kesken vallitsee yhteisymmärrys siitä, että vesiturvallisuustiedot- sekä taidot vaikuttavat myönteisten vesiturvallisuusasenteiden sekä havaintojen muodostumiseen. Tämä johtaa taas turvallisempaan käyttäytymiseen vedessä sekä sen ympärillä.

7.3 Asenteisiin vaikuttaminen

Asenteiden muuttamista väitteiden avulla on tutkittu jo aikoja sitten antiikin Kreikassa ennen varsinaisen psykologian syntymistä. Taito muuttaa asenteita on peräisin antiikin ajoilta, jolloin se pohjautui joko filosofiseen analyysiin, tai haluun kääntää yleisön päätväittäilytilaisuudessa. Myöhemmin asiaa on ruvettu tutkimaan psykologisesta näkökulmasta, saattamalla filosofinen analyysi sekä väittäilytaito tutkimuksen kohteeksi. (Erwin 2008 s. 102) Kuten jo aikaisemmin mainittiin, ehdottaa Morrongiello et al. (2008 s. 176 – 179) tutkimuksessaan yhtenä toimenpiteenä lasten turvallisuuskäyttäytymisen parantamiseksi asenteiden muuttamista, sekä positiivisen turvallisuusasenteen edistämistä.

Asenteiden muuttamista väitteiden avulla kutsutaan myös suostutteluviestinnäksi. Erwin esittää kirjassaan tärkeimpiä suostutteluviestinnän tekijöitä, joiden avulla asenteiden muuttamiseen voidaan vaikuttaa. (Erwin 2005 s. 102) Ensiksi puhutaan suostuttelevan viestin alullepanijasta, eli *lähteestä*. Lähteenä voi toimia esimerkiksi henkilö, ryhmä tai instituutio. Lähteen jälkeen seuraa sanottava asia, eli *viesti*. Suostutteluvaikutuksen tehokkuutta ajatellen on tärkeää, että viesti on ymmärrettävissä. Tämän jälkeen itse viesti suunnataan *yleisölle*. Kohdeyleisön ominaisuudet vaikuttavat olennaisesti suostutteluviestinnän tehokkuuteen. Suostuttelutekijöihin lasketaan lisäksi myös *väline*, jonka avulla viesti annetaan. Välineellä viitataan eri viestintätapoihin joilla suostutteluviestintä voi tapahtua. Viestintä voi tapahtua monella eri tavalla, esimerkiksi näkö- tai kuuloaistin avulla, ja tietoa voidaan välittää tahattoman tai tarkoitetun viestin avulla. (Erwin 2005 s. 104 – 123) Lähde, viesti, yleisö sekä väline toimivat vuorovaikutuksessa keskenään, ja ne joko vahvistavat tai heikentävät suostuttelevan viestin tehoa. (Erwin 2005 s. 103)

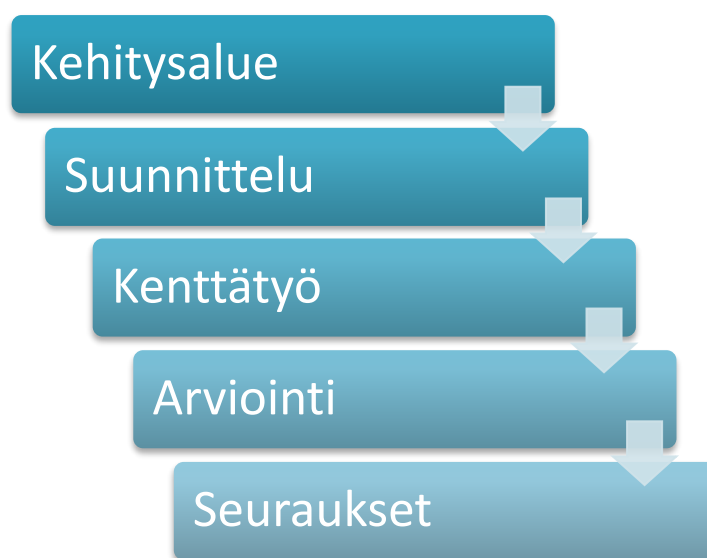
8 METODIIKKA

Toiminnallinen opinnäytetyö on yksi vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakoulussa. Toiminnallisella opinnäytetyöllä tavoitellaan esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista sekä opastamista ammatillisessa kentässä. Kyseessä voi olla alasta riippuen esimerkiksi ammatilliseen käytäntöön suunnattu ohje tai ohjeistus. Keskeisenä tekijänä toiminnallisessa opinnäytetyössä on käytännön toteutus, sekä sen raportointi tutkimusviestinnän avulla. (Vilka & Airaksinen 2003 s. 9) Toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöjä ei välttämättä tarvitse käyttää, tai niitä voidaan käyttää hieman väljemmässä merkityksessä verrattuna tutkimuksellisiin opinnäytetöihin. Ohjeistuksissa, oppaissa sekä käsikirjoissa korostuu eritoten lähdekritiikki. Tällöin pohdittavana on, mistä tiedot opasta varten on hankittu, sekä millä tavoin tiedon oikeellisuus sekä luotettavuus on varmistettu. (Vilka & Airaksinen 2003 s. 53, 56-57)

Jotta opinnäytetyö olisi realistisesti työstettävissä ja sen sisältö mahdollisimman tarkoituksenmukaista, on aihetta rajattu seuraavasti: lopullisena tuloksena syntyvä opas on ensisijaisesti suunnattu uimaopettajille sekä uintivalmentajille. Oppaan sisältö on rajattu toimintaa ohjaavin lainsäädäntöihin sekä erilaisiin ohjeistuksiin ja suosituksiin, jonka lisäksi mukana on käytännön toimintaohjeita opetuksen sekä valmennuksen turvallisuutta ajatellen. Koska erityisesti alle 15 vuotiailla lapsilla on korkein riski hukkumiseen, on uimaopettajien kohderyhmäksi valittu 5-12 vuotiaat lapset. Myös Nordplus Horizontal-projektin tavoitteena on vähentää lasten hukkumistapauksia. Uintivalmentajan näkökulmasta kohderyhmä sijoittuu 6-12 vuotiaisiin, sillä uintiharrastus aloitetaan usein 6-9 vuotiaana (Natunen et al. 2009 s. 463). Koska opinnäytetyön toimeksiantajina toimivat Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto sekä Suomen Uimaliitto, on työ myös pääosin rakennettu Suomen näkökulmasta katsottuna. Asenteiden kohdalla keskitytään asenteiden määrittelyyn, syntyyn ja muuttamiseen sekä siihen millä tavoin ne vaikuttavat vesiturvallisuuskäyttäytymiseen.

Kuten mainittu, on tämän opinnäytetyön tavoitteena luoda vesiturvallisuutta käsittelevä opas uimaopettajille sekä uintivalmentajille. Kun tavoitteena on kehittää ”jotakin”, puhutaan silloin tuotekehityshankkeesta. Tuotekehityshankkeessa on olemassa useita eri lähestymistapoja, mutta tässä tapauksessa opiskelija on päättänyt Carlström & Carlström

& Hagmanin prosessikuvausmetodiin (kuvio 3). Tuotekehitystyössä pohditaan ensiksi mitä halutaan kehittää tai parantaa, sekä miten ja miksi. Tämän jälkeen pohditaan työn ajankohtaa, kenen toimesta se suoritetaan ja miksi, sekä lopuksi mitä sen jälkeen seuraa. Prosessiin sisältyy viisi eri vaihetta, ja itse lopputulosta ajatellen on äärimmäisen tärkeää pohtia huolellisesti jokaista prosessin vaihetta. (Carlström & Carlström & Hagman 2006 s. 103-105) Tässä opinnäytetyössä opiskelija tulee soveltamaan jokaista prosessissa mainittua vaihetta, lukuun ottamatta prosessin viimeistä vaihetta jota ei tulla suoritamaan tämän tutkimuksen yhteydessä.

Kuvio 3 Kehitystyön eri vaiheet (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 103-105)

8.1 Kehitysalue

Tuotekehityshankkeen ensimmäisessä vaiheessa pohditaan kehitysaluetta, toisin sanoen mitä halutaan parantaa tai kehittää, sekä miksi. Halu parantaa jotakin toimii yleensä myös kehityshankkeen lähtökohtana. Kehitysaluetta valitessa tulee myös pohtia kehitettävän aiheen tarkoitusta, johon työn tulisi heijastua koko prosessin ajan. Kun ensimmäiset pohdinnat koskien kehitysaluetta on suoritettu, seuraa tämän jälkeen ongelman tarkempi analyysi. Kyseisen analyysin tarkoituksena on laajentaa näkemystä ongelmasta, sekä samaan aikaan edesauttaa ongelman rajausta, jotta se olisi mahdollisimman realis-

tinen, tarkoituksenmukainen sekä työstettävissä. Analyysi voidaan suorittaa esimerkiksi olemassa olevan kirjallisuuden pohjalta tai kartoittamalla nykytilannetta. Samaan aikaan analyysi auttaa muodostamaan keskeiset kysymykset johon itse kehityshanke pyrkii vastaamaan. (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 105 – 108)

8.2 Suunnittelu

Kehitysalueen rajauksen jälkeen seuraa suunnitteluvaihe. Suunnitteluvaiheessa pohditaan työn kokonaisrakennetta, arviointiin liittyviä strategioita sekä mahdollisia sopivia tiedonkeruumenetelmiä. Lisäksi kyseisessä vaiheessa tulee pohtia, miten kerättyä informaatioita tullaan työstämään sekä analysoimaan. Yksi olennainen osa suunnitteluvaihetta on aikataulun rakentaminen. Aikataulusta tulisi esimerkiksi ilmetä selkeä työnjako projektia ajatellen. Suunnitteluvaiheessa pohditaan myös muita tarvittavia materiaaleja, resursseja, kontakteja, sekä mahdollisia esteitä jotka voisivat vaikeuttaa työprosessia. Hyvin suoritettu suunnittelu saattaa olla aikaa vievä, mutta perusteellisesti suoritettu suunnittelu ajaa työprosessia jatkuvasti eteenpäin. Hyvin suoritettun suunnittelun tulisi toimia työprosessin tukena, sen sijaan että se koettaisiin taakkana. (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 111-113)

8.3 Kenttätyö & arviointi

Kenttätyövaiheessa toteutetaan käytännössä tähän asti suoritettut suunnitelmat koskien projektia. Tässä vaiheessa kerätään esimerkiksi tietoa sekä kokemuksia koskien kehitysaluetta. Tavallista on myös, että työprosessiin osallistuvat henkilöt kokoontuvat keskenään. (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 113)

Kenttätyövaiheen jälkeen on aika arvioida tuotekehityshankkeen seurauksena syntyneitä lopputulosta. Arviointi jakautuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa kerätystä tiedosta tehdään yhteenveto, tietoa työstetään sekä tieto esitellään. Toinen osio koostuu johtopäätöksistä sekä pohdinnasta. Tässä vaiheessa pohditaan miten hyvin lopputulos vastaa itse kehitysaluetta. Johtopäätöksien tulee olla kytköksissä kehitystyössä esitettyihin keskeisiin kysymyksiin. Johtopäätöksien perusteella voidaan myös arvioida koko työprosessia. Lopullisia johtopäätöksiä tulee lisäksi arvioida kriittisesti, ja pohtia esimerkiksi

mitä vahvuuksia sekä heikkouksia prosessin aikana on ilmennyt sekä mitä asioita olisi voitu tehdä eri tavalla. Arvioinnin tavoitteena on myös pohtia sekä esittää näkemyksiä siitä, miten kyseistä työtä voisi kehittää jatkossa. Lopuksi koko työprosessi dokumentoidaan esimerkiksi raportin muodossa. (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 114-115)

8.4 Eettiset näkökulmat

Tämä opinnäytetyö on tehty hyvien tieteellisten käytäntöjen mukaan. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012 s. 6-9) mukaan tieteellinen tutkimus sekä sen tulokset voivat olla eettisesti hyväksyttäviä sekä luotettavia ainoastaan, jos tutkimus on suoritettu hyvän tieteellisen käytännön edellytysten mukaan. Hyviin tieteellisiin käytäntöihin lukeutuu mm. rehellisyys, eettisesti kestävä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmät sekä muiden tutkijoiden työn kunnioittaminen esimerkiksi viittaamalla heidän julkaisuihinsa asianmukaisella tavalla. Tekaistujen havaintojen esittäminen, havaintojen vääristely, plagiointi sekä toisen henkilön tutkimustuloksen, -idean, -suunnitelman, -havaintojen tai -aineiston oikeudeton esittäminen lukeutuvat vilpiksi tieteellisessä toiminnassa.

Hakala (2004 s. 138) korostaa että eettisesti korkeatasoisen tutkimus-, sekä kehittämistyön lähtökohtana toimii työ jota ei ole plagioitu i.e. toisen henkilön kirjoittaman tekstin esittäminen omana tekstinä ilman lähdeviittausta. Jokainen lähde joka merkitään opinnäytetyöhön, tulee löytyä lähdeluettelosta, sekä jokaiseen lähdeluettelossa olevaan lähteeseen tulee viitata tekstissä vähintään kerran. Tiedonkeruussa huomioitavaa on, että tiedon paikkansapitävyys on voinut muuttua. Vilka & Airaksinen (2003 s. 72) korostavat myös lähdekritiikin välttämättömyyttä. Tämän takia on myös tärkeää varmistua siitä, että tieto jota tulnaisiin käyttämään, on ajan tasalla. Tiedonkeruussa on pyritty hyödyntämään tutkittavaan aiheeseen liittyvää kirjallisuutta sekä materiaalia, jotta hankittu tieto olisi mahdollisimman paikkansapitävää. Esimerkiksi lainsäädäntöjen kohdalla on pyritty viittaamaan mahdollisimman tuoreeseen tietoon, jolloin ollaan voitu varmistua siitä, että merkittäviä muutoksia lakeihin ei ole tullut. Tutkimuksessa käytetyt lähteet ovat kriittisesti tarkastettuja, ja vain vuoden 2000 jälkeen julkaistuja lähteitä on pyritty käyttämään. Myös toisen käden lähteitä on pyritty käyttämään mahdollisimman vähän

Useimmissa tapauksissa kun tutkimusta suoritetaan, merkitsee se tunkeutumista yksittäisten henkilöiden yksityiselämään (Jacobsen 2007 s. 21). Tässä kyseisessä opinnäytetyössä ei käytetä henkilöiden näkemyksiä jostakin ilmiöstä, joten riskiä yksityisyyden loukkaamisesta ei ole. Lopullisessa tuotoksessa esimerkiksi huomautetaan, että oppaan käyttö on täysin vapaaehtoista, eikä se sido lukijaa millään tavalla. Oppaassa käsitellään osaksi myös eri lainsäädäntöjä, ja tästä syystä on myös painotettu, että oppaalla ei ole minkäänlaista lainsäädännöllistä velvoitetta käyttäjää kohtaan.

9 PROSESSIKUVAUS

Carlström & Carlström Hagmanin mukaan kehitystyö tulee dokumentoida kirjallisesti esimerkiksi raportin avulla (Carlström & Carlström Hagman 2006 s. 115). Tämän osion tavoitteena on kuvata tarkemmin, miten työprosessin eri vaiheet sekä itse kehityshanke on rakentunut. Jokainen vaihe työprosessista tullaan kuvaamaan tarkemmin soveltaen Carlström & Carlström Hagmanin prosessikuvausmetodia. Lisäksi prosessin kokonaisaikataulu on tutkittavissa lähemmin liitteessä 2.

9.1 Kehitysalue

Työprosessi alkoi syyskuussa 2017, kun minua lähestyttiin koskien mielenkiintoa kirjoittaa opinnäytetyö uimaopetuksen ja uintivalmennuksen turvallisuusnäkökulmista. Tavoitteena olisi luoda materiaali uimaopettajille sekä uintivalmentajille, jota voitaisiin hyödyntää niin Suomessa kuin kansainvälisestikin. Koska minulla oli pitkä tausta uinnissa, sekä tavoitteena kirjoittaa opinnäytetyö jonka aihe käsittelee uintia, oli projektiin lähtö minulle helppo päätös. Lisäksi kansainvälinen yhteistyö on aina kiinnostanut minua.

Tämän jälkeen alkoi aiheeseen tutustuminen syvemmin, sekä alustava tiedonkeruu koskien aihetta. Tiedonkeruun tavoitteena oli saada tarkempi kuva aiheesta sekä rajata aihetta niin, että se olisi helpommin työstettävissä. Lisäksi tiedonkeruun tarkoituksena oli tutkimuskysymyksien muodostaminen, sekä työn tarkoituksen tarkempi kuvaaminen. Yksi osa tiedonkeruuta oli esimerkiksi tieteellisten tutkimuksien etsiminen aiheeseen

liittyen, sekä eri metodivaihtoehtojen tutkiminen. Tietoa oli todella paljon saatavilla, ja aiheen rajaaminen oli paikoin haastavaa sekä aikaa vievää. Myös haasteet liittyen selkeän kokonaiskuvan hahmottamisesta tässä vaiheessa vaikeutti aiheen kiinni saamisesta. Samaan aikaan alkoi mahdollisen toimeksiantajan etsiminen koskien aihetta. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto sekä Suomen Uimaliitto ilmoittivat mielenkiinnostaan projektia kohtaan. Ideaa työstettiin koulussa opinnäyteohjauksien aikana, sekä omatoimisesti. Ensimmäinen karkea versio aiheesta valmistui marraskuun aikana, jolloin se lähetettiin eteenpäin arvioitavaksi. Rakentavien kommenttien jälkeen työhön tehtiin tarvittavat muutokset, jonka jälkeen päivitetty versio esiteltiin ideaseminaarissa joulukuussa 2017 jossa se hyväksyttiin.

Ensimmäinen tapaaminen projektiin osallistuvien osapuolten kesken oli tammikuun alussa 2018. Tapaamisen aikana aihetta ideoitiin sekä rajattiin lähemmin, jotta se olisi myös toimeksiantajien tarpeita palveleva. Kunnianhimoisena suunnitelmana oli tässä vaiheessa suorittaa tiedonkeruu turvallisuusnäkökulmiin liittyen. Tämän lisäksi työ tulisi sisältämään haastattelun, jonka tarkoituksena olisi kartoittaa esimerkiksi uimaopettajien sekä uintivalmentajien osaamista ja asenteita työtään sekä toiminnan turvallisuutta kohtaan. Tapaamisessa sovittiin alustavasti, miten työprosessi tulee etenemään, sekä seuraavasta tapaamisesta joka tulisi olemaan maaliskuussa 2018.

9.2 Suunnittelu

Kun ensimmäinen versio opinnäytetyön ideasta oli hyväksytty, alkoi opinnäytetyön suunnitteluvaiheen työstäminen. Suunnitteluvaiheeseen sisältyi opinnäytetyön taustan sekä ongelma-alueen tarkempi kuvaaminen, olemassa olevien tutkimustuloksien liittäminen omaan työhön sekä teoreettisen osuuden rakentaminen. Eri metodivaihtoehtoja oli käsitelty opinnäytetyöhön valmistavalla kurssilla syksyllä 2017, mutta siinä vaiheessa eri metodeja oli vielä kohtalaisen vaikea hahmottaa. Tästä syystä tein päätöksen etsiä kirjallisuutta, jossa käsitellään toiminnallisen opinnäytetyön työprosessia. Alkuun kirjallisuutta kasaantui suuri määrä, mutta lopulta metodi alkoi hahmottua paremmin. Lisäksi luettuani muutamia opinnäytetöitä, sekä tutustuttuani muutaman vanhemman opiskelijan opinnäyteprosessiin, valikoitui Carlström & Carlström Hagmanin kehittämistyön malli metodikseni. Metodin valintaan vaikutti esimerkiksi sen selkeys. Metodin eri työ-

vaiheet olivat selkeitä sekä helposti työstettävissä, ja jokaisen vaiheen systemaattinen dokumentointi tulisi antamaan prosessista totuudenmukaisen kuvan. Metodien valinnan jälkeen alkoi työn teoreettisen taustan työstäminen keräämällä kirjallisuutta sekä muuta materiaalia aiheeseen liittyen. Kyseinen osa työstä osoittautui todella haastavaksi, sillä työn kokonaiskuvan puuttuminen hankaloitti teoreettisen osuuden rakentamista. Koska vielä ei ollut varmaa mitä työ tulisi kokonaisuudessaan sisältämään, koostui teorian rakentaminen lähinnä eri osa-alueiden yhteensovittamisesta. Työprosessia varten luotiin myös alustava aikataulu, jonka puitteissa tulitaisiin toimimaan. Tiedossa oli kuitenkin, että aikataulu tulee vielä todennäköisesti muuttumaan prosessin aikana.

Alustava suunnitelma työstä esiteltiin seminaarissa tammikuun lopussa 2018. Suunnitelma ei ollut marginaalisen aikataulun vuoksi sisällöltään vielä täysin valmis. Esimerkiksi työn teoreettinen tausta oli vielä alkutekijöissään. Seminaarin aikana sain kuitenkin arvokasta palautetta niin opiskelijakollegoilta, kuin koulun opettajalta. Tässä vaiheessa tuli esimerkiksi ilmi, että tiedonkeruun suorittaminen, ja sen pohjalta rakennetun oppaan sekä haastattelun suorittaminen vastaisi työmäärältään lähes kahta opinnäytetyötä. Koska projektin alkuperäisenä tavoitteena oli nimenomaan kehittää materiaali uimaopettajille sekä uintivalmentajille, oli koko haastatteluosuuden poisjättäminen johdonmukaisin valinta. Asiasta ilmoitettiin myös toimeksiantajille sekä opinnäytetyön ohjajalle koulun puolelta. Päätös haastattelun poisjättämisestä, sekä resurssien keskittämisestä nimenomaan kehitettävään materiaaliin, oli lopulta yksimielinen kaikkien osapuolten kesken. Osapuolten kesken kuitenkin sovittiin, että toinen tutkimuskysymyksistä tulisi keskittymään siihen millä tavoin asenteet mahdollisesti vaikuttavat vesiturvallisuuskäyttäytymiseen. Haastattelun sijaan asiaa tulitaisiin tutkimaan kirjallisuutta sekä tutkimuksia hyödyntäen.

Tämän jälkeen työn kokonaiskuvan hahmottuminen helpottui huomattavasti, jonka jälkeen lopullisen suunnitelman työstäminen saattoi alkaa. Tässä vaiheessa suoritettiin pieniä korjauksia esimerkiksi tutkimuskysymyksiin liittyen. Lopullinen suunnitelma opinnäytetyöstä hyväksyttiin maaliskuun alussa 2018. Erillinen anomus koskien opinnäytetyön kieltä suoritettiin myös, koska opinnäytetyö tulitaisiin toteuttamaan kokonaisuudessaan suomeksi. Anomus hyväksyttiin oppilaitoksen puolesta maaliskuun lopussa.

9.3 Kenttätyö

Kun varsinainen suunnitelma sekä tarvittavat anomukset olivat hyväksytyt, alkoi lopullisen opinnäytetyön työstäminen. Kohtalaisen selkeän suunnitelman johdosta, oli opinnäytetyön karkea rakenne helppo hahmottaa. Ensimmäinen versio työstä lähetettiin toimeksiantajille maaliskuun alussa, ja sitä käsiteltiin heti seuraavalla viikolla yhteisessä kokouksessa. Kokouksessa pohdittiin esimerkiksi mitä asioita olisi tärkeää käsitellä projektia ajatellen, sekä mitkä asiat ovat toissijaisia projektin kannalta.

Oleellinen osa kenttätyötä oli oppaan luominen. Tähän mennessä olin keskittänyt suurimman osan resursseistani opinnäytetyön suunnitelman luomiseen sekä alustavan pohjan rakentamiseen, joten opas oli jäänyt hieman vähemmälle huomiolle. Helmikuun lopussa järjestettiin yhden toimeksiantajan, koulun ohjaajan sekä opiskelijan kesken Skype tapaaminen, jossa pääasiallisena teemana oli tulevan oppaan sisältö. Tapaamisen seurauksena sain loistavia ideoita sekä hyvän aihion jonka pohjalta oppaan rakentaminen saattoi alkaa. Teoreettinen tausta alkoi myös tässä vaiheessa hahmottua huomattavasti selkeämmin.

Yksi osa projektia oli kansainvälinen yhteistyö, jonka myötä tavoitteena oli nostaa esille esimerkkejä siitä millä tavoin vesiturvallisuus on huomioitu muissa maissa. Alustavasti esimerkeiksi valikoituivat Australia sekä Iso-Britannia. Kunkin maan kohdalla suoritettiin tarkempaa tiedonetsintää viitteistä, joiden perusteella ne voisivat valikoitua esimerkeiksi projektia varten. Suoritettuni tiedonetsintää aiheesta sain kuitenkin huomata, että esimerkiksi toisen maan lainsäädäntöön perehtyminen sekä sen sisäistäminen tulisi vieämään huomattavan paljon aikaa. Ison-Britannian kohdalla löysin kuitenkin tukea sille, että hukkumisia oltiin saatu vähennettyä mm. tehokkaan lainsäädännön, ympäristön muokkaamisen sekä koulutuksen yhdistämisellä. Näin ollen päädyin lisäämään Ison-Britannian esimerkkinä hukkumisen vastaisessa työssä. Iso-Britannia on myös näyttänyt esimerkkiä vesiturvallisuustiedottamisessa luomalla kattavan ohjeistuksen aiheesta. Australian kohdalla eri osavaltioiden sekä territorioiden lainsäädäntöjä oli olemassa valtava määrä. Jokaisen lainsäädännön sekä ohjeistuksen analysointi erikseen vaatisi paljon aikaa sekä resursseja. Samaan aikaan tuloksien esittäminen tarpeeksi kompaktilla sekä ymmärrettävällä tavalla osoittautui haasteeksi. En mielestäni myöskään löytänyt

tarpeeksi luotettavaa pohjaa sille, että miksi tietty osavaltio olisi ollut esimerkkinä parempi kuin toinen. Tästä syystä päädyin rajaamaan Australian kokonaan pois. Koko prosessi vei huomattavan paljon aikaa, joka osaltaan vaikutti myös teoriaosuuden rakentamiseen sekä prosessin aikatauluun. Teoriaosuus valmistui lähes kokonaisuudessaan huhtikuun aikana. Tämän jälkeen teoreettiseen sisältöön tehtiin enimmäkseen pienimuotoisia muutoksia.

Varsinaisen oppaan rakentaminen eteni seuraavasti: Oppaan johdannossa on nostettu esille esimerkki onnettomuustapauksesta, jonka avulla on haluttu painottaa, että onnettomuus tai vaaratilanne voi sattua hetkessä. Tämän jälkeen esitellään lyhyesti tietoa hukkumisista sekä sen vastaisesta työstä, jonka jälkeen seuraa tietoa toiminnan turvallisuudesta Suomessa. Tässä kohtaa on haluttu korostaa Kuluttajaturvallisuuslain roolia turvallisuutta ajatellen. Ryhmän vastuuhenkilö- osiossa käsitellään mitä vaatimuksia ryhmän vastuuhenkilön tulee täyttää. Tässä on pyritty havainnollistamaan mitä vaatimuksia ryhmän vastuuhenkilön tulee täyttää (esim. täysi-ikäisyys sekä nuhteeton rikostausta) sekä mitä ohjeet sanovat (riittävä pelastustaito). Riittävän pelastustaidon eri osaluokkia on myös samaan aikaan kuvailtu perusteellisemmin.

Koska uima-allas on opetusympäristönä riskialtis, on opetusalueen turvallisuutta käsittelevässä osiossa haluttu kertoa tarkemmin mitä eri asioita turvalliseen opetusympäristöön kuuluu (riskien arviointi sekä hallinta, vaaratilanteiden ennaltaehkäisy sekä ryhmän koko). Jokaista edellä mainittua tekijää on myös kuvattu sekä perusteltu tarkemmin. Samaisessa osiossa on myös käsitelty lähemmin mitä valmennustoiminnassa tulisi huomioida turvallisuutta ajatellen. Seuraava kappale käsittelee yleisesti vastuunjakoa toiminnassa. Kyseisellä osiolla on haluttu antaa yleiskuva siitä, kuka on vastuussa mistä ja milloinkin toiminnassa. Uimaopetusta ajatellen on esimerkiksi tärkeää, että vanhemmat/hooltajat saattavat lapsensa tunnille sekä noutavat lapsensa tunnilta, koska uimaopettajalla on vastuu ryhmästään ainoastaan opetuksen ajan. Hukkuvan henkilön tunnistaminen on nostettu esille, koska hukkuminen tapahtuu yleensä hyvin nopeasti, ja hukkuva ei välttämättä aina näytä ”hukkuvalta”. Lisäksi on haluttu korostaa minkä takia hukkuva henkilö ei esimerkiksi pysty aina itse huutamaan apua. Uimaopettajan tai uin-

tivalmentajan on siksi myös hyvä tunnistaa merkit hukkuvasta henkilöstä, jotta onnettomuuksilta sekä tapaturmilta välttyttäisiin.

Oppaan asenne- osio perustuu toisen tutkimuskysymyksen vastauksiin. Tällä osiolla on pyritty painottamaan oikeanlaisen turvallisuusasenteen roolia hukkumisien välttämiseksi. Lisäksi osiossa on nostettu esille tutkimustuloksia siitä, millä tavoin asenteet vaikuttavat vesiturvallisuuskäyttäytymiseen, sekä esimerkkejä asenteiden synnystä ja niiden muuttamisesta. Asenteita ei ole käsitelty oppaassa yhtä kattavasti kuin turvallisuusnäkökulmia, koska oppaan sisältö painottuu enemmän käytännön turvallisuusnäkökulmiin työn lähtökohtaisen tavoitteen mukaisesti. Jos jokaista työssä käsiteltyä osa-aluetta asenteista olisi käsitelty erikseen, olisi myös oppaan sisältö kasvanut huomattavasti.

Uimaopettajan sekä uintivalmentajan muistilista on rakennettu suurimmaksi osaksi yksittäisen uimaopetustunnin rakenteen pohjalta, sekä yleisesti uimaopetuksen käsikirjaa hyödyntäen. (Keskinen et al. 2018) Tämän jälkeen muistilistan sisältöä on täydennetty soveltaen Tukes- ohjetta 1/2015 uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen, Uimaopetus turvallisemmaksi -ohjetta, Vapaasukellusohjetta sekä Kuluttajaturvallisuuslakia. Muistilistan tavoitteena on antaa yleiskuva siitä mitä asioita toiminnassa tulisi turvallisuutta ajatellen huomioida ennen tuntia, tunnin aikana sekä tunnin jälkeen. Uintivalmentajan näkökulmasta muistilista on rakennettu soveltuvien osien. Muistilistan tavoitteena on myös tiivistää tiettyjä oppaassa käsiteltyjä asioita, jolloin uimaopettaja tai uintivalmentaja voi esimerkiksi ennen tuntia käydä muistilistan läpi ja näin huomioida turvallisuusnäkökulmat paremmin. Oppaan viimeisessä, turvallisuusnäkökulmat- osiossa on pyritty tiivistämään sekä antamaan yleiskuva lainsäädännöistä sekä ohjeista jotka ovat takaamassa toiminnan turvallisuutta Suomessa. Materiaalia on myös osittain linkitetty, jonka avulla kyseiseen materiaaliin voi halutessaan tutustua lähemmin. Materiaalin linkittämisellä on myös pyritty helpottamaan lukijan pääsyä kyseisiin materiaaleihin, jotta niitä ei tarvitsisi etsiä erikseen. Lisäksi esille on nostettu esimerkkinä Ison-Britannian lainsäädäntö sekä ohjeet.

9.4 Arviointi

Tiedossani oli, että huhtikuun puolivälissä järjestettäisiin tapaaminen kaikkien osapuolten kesken jotka osallistuvat Nordplus Horizontal – projektiin. Tapaamiseen osallistuisi asiantuntijoita jokaisesta projektissa mukana olevasta maasta. Tämä päivämäärä toimi tavallaan alustavana takarajana oppaan ensimmäiselle versiolle. Työstin ensimmäistä versiota kiivaasti maaliskuun lopusta huhtikuun alkuun. Alkuvaiheessa työstäminen oli todella hidasta, sillä oli vaikeaa hahmottaa millainen oppaan tulisi olla. Tästä syystä pe-rehdyin kirjallisuuteen liittyen oppaan tekoon, joka sai minut oivaltamaan paremmin esimerkiksi loogisuuden oppaan teossa. Lisäksi oppaan rakenne alkoi myös hahmottua selkeämmäksi. Vaikean alun jälkeen sain hyviä rakentavia kommentteja oppaan ensimmäisestä versiosta. Tämän seurauksena oppaan työstäminen helpottui olennaisesti, ja mielessäni oli koko ajan, miten tulisin lopputuloksen toteuttamaan. Oppaan loogisuus sekä yksinkertaisuus olivat olennaisia tekijöitä liittyen oppaan sisältöön. Tarkoituksena oli välttää pitkiä kappaleita, ja sen sijaan pyrkiä pitämään tieto lyhyenä, ytimekkäänä sekä selkeänä. Vilka & Airaksinen (2003 s. 53) huomauttavatkin, että ensisijaisia kriteereitä tuotteelle on esimerkiksi käytettävyys kohderyhmässä, informatiivisuus, selkeys sekä johdonmukaisuus. Tästä syystä oppaassa on vältetty pitkiä tekstiosuuksia, ja tieto on pyritty pitämään mahdollisimman kompaktina. Oppaassa on myös hyödynnetty erilaisia kuvioita, joiden avulla on esimerkiksi pyritty painottamaan jotakin tiettyä asiaa tai helpottaa tietyn asian hahmottamista.

Itse tuotos onnistui mielestäni lähtökohtiin nähden hyvin. Hankalan alun jälkeen lopullisen tuotoksen hahmottaminen edesauttoi työprosessia. Ensimmäinen perusteellinen arviointi oppaasta suoritettiin huhtikuussa järjestettävässä tapaamisessa, johon osallistui Nordplus Horizontal- projektin edustajia eri maista. Opinnäytetyön toimeksiantajat osallistuivat myös tapaamiseen. Palaute oli suurimmaksi osaksi positiivista, ja muutamista pienistä rakenteellisista muutoksista liittyen oppaan sisältöön sovittiin. Lisää pohdintaa oppaaseen liittyen seuraa alla olevassa pohdintaosiossa.

10 POHDINTAA

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli myötävaikuttaa laadukkaamman sekä turvallisemman uimaopetuksen, uintivalmennuksen sekä vesiturvallisuusosaamisen puolesta kartoittamalla uimaopetuksen sekä uintivalmennuksen turvallisuusnäkökulmia, ja luoda tämän pohjalta opas. Kokonaisuudessaan oppilas on tyytyväinen saavutettuihin tuloksiin tavoitteisiin nähden. Seuraavassa kappaleessa on tarkoitus havainnollistaa sekä pohtia opinnäytetyön sisältöä ja tuloksia kokonaisuutena. Käsiteltävät aiheet ovat työn metodi, prosessi sekä lopullinen tuotos.

10.1 Metodi

Tutkittuani hieman vastaavanlaisia projekteja, nousi esille Carlström & Carlström Hagmanin (2006) prosessikuvausmetodi. Mielestäni metodivalinta kyseiselle työlle oli hyvä juurikin sen selkeyden takia. Työprosessista on myös annettu totuudenmukainen kuva, ja samaan aikaan työprosessin eri vaiheet ovat pysyneet selkeinä sekä johdonmukaisina. Suurin rajoite metodia ajatellen oli seuraamukset- osion poisjäänti. Tämän osion avulla olisi valmiista tuotoksesta voitu saada arvokkaita näkökulmia sekä käyttökokemuksia. Lisäksi opinnäytetyön aiheen rajaaminen olisi voinut olla vielä spesifimpää. Kuten tässä raportissa on jo mainittu, olivat ensimmäiset suunnitelmat työn laajuudesta todella suuret. Huolimatta siitä, että työtä rajattiin alun jälkeen, olisi aihetta voinut rajata edelleen, jotta se olisi paremmin keskittynyt yhteen tiettyyn osa-aiheeseen. Pienistä rajoitteista huolimatta palveli valittu metodi kyseistä projektia kokonaisuudessaan hyvin.

10.2 Prosessi

Kirjallisuuteen tutustuminen sekä raportin kirjoittaminen ovat esimerkkejä eniten aikaa vievistä tehtävistä työprosessissa. Opinnäytetyön jokaiselle osalle tulisi luoda mahdollisimman realistisen aikataulu, jonka puitteissa opiskelija kykenee toimimaan. (Hakala 2004 s. 75-76) Lähtökohtaisesti tavoite oli innostava, mutta samaan aikaan haastava. Realistisen aikataulun luominen oli alussa hankalaa, sillä oli hyvin haastavaa hahmottaa tulevaa työmäärää. Vasta kun työn teoriaosuus alkoi rakentua, sekä alustavat suunnitelmat tuotoksesta hahmottua, pystyi työmäärän myös hahmottamaan paremmin. Toisaalta

Nordplus- projektilla oli omat aikarajansa jolloin materiaalin tulisi valmistua, joten oli helpompaa rakentaa aikataulu myös sen pohjalta. Minulla ei myöskään ollut aikaisempaa kokemusta vastaavanlaisista projektitöistä. Työprosessi jakautui käytännössä kahteen osaan. Ensimmäinen osa koostui tiedonetsinnästä turvallisuusnäkökulmien, lain-säädäntöjen sekä ohjeiden ympäriltä. Toinen osa prosessista koostui asenteiden tiedonetsinnästä, jossa tavoitteenani oli tuoda esille tietoa asenteista, niiden syntyisestä, muuttamisesta sekä vaikutuksesta vesiturvallisuuskäyttäytymiseen.

Prosessin aikana ilmeni myös muutamia haasteita. Tutkimuskysymyksiä jouduttiin muotoilemaan sekä tarkentamaan pitkin prosessia, jotta työ ei kasvaisi liian suureksi. Kysymysten tarkempi muotoilu kuitenkin auttoi esimerkiksi siinä, että tiedonkeruu keskittyisi paremmin nimenomaan tutkittavaan aiheeseen. Työn teoreettisen taustan rakentamiseen meni myös odotettua enemmän aikaa ja sen sisältöön tehtiin useita muutoksia prosessin aikana. Varsinkin ensimmäinen tutkimuskysymys oli varsin kattava, joka osaltaan kasvatti työmäärää entisestään. Toinen tutkimuskysymys oli alun perin tarkoitus suorittaa haastattelun muodossa, mutta prosessin aikana päädyin tutkimaan asenteita kirjallisuuden avulla. Pohdin osittain myös tästä syystä useita eri lähestymistapoja teoriaosuuden toteuttamiseen. Mielestäni tässä asiassa korostuu perusteellisen suunnittelun tärkeys työprosessin alusta lähtien. Perusteellisemmän suunnittelun ansoista olisi työprosessi ollut loppua kohden helpompi. Yllättäviä asioita joita ei oltu huomioitu suunnitteluvaiheessa saattoi ilmetä prosessin ollessa jo kohtalaisen pitkällä. Loppuvaiheessa suurten muutoksien tekeminen ei myöskään enää ollut mahdollista, sillä suurin osa työstä oli jo rakennettu alustavan suunnittelun pohjalta. Näin jälkiviisaina voikin todeta, että vastaavanlaisessa projektissa tultaisiin varmasti käyttämään enemmän aikaa sekä resursseja perusteellisempaan suunnitteluun.

Tutkimuksen rakennetta ajatellen olisi sen voinut myös vaihtoehtoisesti toteuttaa kahtena erillisenä aiheena. Turvallisuusnäkökulmat olisivat voineet toimia yksinomaan työn aiheena, jonka olisi voinut jakaa edelleen 2-3 tutkimuskysymykseen. Asenteiden vaikutusta turvallisuuteen olisi voitu myös tutkia erillisessä tutkimuksessa. Näin ollen olisi kyseessä olevaan aiheeseen voitu syventyä perusteellisemmin. Asenne- osio jäi tässä tapauksessa pienempään rooliin lopullisessa oppaassa. Myös uimaopettajien sekä uinti-

valmentajien turvallisuusnäkökulmien yhdistäminen aiheutti muutamia haasteita. Osaltaan turvallisuusnäkökulmat ovat samat, osaltaan ei. Uimaopetus rinnastetaan kuluttajapalveluksi, joten näin ollen siihen sovelletaan Kuluttajaturvallisuuslakia. Uintivalmennusta ei rinnasteta kuluttajapalveluksi, joten tästä syystä toiminnassa ei sovelleta Kuluttajaturvallisuuslakia. Toiminnaltaan uimaopetus ja uintivalmennus eroavat myös hieman toisistaan. Tämä vaikutti myös osaltaan lopullisen oppaan toteutukseen, jota on pohdittu lähemmin tuotoksen pohdintaosuudessa.

Aikataulussa pysyttiin kohtalaisen hyvin koko projektin ajan. Huolimatta siitä, että työmäärä oli kohtalaisen suuri ja eri näkökulmien rakentamiseen meni huomattavan paljon aikaa, eteni työ systemaattisesti eteenpäin. Prosessin aikana ilmenneet heikkoudet ovat myös opettaneet minulle paljon hyödyllisiä asioita. Työn lopulliset tulokset näkisin ongelma-alueeseen nähden relevantteina. Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton mukaan resurssit hukkumiskuolemien vähentämiseen Suomessa ovat vähäisiä verrattuna esimerkiksi liikenne- ja paloturvallisuustyöhön (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2018 s. 9). Näin ollen koen, että kyseisestä projektista voisi olla hyötyä myös työn toimeksiantajille sekä yleisesti hukkumisien vastaisessa työssä.

10.3 Tuotos

Opinnäytetyön lopullinen tulos on toteutettu oppaan muodossa. Oppaan sisältö on rakennettu tutkimuskysymyksiä vastauksien perusteella. Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä etsittiin vastausta sille, mitä asioita tulee huomioida turvallisuutta ajatellen ennen toimintaa, toiminnan aikana sekä toiminnan jälkeen. Kuviossa 4 on havainnollistettu mitä tulisi pääpiirteittäin huomioida turvallisuutta ajatellen.

Ennen tuntia	Tunnin aikana	Tunnin jälkeen
<ul style="list-style-type: none"> • Lainsäädännön vaatimukset • Ohjeiden suositukset/vaatimukset • Riittävät pelastustiedot, -taidot ja -kyvyt • Opetusalueen turvallisuus (myös tunnin aikana) • Vastuunjako • Riskien arviointi sekä hallinta • Ryhmän koko 	<ul style="list-style-type: none"> • Riskien arviointi sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy (myös ennen tuntia) • Ryhmän organisointi sekä hallinta • Hukkuvan henkilön tunnistaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisten onnettomuuksien kirjaaminen • Vakavemmista onnettomuus- sekä vaaratilanteista on tehtävä ilmoitus Valvontaviranomaiselle

Kuvio 4: Toiminnan turvallisuusnäkökulmat.

Ennen tuntia tulee ottaa huomioon toiminnan lainsäädännölliset vaatimukset sekä ohjeiden suositukset. Näihin lukeutuvat esimerkiksi ryhmän vastuuhenkilön pätevyysvaatimukset (täysi-ikäisyys sekä nuhteeton rikostausta). Kuluttajaturvallisuuslakia soveltavissa palveluissa (seuratoiminta ei ole kuluttajapalvelu) vaaditaan riittävät pelastustiedot, -taidot sekä -kyvyt kohteeseen jossa toiminta tapahtuu. Seuratoiminnassa tulee turvallisuusjärjestelyistä sopia uimahallin kanssa erikseen. Kohteen turvallisuusasiakirjaan perehtyminen lukeutuu myös riittävien pelastustaitojen vaatimukseen. Tutustumalla turvallisuusasiakirjaan osataan toimia oikein onnettomuus- sekä hätätilanteissa, samaan aikaan perehdytään myös kyseisen kohteen turvallisuusjärjestelyihin. Opetusalueeseen tulee perehtyä ennen tuntia turvallisuussyistä, jotta onnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä. Turvallinen opetusympäristö on myös lähtökohta turvalliselle toiminnalle. Palve-

luntarjoajan, uimaopettajan, uinninvalmentajan, vanhempien ja huoltajien sekä koulu-ryhmien opettajien tulee huomioida sekä ymmärtää omat vastualueensa toiminnassa.

Riskien arviointi sekä onnettomuuksien ennaltaehkäisy ovat turvallisen toiminnan kulmakiviä. Riskejä tulee arvioida ennen opetusta sekä opetuksen aikana, esimerkiksi huomioimalla harjoitteiden turvallisuusnäkökulmat. Arvioimalla riskejä voidaan myös ennaltaehkäistä tapaturmien sekä onnettomuuksien syntyä. Ryhmän koko tulisi turvallisuussyistä aina suhteuttaa ryhmän tasoon. Mitä matalampi uimataito, sitä pienempi ryhmä yhtä pätevää uimaopettajaa kohden. Huolellisella ryhmän organisoinnilla hallitaan ryhmää turvallisemmin. Ryhmän organisoinnilla tarkoitetaan esimerkiksi omaa sijoittumista altaalla niin, että näkee aina koko ryhmän. Näin ollen tiedetään myös koko ajan mitä kukin ryhmässä tekee. Harjoitteiden turvallisuusnäkökulmien huomioiminen on myös tärkeää, jotta oppilaat osaavat liikkua turvallisesti vedessä (esim. sukellusharjoitteissa on hyvä pohtia, miten harjoitukset organisoidaan mahdollisimman turvallisesti). Noudattamalla uimahallin sääntöjä sekä ylläpitämällä ryhmäkohtaisia sääntöjä voidaan ennaltaehkäistä onnettomuuksia sekä hallita ryhmää paremmin. Merkit vaistomaisesti hukkumisreaktiosta on myös tärkeä tunnistaa, sillä hukkuva ei välttämättä aina näytä siltä, että olisi ”hukkumassa”. Mahdollisista tunnin aikana sattuneista onnettomuuksista tulee pitää kirjaa. Vakavimmissa tapauksissa asiasta on myös ilmoitettava Valvontaviranomaisille.

Opinnäytetyön toisessa tutkimuskysymyksessä tutkittiin asenteiden vaikutusta vesiturvallisuuskäyttäytymiseen. Tuloksien pohjalta asenteille on luotu oma kappaleensa oppaassa, jossa asiaa käsitellään. Keskeisimmät huomiot asenteiden ja turvallisuuden välillä olivat sukupuolten väliset erot riskien otossa sekä perusasenteiden, -tietojen sekä -kykyjen puutteellisuus hukkumistapauksissa. Hyvien vesiturvallisuusasenteiden avulla vedessä ja sen ympärillä liikkuminen on myös turvallisempaa. Asenteisiin pystyttiin myös parhaiten vaikuttaa hyvin nuorena iässä. Asenteiden muuttaminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, ja se vaatii usein uutta tietoa asenteen kohteesta sekä toimintamallien muuttamista. Malli-oppiminen on yksi tapa jolla lasten asenteet syntyvät, joka tulisi myös huomioida toiminnassa.

Eräs mielenkiintoinen seikka liittyen asenteisiin oli suhtautuminen julkisten uima-
altaiden turvallisuussääntöihin. Valtaosa kaikista vastaajista oli sitä mieltä, että säännöt
vaikuttavat negatiivisesti hauskanpitoon. Valtaosa naisista oli taas sitä mieltä, että tur-
vallisuussäännöt eivät juurikaan vaikuta hauskanpitoon. (Moran 2006) Tämä on mieles-
täni yksi seikka joka tulisi huomioida vesiturvallisuuskoulutuksessa sekä toiminnassa,
korostamalla entisestään turvallisuussääntöjen tärkeyttä sekä niiden merkitystä turvalli-
suutta kohtaan. Morrongiello & Dawber (2000 s. 98-99) osoittivat tutkimuksessaan, että
äidit puuttuivat tyttäriensä riskialttiiseen käyttäytymiseen useammin, verrattuna poikien
äiteihin. Pojat saivat myös useammin riskienottoon kehottavia kommentteja, verrattuna
tyttöihin joita kehoitettiin varovaisuuteen. Tämä selittäisi osaltaan sukupuolten välisiä
eroja riskien otossa, jotka ilmenivät Morrongiellon (2008) tutkimuksessa. Uimaopetta-
jan roolia vesiturvallisuus- sekä asennekasvattajana korostettiin myös aikaisemmin tässä
työssä (Keskinen et al. 2018 s. 61). Mielestäni vanhempien rooli lasten vesiturvallisuus-
asenteiden muodostumisessa on vähintäänkin yhtä tärkeää. Terjestamin (2003 s. 17)
mukaan voidaan kohtuudella olettaa, että vanhemmillä on merkittävä vaikutusvalta sii-
hen, kokeeko lapsi veden vaaralliseksi vai ei.

Terzidisin et al. (2007) tutkimuksen tulokset osoittivat, että lasten asenteisiin sekä tie-
toihin vesiturvallisuutta kohtaan voitiin parhaiten vaikuttaa nuorena iässä. Moranin
(2008 s. 115) tutkimuksessa nostettiin esille yksimieliset mielipiteet vesiturvallisuustie-
tojen- sekä taitojen vaikutuksesta myönteisten vesiturvallisuusasenteiden sekä havainto-
jen muodostumisessa, jotka johtivat turvallisempaan käyttäytymiseen vedessä sekä sen
ympäristössä. Näin ollen voisi olla järkevää, että erityisesti nuorten lasten kohdalla keski-
tyttäisiin myönteisten vesiturvallisuusasenteiden myötävaikuttamiseen, joka voisi osaltaan
edistää turvallista käyttäytymistä vedessä ja sen ympärillä.

Tietoa asenteista löytyi hyvin paljon, jonka lisäksi tieto oli mutkikasta. Jos asenteiden
jokaista osa-aluetta oltaisiin haluttu analysoida oppaassa syvemmin eri näkökulmista
katsottuna, olisi oppaan sisältö kasvanut huomattavasti. Lopullinen määrä tietoa joka
tuotiin oppaassa esille, suhteutettuna esitettyyn teoriaan, jäi hieman vähäiseksi. Miele-
stäni tämä vaikutti osaltaan asenne-osion toteutukseen lopullisessa tuotoksessa. Toisaalta
tämä oli myös tietoinen valinta, sillä materiaali on keskittynyt enemmän toiminnan tur-

vallisuusnäkökulmiin. Toinen osittainen puutteellisuus työssä on uinninvalmennuksen vähäisten näkökulmien esiintulo lopullisessa tuotoksessa. Turvallisuusnäkökulmien yhdistäminen oppaassa kahdesta näkökulmasta katsottuna osoittautui haasteelliseksi, sillä tietyt asiat koskevat uimaopettajaa ja tietyt asiat uintivalmentajaa. Tästä syystä uintivalmentajan näkökulmat päädyttiin rakentamaan soveltuvin osin uimaopettajan näkökulmiin nähden. Tämä saattaa osaltaan vaikuttaa lukijakuntaan, jos sisältö ei puhuttele riittävästi uinninvalmentajia. Toisaalta uimaopettajat sekä uintivalmentajat työskentelevät samassa ympäristössä, joten suurin osa oppaan sisällöstä on kuitenkin molempien hyödynnettävissä. Lopullista tuotosta ajatellen olisi kuitenkin ollut johdonmukaisempaa rakentaa työ joko uimaopettajan tai uinninvalmentajan näkökulmasta. Tällöin kyseiselle kohderyhmälle osoitettu tieto olisi selkeämmin rajattu sekä johdonmukaisemmin esillä.

Työn alussa käsiteltiin esimerkkejä hukkumisien vastaisesta työstä. International Life Saving Federationin strategia jakautui primäärisiin, sekundäärisiin sekä tertiäärisiin toimenpiteisiin. Primäärisen tason toimenpiteisiin lukeutuu esimerkiksi uima- sekä vesiturvallisuustaitojen parantamiseen kohdistuvien koulutusten laajempi tarjonta, sekundäärisiin toimenpiteisiin uinti- ja hengenpelastuskoulutus sekä tertiäärisiin toimenpiteisiin ennaltaehkäisevät ohjelmat joiden tavoitteena on mm. vähentää riskien ottoa. (International Life Saving Federation 2015 s. 14-16) Työn tulokset kohtaavat primäärisen tason toimenpiteiden kanssa vesiturvallisuustaitojen parantamisessa, käsittelemällä perusasioita liittyen vesiturvallisuuteen joiden avulla uimaopettajat sekä uintivalmentajat voivat edistää toiminnan vesiturvallisuutta. Työn tuloksilla on myös vastattu tertiäärisen tason toimenpiteisiin, jossa itse opas toimii tässä tapauksessa ennaltaehkäisevänä ohjelmana riskien vähentämisessä.

Aikaisemmin käsiteltiin myös Erwinin (2005 s. 103) teoriaa suostutteluviestinnästä, jossa lähde, viesti, yleisö, sekä väline toimivat vuorovaikutuksessa keskenään, ja ne joko vahvistavat tai heikentävät suostuttelevan viestin tehoa. Oppaan voi myös nähdä suostutteluviestinnän kohteena. Lähde on tässä tapauksessa mielestäni oikea. SUH tekee merkittävää työtä vesiturvallisuuden parantamisessa, ja Uimaliitto on mukana edistämässä uima- ja hengenpelastustaitoja Suomessa, joten on suotavaa, että työtä myös jatketaan heidän toimesta. Viestinä toimii työn tuloksena syntynyt opas. Kokemuksia op-

paan ymmärrettävyydestä saadaan vasta mahdollisten käyttökokemusten jälkeen. Olisi kuitenkin ollut mielenkiintoista testata käsikirjan ymmärrettävyyttä kohderyhmän toimesta, ennen opinnäytetyön julkaisua. Tällöin oltaisiin voitu paremmin varmistua siitä, että opas puhuttelee kohderyhmää oikealla tavalla. Yleisönä toimii uimaopettajat sekä uinninvalmentajat, joille kyseinen opas on suunnattu. Kohderyhmä on myös huomioitu oppaan teossa. Välineenä toimii itse opas, sekä tapa jolla opas on toteutettu. Oppaan julkaisu sellaisenaan esimerkiksi paperimuodossa ei välttämättä tavoita kaikkia. Ottaen huomioon digitalisoinnin suuren roolin nykypäivänä, olisi järkevää julkaista opas esimerkiksi applikaation tai e-version muodossa jolloin se olisi myös helpommin käytettävissä.

Tavoitteena oli luoda mahdollisimman selkeä opas sekä välttää ylipitkiä tekosisuuksia. Oppaan ulkomuoto sekä sisältö on mielestäni hyvin toteutettu tavoitteisiin nähden, pienistä puutoksista huolimatta. Erityisesti kuvioden käyttö on mielestäni tehnyt oppaasta selkeämmän. Uskon että oppaasta tulee olemaan hyötyä eteenkin Nordplus Horizontal-projektissa, sillä alustavien kommenttien perusteella oppaan sisältö on vastannut hyvin projektin tavoitteita. Näkisin tämän oppaan myös hyvänä lähtökohtana hukkumisien vastaiselle työlle jota tulisi kehittää jatkossakin. Tuotoksen lopulliset käyttökokemukset jäävät kuitenkin oletuksien varaan, sillä varsinaisia käyttökokemuksia ei ole vielä tässä vaiheessa olemassa. Myös tämän takia haluan suhtautua oppaan sisältöön sekä toimivuuteen sopivalla kritiikillä. Tuotoksen käyttökokemusten arvioinnin poisjättäminen oli kuitenkin tietoinen valinta puhtaasti aikataulullisista syistä. Oppaan julkaisusta ei ole myöskään toistaiseksi sovittu toimeksiantajien kesken. Ensisijaisena tavoitteena on ollut luoda valmis materiaali, joten näin ollen on mahdollista, että oppaan sisältö tulee vielä muuttumaan mahdollisen julkaisun yhteydessä. Opinnäytetyön seurauksena syntynyt lopullinen tuotos on luettavissa tämän raportin lopussa (liite 3).

10.4 Ehdotuksia jatkotutkimuksille

Mielestäni tämän työn tuloksena syntyneen oppaan käyttökokemuksia olisi mielenkiintoista tutkia jatkossa. Näin ollen oppaan käytettävyydestä sekä toimivuudesta voitaisiin saada konkreettisia sekä arvokkaita näkökulmia. Mahdollisten tuloksien pohjalta voitaisiin opasta kehittää edelleen. Toinen mielenkiintoinen aihe jatkotutkimuksille olisi asen-

teiden tutkiminen. Asenteita olisi ensinnäkin mielenkiintoista tutkia opettajan sekä valmentajan näkökulmasta. Millä tavoin esim. opettajan sekä valmentajan oma asennoituminen vaikuttaa opetus- ja harjoitustilanteeseen. Tässä opinnäytetyössä on osaksi käsitelty myös lainsäädäntöjä sekä ohjeita toiminnan turvallisuuden takaamiseksi. Olisi mielenkiintoista tutkia millä tavoin esimerkiksi opettajat, ohjaajat, valmentajat jne. kokevat nämä kyseiset lait ja ohjeistukset. Ovatko ne toimivia, mahdollisesti epäselviä, voitaisiinko niitä kehittää jne.

11 SVENSKSPRÅKIG SAMMANFATTNING

Drunkning är globalt den tredje vanligaste orsaken vid oavsiktliga dödsfall, och totalt täcker drunkning 7 % av alla olycksrelaterade dödsfall. Det uppskattas att omkring 360 000 personer drunknar årligen, men det verkar som att globala uppskattningar till och med förringar detta problem, som påverkar folkhälsan i stora drag. Barn har den högsta risken för drunkning, varefter följer män och personer med lättare tillgång till vattenområden (World Health Organization 2018). Över 5000 barn drunknar årligen i Europa, vilket motsvarar 14 drunknade varje dag. (World Health Organization Europe 2008 s. 29) Speciellt i Latvien och Littauen är drunkning ett betydligt problem som kräver koordinerade åtgärder. Drunkningsciffrorna i Latvien och Littauen är betydligt högre i jämförelse med t.ex. Estland och de nordiska länderna. (World Health Organization 2014 s. 53–55, 58) I Finland drunknar det årligen ca. 150–200 personer, vilket är även förhållandevis högt i jämförelse med de andra nordiska länderna. Merparten av drunkningsfallen kunde undvikas med korrekt säkerhetsattityd samt förberedelse. (Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund a)

World Health Organization (WHO) betonar otillräckliga kunskaper i vattensäkerhet samt riskfyllt beteende som en av de största orsakerna till ökad risk för drunkning (World Health Organization 2014 s. 9). En praktisk synvinkel av åtgärder som kunde minska drunkningsfall, är utbildning av grundläggande sim-, vattensäkerhets-, samt livräddningskunskaper för barn i skolåldern. (World Health Organization 2018)

Attityderna tycks även ha en inverkan på hur en persons säkerhetsbeteende formas. Det finns antydning över att t.ex. trotsigt beteende hos barn kan vara en orsak till riskfyllt

beteende hos barn, trots att tillvaron för olyckan i situationen har varit uppenbar. Samtidigt finns det antydning över att attityderna har en väsentlig roll när det kommer till att förutspå farliga situationer.

SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR

Syftet med detta syfte är att bidra till en högklassigare och säkrare simundervisning samt förbättrade vattensäkerhetskunskaper. Arbetet kommer att verkställas i form av en handbok. Som metod kommer att användas Carlström & Carlström Hagemans (2006) modell för processbeskrivning. Uppdragsgivarna för arbetet är Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund r.f. (FSL) och Finska Simförbundet r.f. Den slutliga produkten som formas på basen av själva arbetet, kommer även att utnyttjas i Nordplus Horizontal – projektet. Nordplus Horizontal är ett gemensamt projekt mellan Baltiska och nordiska länderna, vars syfte är att förbättra vattensäkerheten.

Arbetet kommer att innehålla följande forskningsfrågor:

- A. Vad bör man beakta gällande säkerheten innan, under och efter verksamheten?
- B. Hur påverkar attityderna vattensäkerhetsbeteendet?

MOTARBETE AV DRUNKNINGAR

Drunkning motarbetas på flera olika fronter. I Finland arbetar Finlands Simundervisnings- och Livräddningsförbund (FSL) synligt för att motarbeta drunkningsfall. FSL har en klar mission: ingen skall drunkna. För att nå detta mål, har FSL valt följande tre åtgärder: främja simkunskapen i livscykeln, förbättra vattensäkerheten samt förstärkning av påverkansarbete (Suomen Uimaopetus- ja Hengeneplastusliitto d). FSL motarbetar även drunkning med olika kampanjer. Viisaasti vesillä är en kampanj vars syfte är att förbättra säkerheten när man rör sig på vatten. (Suomen Uimaopetus- ja Hengeneplastusliitto 2018 e) Vesisankarit är ett projekt som koordineras av Koululiikuntaliitto dvs. det finska skolidrottsförbundet. Målet med projektet är att lära ut mångsidiga kun-

skaper i hur man skall fungera när man rör sig på vattnet. Huvudsakliga syftet med projektet är att förebygga olyckor som kan resultera i drunkning. FSL och Finska Simförbundet är aktivt med i kampanjen. (Vesisankarit)

WHO föreslår flera olika åtgärder som kunde minska antalet drunkningar. Till dessa åtgärder hör bland annat begränsning och kontroll av tillgång till vattenområden, eller totalt eliminera vattenområden som är farliga. Sim- vattensäkerhets- och livräddningskunskaper samt effektiv lagstiftning och bestämmelser hör även till åtgärderna. (WHO 2018) International Life Saving Federation betonar även att drunkning är ett omfattande problem som hotar folkhälsan. Enligt ILS borde drunkning motarbetas på flera olika fronter, med tillräckligt allmänna och specifika åtgärder. ILS strategi för motarbetning av drunkningar består av åtgärder på en primär, sekundär samt tertiär nivå. (International Life Saving Federation 2015 s. 14) Primära åtgärder innebär åtgärder för att motarbeta drunkning, och de riktas speciellt mot personer som hör till riskgruppen för drunkning. Exempel på dessa åtgärder är ett bredare utbud av utbildningar som strävar till att förbättra sim- och vattensäkerhetskunskaperna. Sekundära åtgärder innebär åtgärder vars syfte är att begränsa problemet som redan finns, och samtidigt minska olyckor och dödsfall som problemet orsakar. Exempel på dessa åtgärder är utbildning i simning och livräddning samt ökning av mängden badvakter. Tertiära åtgärder innebär åtgärder som strävar till att minska problemet som redan finns. Exempel på dessa är förebyggande åtgärder som strävar till att minska risktagandet, förbättra lagstiftningen samt erbjuda mera skolning i ämnet. (International Life Saving Federation 2015 s. 14–16) I Storbritannien har kombinationen av lagstiftning, ändring av omgivningen samt skolning visats vara effektivt för att minska antalet drunknade. Dessutom har Storbritannien föregått med bra exempel när det kommer till informering av vattensäkerhet, genom att skapa omfattande anvisningar till bassängoperatörer. Liknande anvisningar finns inte nödvändigtvis i största delen av de europeiska länderna. (World Health Organization Europe 2008 s. 32–33)

VERKSAMHETENS SÄKERHET

Simhallens personal består av flera olika personer, där var och en har sitt eget ansvarsområde. Ansvaret indelas mellan tjänsteleverantören, badvakten samt simläraren. Tjänsteleverantören har det allmänna ansvaret i simhallen, badvakten ansvarar bl.a. över livräddning och bassängsäkerheten medan simläraren ansvarar bl.a. över olika gruppers som t.ex. barn, vuxna och skolgruppers aktiviteter i vattnet. (Keskinen et al. 2018 s. 219–222)

För att en person skulle kunna fungera som simlärare och som en ansvarsperson för gruppen, måste hen vara myndig. Dessutom måste hen ha avlagt simlärarens behörighet. Man måste även internalisera vilka saker som ingår i den verksamhet som ordnas, samt vilka uppgifter man skall utföra innan, under och efter verksamheten. (Keskinen et al. 2018 s. 71) Det finns allmänna krav gällande tillräckliga räddningskunskaper för platsen där undervisningen sker. Personen som fungerar som ansvarsperson måste uppfylla dessa krav. FSL bedömer räddningskunskaperna med ett så kallat räddningsutförande som utförs i bassängen. Att bekanta sig med undervisningsplatsens alarmsystem och säkerhetsdokument samt förstahjälps- och livräddningsutrustningens och nödutgångarnas läge ingår i tillräckliga räddningskunskaper. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 46) Tillräckliga räddningskunskaperna kan vara lägre hos simlärare, instruktörer och tränare jämfört med övrig personal i simhallen. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 17)

En säker atmosfär fungerar som utgångspunkt för en högklassig föreningsverksamhet. Kännetecknen för en säker atmosfär är förutsägelse av kommande situationer, tillit mellan personerna samt gränser som skyddar barnets mentala och fysiska hälsa. Gemensamma spelregler som följs av alla, kunskap om risker och deras förebyggning hör även till en säker atmosfär. (Ketola 2015 s. 164) Vid föreningsverksamhet fungerar den vuxna, alltså instruktören alltid som ansvarsperson. Instruktören ansvarar över lektionens innehåll samt omgivningen där verksamheten sker. Instruktören skall även kunna säkerställa att verksamheten som planerats är högklassigt och säkert. Personer som del-

tar i hobbyn är i sista hand ansvarig över hur hen betar sig under verksamhetens gång. (Autio & Kaski 2005 s. 109)

Olika motionstjänster kan utövas i simhallen under vissa förutsättningar, under eller utanför simhallens öppettider. En motionstjänst, i dessa fall föreningsverksamhet, får inte försämra simhallens helhetssäkerhet. Arrangören samt de personer som deltar i tjänsten måste följa säkerhetsanvisningarna som är givna av personalen. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 31) I situationer där tjänsten utövas utanför simhallens öppettider och övervakning inte skilt är ordnat, bör man skriftligt komma överens om säkerhetsövervakningen. Då flyttas ansvaret oftast över till gruppens ansvarsperson. Noterbart är att ansvaret kan gälla endast den egna gruppen. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto f)

ANSVAR SOMRÅDEN I SIMHALLEN

Tjänsteleverantören ansvarar över att undervisningsområdet är i gott skick, den anställda personen är behörig simlärare samt att nödvändiga försäkringarna är i skick. (Keskinen et al. 2018 s. 71–72) Säkerhetsanvisningar gällande användning av redskap måste finnas, samt en ansvarsperson över dem bör finnas (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 41). Simläraren är ansvarig över verksamhetens planering och säkerhet. (Keskinen et al. 2018 s. 221)

Föreningsverksamhet klassificeras inte som en konsumenttjänst, även om verksamheten skulle ske utanför simhallens öppettider. På grund av detta tillämpar man inte heller Konsument säkerhetslagen för tjänsten. I dessa fall rekommenderas det att badvakterna hjälper föreningarna vid vattenräddningssituationer. Badvakternas uppmärksamhet får inte dock fästas för mycket i föreningsverksamheten. (Suomen Uimaopetus ja Hengenpelastusliitto c) Skolgruppens lärare är ansvarig över sin grupp hela den tid de vistas i simhallen. Läraren skall vara närvarande under hela lektionens gång, trots att en simlärare är på plats. Simläraren ansvarar över pedagogiska innehållet i undervisningen. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008 s. 6–7) Föräldrarna eller vårdnadshavarna ansvarar över att barnet följs till en förutbestämd plats och vänta på att undervis-

ningen börjar, och avhämtas från en förutbestämd plats efter undervisningen. Möjliga sjukdomar eller särskilda behov är bra att diskuteras innan undervisningen börjar. (Keskinen et al. 2018 s. 27–28, 77–79)

FAKTORER SOM PÅVERKAR SÄKERHETEN

Faktorer som påverkar säkerheten är: gruppstorlek, simlärarens egna beteende, evaluering av risker samt undervisningsområdets säkerhet. Det är även viktigt att känna igen en person som håller på att drunkna. Om gruppen är för stor kan man inte säkerställa allas säkerhet. FSL:s rekommendationer för gruppstorlek i förhållande till en behörig simlärare är: 10 icke-simkunniga personer eller 15 personer som är simkunniga. (Keskinen et al. 2018 s. 77) Simläraren kan bidra till ett säkert förhållningssätt i vattnet genom sitt egna beteende. Därför bör simläraren alltid föregå med gott exempel under undervisningens gång. (Keskinen et al. 2018 s. 77) Genom att bedöma möjliga risker som kan medföras i undervisningen kan man förebygga möjliga olyckor (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 11, 13). Till ett säkert undervisningsområde tillhör förstahjälpmaterial, livräddningsredskap samt en telefon med synligt nödnummer. (Keskinen et al. 2018 s. 73)

Simbassängen är en motiverande inlärningsmiljö, men samtidigt farlig. Därför är det viktigt att gå noggrant igenom säkerhetsanvisningarna med gruppen genast i början. För utmanande övningar i för djupt vatten är även en säkerhetsrisk. (Keskinen et al. 2018 s. 40, 72–73) Farliga situationer kan förebyggas t.ex. genom att bekanta sig med undervisningsområdet i förväg samt genom att beakta gruppens ålder, nivå och mängden elever (Keskinen et al. s. 40–41, 72). Av säkerhetsskäl är det också viktigt att identifiera en drunknande person. Enligt Vittone & Pia sker drunkningen vanligtvis snabbt, mellan 20–60 sekunder. Alla människor har en så kallad instinktiv drunkningsreaktion. Väldigt ofta kan den drunknande personen inte själv ropa efter hjälp, eftersom människans andningsorgan i första hand strävar till att andas i stället för att prata. Med denna reaktion strävar personen till att undvika en föreställd eller verklig drunkning.

LAGSTIFTNING OCH ANVISNINGAR I FINLAND

Konsument säkerhetslagen 920/2011

Konsument säkerhetslagen (920/2011) är en lag vars främsta syfte är att: säkerställa att konsumtionsvaror och konsumenttjänster är säkra, förebygga sådan fara för hälsa och egendom som förorsakas av konsumtionsvaror och konsumenttjänster, när fara som avses i 2 punkten uppstår, säkerställa att faran kan undanröjas på ett tillräckligt effektivt sätt, säkra en högklassig konsument säkerhetstillsyn och bidra till bättre verksamhetsbetingelser för verksamhetsutövare. Enligt Konsument säkerhetslagen är en tjänsteleverantör skyldig att utforma ett säkerhetsdokument som innehåller en plan över identifiering av potentiella faror och hantering av risker, samt informering av ovanstående saker till personer som deltar i levereringen av tjänsten. (Kuluttajaturvallisuuslaki 2011)

Statsrådets förordning om arbeten som är särskilt skadliga och farliga för unga arbetstagare 475/2006

En ung person som fyllt 16 år kan inte utföra arbetsuppgifter som medför en för stor börda, eller har ett anmärkningsvärt stort ansvar om eget eller andras säkerhet i förhållande till personens ålder eller erfarenhet. Det är inte även tillåtet att arbeta ensam i situationer där det finns en uppenbar risk för skada eller våld. (Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 2006) Med andra ord, kan en ung person arbeta som assisterande lärare endast under bevakning av en myndig simlärare. (Keskinen et al. 2018 s. 71)

Lag om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn 2002/504

Denna lag skyddar minderårigas personliga integritet och främjar deras personliga säkerhet. I enlighet med lagen kommer brottslig bakgrund att kontrolleras hos personer som arbetar med minderåriga. (Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä 2002)

Tukes-anvisning 1/2015 Främjande av säkerheten i simhallar och badanläggningar

För att främja säkerheten i simhallar och badanläggningar samt motsvarande inrättningar, har Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) sammanställt en föreliggande anvisning där det förmedlas information om den centrala lagstiftningen om konsumenttjänster. Anvisningens syfte är att höja säkerheten i simhallar och badanläggningar samt skärpa tillsyn av säkerheten som avses i konsument säkerhetslagen och förebygga missöden och olycksfall. Eftersom instruktionen inte är juridiskt bindande, kan tjänsteleverantören också uppfylla lagstiftningens krav på alternativa sätt. (Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017)

För att kunna ordna simundervisning på ett säkrare sätt, har anvisningen Säkrare simundervisning skapats. Anvisningen innehåller bl.a. praktiska exempel om simundervisningens säkerhetsaspekter, normer som styr simundervisningen samt rekommendationer över hur simundervisningen borde genomföras (antalet timmar, tillvägagångssätt i simhallen, evaluering av elever osv.). (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008)

För att kunna säkerställa säker fridykning i simhallen, har man skapat en anvisning som behandlar vad man skall beakta gällande säkerheten vid fridykning, utan att den allmänna säkerheten i simhallen försämras. Att hålla andan i långa perioder, vilket kan orsaka plötsligt medvetlöshet är en risk som kan medföras vid fridykning. En person som är under ytan kan inte nödvändigtvis heller bli uppmärksam av en badvakt. Anvisningen behandlar dessutom vem som är enligt lagen ansvarig över dykning som sker under och utanför simhallens öppettider. (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2009 s. 3–9)

ATTITYDER

Attityd är en psykologisk tendens, där en person utvärderar en viss helhet antingen positivt eller negativt. Det finns flera olika sätt att definiera attityder, men ovannämnda definitionen av Eagly & Chaiken från år 1993 är en av de vanligaste. Bland de mest kända

aste definitionerna är Gordon Allports definition från år 1954, där han beskrev attityder som en inlärd tendens att tänka, känna samt bete sig på ett visst sätt gentemot ett specifikt mål. (Erwin 2005 s. 11) Enligt Autio & Kaski (2005 s. 68–69) är attityderna en faktor som påverkar undervisningen. Attityder innebär relativt bestående sätt att tänka och gå till väga. För att kunna ändra attityderna krävs det oftast ny information av målet som attityden riktas emot, samt förnyad verksamhet gentemot målet. Det är dock svårt att definiera attityder på ett enhälligt sätt, eftersom varje definition borde belysa de bakomliggande egenskaperna i målet som skall definieras. Det råder även stora teoretiska skillnader gällande attitydernas karaktär. (Erwin 2005 s. 28–30)

Enligt Erwin kan man förklara attitydernas tillblivelse genom sju olika teorier, som fungerar i växelverkan sinsemellan. I den första teorin baseras attitydernas tillblivelse på information, kommunikation mellan personerna och massmedians påverkan. Kärnan i teorin är att man troligtvis kan påverka personens attityder genom att påverka på personens trosuppfattning. Den andra teorin baserar sig på direkta erfarenheter. Direkta erfarenheter innebär att man förhåller sig till någon sak antingen med en positiv eller negativ attityd, beroende på om upplevelsen för denna sak har varit positiv eller negativ. Erwin påpekar att direkta erfarenheter troligtvis är det uppenbaraste sättet för attitydernas tillblivelse. Den tredje teorin baserar sig på klassisk betingning. Liknande attityder mellan två personer är en obetingad stimulus. Positiva värderingen som följs av detta är en obetingad respons. En person med liknande attityder som en själv har, är en betingad stimulus. Till följd av detta visar man uppskattning mot personen med liknande attityder som man själv har, vilket är en betingad respons. Instrumentell betingning är den fjärde teorin, som baserar sig på att man förstärker ett visst beteende eller en viss attityd genom belöning. Både positiva och negativa attityder kan förstärkas genom instrumentell betingning. (Erwin 2005 s. 40–43)

Den femte teorin baserar sig på modellinläring. Vid modellinläring lär man in attityder och beteendemönster genom att observera handlingar, beteenden och deras konsekvenser utifrån en viss mall, t.ex. en person eller förebild. Information fås redan i ett tidigt skede i barndomen genom att observera föräldrar, syskon, vänner, lärare eller t.ex. genom att se på television. Denna inlärningsmodell är väldigt väsentlig när det kommer

till attitydernas tillblivelse. Den sjätte teorin är social jämförelse, som baserar sig på värdering av egna attityder och kunskaper genom en persons inre drift. En person kan testa sina kunskaper objektivt, t.ex. genom att löpa ett maraton, och samtidigt tänka att hen verkligen skall göra allt för att komma i mål. Attityder och kunskaper kan inte alltid testas objektivt, i dessa fall är personen tvungen att jämföra sitt egna utförande med andras resultat. (Erwin 2005 s. 45–49) Den sista teorin baserar sig på ärftlighet. Med ärftlighet syftar man oftast till att en viss attityd är en inlärd färdighet. Dock påverkas ärftlighetens effekt uppenbarligen beroende på vilken specifik attityd man undersöker. (Erwin 2005 s. 51–52)

Erwin presenterar de viktigaste faktorerna när det kommer till att försöka påverka personers attityder. Man strävar att påverka attityderna genom olika påståenden och meddelanden. Först talar man om källan varifrån påståendet kommer. Källan kan i detta fall vara t.ex. en person eller en grupp. Efter källan talar man om själva meddelandet. Meddelandet måste vara begripligt för att en ändring skulle kunna ske. Sista fasen är själva målgruppen som meddelandet riktas till. Målgruppens egenskaper påverkar väsentligt meddelandets effektivitet. Vilket medel man använder i framförandet av meddelandet påverkar även själva meddelandets effektivitet. (Erwin 2005 s. 104 – 123) Det är viktigt att förstå, att alla ovannämnda faktorer fungerar i växelverkan sinsemellan, vilket kan antingen förstärka eller försämra meddelandets effekt. (Erwin 2005 s. 103)

RESULTAT

Den första forskningsfrågan handlade vad man skall beakta gällande säkerheten innan, under och efter verksamheten. Innan verksamheten bör man beakta lagstiftningens krav dvs. man måste vara myndig och får inte ha brottslig bakgrund. Tillräckliga räddningskunskaper krävs i verksamhet vilka räknas som konsumenttjänster (föreningsverksamhet är inte konsumenttjänst). Vid föreningsverksamhet bör man komma överens om vem som ansvarar för säkerheten. Ansvarsområden måste vara klara för var och en under verksamhetens gång, t.ex. vad ansvarar simläraren över och vad ansvarar tjänsteleverantören över osv. Undervisningsområdets säkerhet samt bedömning och kontroll över risker fungerar som utgångspunkt för en säker verksamhet. Genom att bedöma risker kan

man även förebygga olyckor. Bedömning av risker bör utföras innan och under verksamhetens gång. Gruppstorleken bör alltid anpassas på basen av gruppens nivå. Med noggrann organisering av gruppen är det lättare att hantera gruppen. Noggrann organisering är även en säkerhetsfaktor. Övningarnas säkerhetsaspekter bör alltid beaktas, t.ex. vid dykövningar. Säkerhetsanvisningar och regler hjälper i förebyggning av olyckor. Av säkerhetsskäl är det viktigt att känna igen en drunknande person, eftersom personen inte nödvändigtvis ser ut som ”drunknande”. Möjliga olyckor bör registreras noggrant, och allvarigare olyckor bör även rapporteras vidare.

Den andra forskningsfrågan undersökte attitydernas påverkan på vattensäkerhetsbeteendet. I flesta fall är otillräckliga basattityder, kunskaper och förmågor orsaken till drunkning (Stallman et al. 2008 s. 372). Simläraren har en väsentlig roll när det kommer till vattensäkerhets- och attityduppföstran (Keskinen et al. 2018 s. 61). Enligt Morrongiello et al. (2008 s. 176–179) tar pojkar risker oftare än flickor. Barn med bättre säkerhetskunskaper visade mindre riskfyllt beteende. Möjligt riskfyllt beteende kunde bäst förutspås med attityderna. Terzidis et al. (2007 s. 120–124) visade i sin undersökning att barns kunskaper och attityder gentemot vattensäkerhet kunde bäst påverkas hos barn som var under 7 år gamla. Moran undersökte hur personers vattensäkerhetskunskaper, attityder och beteenden påverkar drunkningsrisken. Resultaten visade att män överuppskattade sina simkunskaper mera jämfört med kvinnorna. (Moran 2006 s. 77) Totalt 44% av deltagarna var också av den åsikten att säkerhetsanvisningarna i allmänna simbassänger påverkade negativt i hur roligt man har det. Mellan könen ansåg majoriteten av kvinnorna det motsatta. (Moran 2006 s. 94–95)

En intressant faktor gällande attityderna var förhållandet till säkerhetsanvisningarna i allmänna simbassänger. Betydelsen och vikten av säkerhetsanvisningarna gentemot säkerheten borde betonas ytterligare. Morrongiello & Dawber (2000 s. 98–99) bevisade i sin undersökning att mödrar till flickor ingrep oftare i flickornas riskfyllda beteende, jämfört med mödrar till pojkarnas riskfyllda beteende. Pojkarna fick oftare uppmaningar till att ta risker jämfört med flickor som uppmanades att vara försiktiga. Detta kunde delvis förklara skillnaden till att pojkarna tar oftare risker jämfört med flickor, vilket kom fram i en annan studie av Morrongiello (2008). Simlärarens roll som vattensäker-

hets- och attityduppföstrare har betonats (Keskinen et al. 2018 s. 61). Dock anser skribenten att föräldrarnas roll är minst lika viktig. Enligt Terjestam (2003 s. 17) kan man rimligen anta att föräldrarna har en väsentlig roll i huruvida barnet upplever vattnet farligt eller inte. Terzidis et al. (2007) undersökning bevisade att barnens attityder och kunskaper om vattensäkerhet kunde påverkas bäst i unga åldern. Moran (2008 s. 115) lyfter fram enhälliga åsikter om vattensäkerhetskunskapernas och – färdigheternas inverkan för tillblivelsen av positiva vattensäkerhetsattityder och –perceptioner som gynnar till säkrare beteende i och runt vattnet. På basen av detta, kunde det vara förnuftigt att fokusera på att bidra till positiva vattensäkerhetsattityder hos unga barn, vilket kunde bidra till säkrare beteende i och runt vatten.

LÄHTEET

Albarracín, Dolores; Johnson, Blair. T; Zenna, Mark P. & Kumkale, Tarcan. 2005, Attitudes: Introduction and Scope. Teoksessa: Albarracín, Dolores; Johnson, Blair. T & Zenna, Mark P. (toim.) *The Handbook of Attitudes*, Lawrence Erlbaum Associates, s. 4

Autio, Tuire & Kaski, Satu. 2005, *Ohjaamisen taito*, Helsinki: Edita, 146 s.

Carlström, Inge & Carlström Hagman, Lena-Pia. 2006, *Metodik för utvecklingsarbete och uvärdering*, 5 painos, Lund: Studentlitteratur AB, 447 s.

Control of Substances Hazardous to Health Regulations. 2002, *Legislation.gov.uk*. Luettavissa: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2002/2677/regulation/7/made> Luettu: 12.4.2018

Erwin, Phil. 2005, *Asenteet ja niihin vaikuttaminen*, 1 painos, Porvoo: WSOY, 180 s.

Gov.uk. *Health and Safety Executive*. Luettavissa: <https://www.gov.uk/government/organisations/health-and-safety-executive> Luettu: 10.5.2018

Hakala, Juha. T. 2004, *Opinnäyteopas Ammattikorkeakouluille*, Helsinki: Gaudeamus, 175 s.

Health and Safety at Work etc. Act. 1974, *Legislation.gov.uk*. Luettavissa: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1974/37/contents> Luettu: 12.4.2018

Health and Safety Executive. 2018, *Health and safety in swimming pools*. Luettavissa: <http://www.hse.gov.uk/pubns/priced/hsg179.pdf> Luettu: 12.4.2018

- Health and Safety Executive. *Our role as a regulator*. Luettavissa:
<http://www.hse.gov.uk/enforce/our-role-as-regulator.htm> Luettu: 15.4.2018
- International Life Saving Federation. 2017. Luettavissa: <https://www.ilsf.org> Luettu:
14.3.2018
- International Life Saving Federation. 2015, *Drowning Prevention Strategies*. Luettavissa:
sa:
https://www.ilsf.org/sites/ilsf.org/files/filefield/20151028_FINAL_Drowning_Prevention_Strategies_ILS_Board_V01_0.pdf Luettu: 28.3.2018
- Jacobsen, Dag. I. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklarning – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 5 painos, Lund: Studentlitteratur AB, s. 21
- Keskinen, Ilkka; Hakamäki, Johanna; Hotti, Kristiina; Lauritsalo, Kirsti; Liinpää, Samuli; Läärä, Jukka, Pantzar, Tommi & Savolainen, Tero. 2018, *Uimaopetuksen käsikirja*, 6 painos, Jyväskylä: Docendo Oy, 272 s.
- Ketola, Karoliina. 2015, Turvallinen toimintaympäristö laadukkaan harjoittelun edellytys. Teoksessa: Hämäläinen, Kirsi; Danskanen, Kristiina; Hakkarainen, Harri; Lintunen, Taru; Forsblom, Kim; Pulkkinen, Seppo; Jaakkola, Timo; Pasanen, Kati; Kalaja, Sami; Arajärvi, Paula; Lehtoviita, Terhi & Riski, Jarmo (toim.) *Lasten ja nuorten hyvä harjoittelu*, VK-Kustannus Oy, Lahti, s. 164
- Kuluttajaturvallisuuslaki 920/2011. 2011, *Finlex*. Luettavissa:
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920> Luettu: 9.3.2018
- Kuusela, Marjo & Kaski, Satu. 2013, Organisointi ja järjestyksen ylläpito liikuntatunneilla. Teoksessa: Jaakkola, Timo; Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja (toim.) *Liikuntapedagogiikka*, PS-kustannus, Jyväskylä, s. 346

- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä 504/2002. 2002, *Finlex*.
Luettavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020504> Luettu:
19.3.2018
- Moran, Kevin. 2006, *Re-thinking Drowning Risk: The Role of Water Safety Knowledge, Attitudes and Behaviours in the Aquatic Recreation of New Zealand Youth*, Thesis, Massey University, Doctor of Philosophy, Palmerston North, New Zealand.
- Moran, Kevin. 2008, Will They Sink or Swim? New Zealand Youth Water Safety Knowledge and Skills. *International Journal of Aquatic Research and Education*, vol. 2, n 2, s. 115
- Morrongiello, Barbara, A & Dawber Tess. 2000, Responses to Sons and Daughters Engaging in Risk Behaviors on a Playground: Implications for Sex Differences in Injury Rates, *Journal of Experimental Child Psychology*, vol. 76 nr 2 s. 98-99
- Morrongiello, B, A; Cusimano, E; Orr, E; Barton, B; Chipman, M; Tyberg, J; Kulkarini, A; Khanlou, N; Masi, R & Bekele, T. 2008, School-age children's safety attitudes, cognitions, knowledge, and injury experiences: how do these relate to their safety practices?, *Injury Prevention*, vol. 14 nr 3, s. 176-179
- Natunen, Ippe; Kauhanen, Antti & Nieminen, Raimo. 2009, Uinti. Teoksessa: Hakkarainen, Harri; Jaakkola, Timo; Kalaja, Sami; Lämsä, Jari; Nikander, Antti & Riski, Jarmo (toim.) *Lasten ja nuorten urheiluvalmennuksen perusteet*, Lahti: VK-Kustannus, s. 463
- Nordplus. 2014a, *About us*. Luettavissa: <http://www.nordplusonline.org> Luettu:
6.3.2018
- Nordplus. 2014b, *Aquatic Life: Developing Tools for Water Competency Education and Drowning Prevention for Children*. Luettavissa:
<http://www.nordplusonline.org/Projects2/Project-database> Luettu: 23.1.2018

Stallman, K, Robert; Junge, Malfreid & Blixt, Turid. 2008, The Teaching of Swimming Based on a Model Derived from the Causes of Drowning, *International Journal of Aquatic Research and Education*, vol. 2 nr 4, s. 372

Suomen Uimaliitto ry. a, *Koulutus*. Luettavissa:

<https://www.uimaliitto.fi/seuroille/koulutus/> Luettu: 15.5.2018

Suomen Uimaliitto ry. b, *Liitto*. Luettavissa: <https://www.uimaliitto.fi/liitto/> Luettu: 27.3.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. a, *Hukkumistilastot*. Luettavissa:

<http://www.suh.fi/tiedotus/hukkumistilastot> Luettu: 25.1.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. b, *SUH ry*. Luettavissa:

http://www.suh.fi/toiminta/suh_ry Luettu: 27.3.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. c, *Turvallisuuskäytäntöjä uimahalleihin*.

Luettavissa: http://www.suh.fi/toiminta/allasturvallisuus/tukes_kaytantoja Luettu: 16.4.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. d, *Uimataidon ja vesiturvallisuuden edistäjä*. Luettavissa: <http://www.suh.fi/toiminta> Luettu: 25.4.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. 2018e, *Viisaasti vesillä*. Luettavissa:

http://www.viisaastivesilla.fi/etusivu/viisaasti_vesilla Luettu: 25.4.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. f, *Miten turvallisuus varmistetaan uimahallin tai vastaavan paikan normaalin aukioloajan ulkopuolella?* Luettavissa:

http://www.suh.fi/toiminta/allasturvallisuus/usein_kysyttya_allas-ja-vesiturvallisuudesta/turvallisuuden_varmistaminen_aukioloaikojen_ulkopuolella Luettu: 26.4.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. g, *Palveluntarjoajan velvollisuudet*. Luettavissa:

http://www.suh.fi/toiminta/allasturvallisuus/palveluntarjoajan_velvollisuudet

Luettu: 15.5.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. 2008, *Materiaalipankki, Uimaopetus turvallisemmaksi*. Luettu: 9.4.2018. Luettavissa:

http://www.suh.fi/files/243/Uimaopetuskirje_paivitetty_300508.pdf

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. 2018, *Toimintasuunnitelma 2018*. Luettavissa:

http://www.suh.fi/files/2025/SUH_toimintasuunnitelma_hyvaksytty_liittokokouksessa_2018.pdf Luettu: 18.4.2018

Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto. 2009, *Vapaasukelluksen harrastaminen uimahalleissa, kylpylöissä, maauimaloissa ja muissa vastaavissa paikoissa*. Luettavissa:

http://www.suh.fi/files/236/Vapaasukelluksen_ohjeet.pdf Luettu:

13.4.2018

Terjestam, Yvonne. 2003, *Säkerhet i vatten. Intervjuer med grundskoleelever och deras föräldrar*, Karlstad: Räddningsverket, 21 s.

Terzidis, Agis; Koutroumpa, Anastasia; Skalkidis, Ilias; Matzavakis, Ioannis; Malliori, Meni; Frangakis, Constantine E; DiScala, Carla & Pefridou, Eleni Th. 2007, Water safety: age-specific changes in knowledge and attitudes following a school-based intervention, *Injury Prevention* vol. 13 nr. 2, s. 120-124

The Management of Health and Safety at Work Regulations. 1999, *Legislation.gov.uk*.

Luettavissa: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/1999/3242/contents/made> Luettu:

12.4.2018

The Reporting of Injuries, Diseases and Dangerous Occurrences Regulations. 2013, *Legislation.gov.uk*. Luettavissa:

<http://www.legislation.gov.uk/uksi/2013/1471/contents/made> Luettu: 12.4.2018

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2016, *Ilmoitus valvontaviranomaiselle*. Luettavissa:

<http://www.tukes.fi/fi/Toimialat/Kuluttajaturvallisuus/Kuluttajapalvelut/Vaarallisten-tavara-tai-palvelu1/Ilmoitus-valvontaviranomaiselle/> Luettu: 14.3.2018

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto. 2017, *Tukes-ohje 1/2015 Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen*. Luettavissa: [http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tukes-ohjeet/Tukes-ohje_1_2015%20Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuus.pdf](http://www.tukes.fi/Tiedostot/Tukes-ohjeet/Tukes-ohje_1_2015%20Uimahallien_ja_kylpyloiden_turvallisuus.pdf)

Luettu: 15.4.2018

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012, *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauseräilyjen käsitteleminen Suomessa*. Luettavissa:

http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Luettu: 22.4.2018

Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä 475/2006. 2006, *Finlex*. Luettavissa:

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060475> Luettu: 10.3.2018

Vesisankarit. *Yhteistiedot*. Luettavissa: <http://www.vesisankarit.fi/yhteys> Luettu: 25.4.2018

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina. 2003, *Toiminnallinen opinnäytetyö*, Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi, 168 s.

Vittone, Mario & Pia, Francesco. A. “*It Doesn't Look Like They're Drowning*”. Luettavissa:

<http://www.wildriver.co.uk/course%20info/Drowning%20reflex%20article.pdf>

Luettu 23.4.2018

World Health Organization Europe (WHO). 2008, *European Report on Child Injury Prevention*. Luettavissa:
http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/world_report/European_report.pdf Luettu: 24.4.2018

World Health Organization (WHO). 2014, *Global Report on Drowning*. Luettavissa:
http://www.who.int/violence_injury_prevention/publications/drowning_global_report/Final_report_full_web.pdf Luettu: 11.4.2018

World Health Organization (WHO). 2018, *Drowning*. Luettavissa:
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs347/en/> Luettu: 25.1.2017

World Health Organization (WHO). 2008, *World Report on child injury prevention*. Luettavissa:
http://www.who.int/violence_injury_prevention/child/injury/world_report/en/
Luettu 28.11.2017

LIITTEET

Liite 1. Turvallisuusasiakirjan sisältö

2 §

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä, jollei se ole erityisestä syystä kohteena olevan palvelun osalta tarpeellista:

- 1) palvelun tarjoajan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot;
- 2) turvallisuusasioista vastaavat;
- 3) ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden mahdolliset seuraukset;
- 4) toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi;
- 5) ohjeet erilaisia 3 kohdan mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten;
- 6) palvelun tarjoamisessa mukana olevien turvallisuusasioihin liittyvä perehdyttäminen ja kouluttaminen sekä mahdolliset pätevyys- ja koulutusvaatimukset;
- 7) palvelussa käytettävät tilat, rakenteet, välineet, reitit, eläimet, henkilönsuojaimet ja muu tarpeisto sekä niitä ja niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset;
- 8) palvelun tarjoamiseen liittyvät olosuhderajoitukset;
- 9) palvelun suurin mahdollinen turvallinen asiakasmäärä eri olosuhteissa sekä palveluun osallistuvien terveydentilaa, fyysistä kuntoa, kokemusta, koulutusta ja muita vastaavia seikkoja koskevat vaatimukset;
- 10) palvelun vaikutuspiirissä olevien muiden kuin asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi tarpeelliset toimenpiteet;

Ohje 1/2015

17.3.2015
Päivitetty
18.10.2017 11 (48)
Dnro 1992/03/2015

- 11) miten erilaiset onnettomuus-, vaara-, ja vahinkotilanteet kirjataan ja miten näin kerättyä tietoa käytetään hyväksi turvallisuustoiminnan kehittämisessä;
- 12) menettely kuluttajaturvallisuuslain 8 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi;
- 13) miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan palvelun tarjoamisessa mukana olevien tietoon;
- 14) mitä kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista annettussa valtioneuvoston asetuksessa (613/2004) säädettyjä tietoja annetaan palveluun osallistuville ja palvelun vaikutuspiirissä oleville ja miten nämä tiedot annetaan.

(Turvallisuus- ja kemikaalivirasto 2017 s. 10-11)

Lite 2. Opinnäyteprosessin aikataulu

<ul style="list-style-type: none"> AIKATAULU 2017 - 2018 		<p>Idea: Syyskuu – Joulukuu 2017</p> <p>Suunnittelu: Tammikuu – Maaliskuu 2018</p> <p>Työ- sekä loppuvaihe: Maaliskuu – Kesäkuu 2018</p>
<ul style="list-style-type: none"> Syyskuu 	<ul style="list-style-type: none"> Ehdotus opinnäytetyön aiheesta 	
<ul style="list-style-type: none"> Lokakuu 	<ul style="list-style-type: none"> Idean, tutkimuskysymyksien, sekä metodin pohdintaa 	
<ul style="list-style-type: none"> Marraskuu 	<ul style="list-style-type: none"> Tutkimuskysymyksien työstäminen, relevanttien lähteiden etsiminen 	
<ul style="list-style-type: none"> Joulukuu 	<ul style="list-style-type: none"> Idea valmis, esitellään ohjauksessa Idea hyväksytty 18.12.2017 	
<p>2018</p>		
<ul style="list-style-type: none"> Tammikuu 	<ul style="list-style-type: none"> Opinnäytetyön suunnitelman rakentaminen Teoreettisen taustan rakentaminen alkaa. Ensimmäinen aihio opinnäytetyöstä Opinnäytetyön suunnitelma esitellään seminaarissa 	
<ul style="list-style-type: none"> Helmikuu 	<ul style="list-style-type: none"> Muutoksia seminaarin palautteen perusteella Teoreettisen taustan rakentaminen jatkuu 	

	<ul style="list-style-type: none"> • Aiheen rajaaminen
<ul style="list-style-type: none"> • Maaliskuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Työn teoreettinen osuus alkaa muodostua • Anomus kirjoittaa työ suomeksi hyväksytään • Opinnäytetyön lopullinen suunnitelma hyväksytään 8.3.2018 • Oppaan työstäminen alkaa
<ul style="list-style-type: none"> • Huhtikuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjoitustyötä • Oppaan työstämistä • Oppaan ensimmäinen versio valmis (takaraja 19.4.2018) • Opas esitellään ensimmäisen kerran – kommenttien perusteella suoritetaan muutoksia sisältöön • Teoreettinen osuus valmistuu • Prosessikuvaus + pohdinta (jatkuu toukokuulle)
<ul style="list-style-type: none"> • Toukokuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Tämänhetkinen työ lähetetään toimeksiantajien sekä ohjaajan arvioitavaksi • Lopullinen kirjoitustyö jatkuu (ruotsinkielinen yhteenveto, prosessi ja pohdinta) • Tarvittavia muutoksia liittyen työn rakenteeseen ja sisältöön tehdään ohjaajan palautteen pohjalta • Koko työn oikoluku • Materiaalin lähettäminen ohjaajalle sekä tarkastajalle
<ul style="list-style-type: none"> • Kesäkuu 	<ul style="list-style-type: none"> • Opinnäytetyö tullaan esittelemään Thesis Forumissa (1.6)

Liite 3. Opas uimaopettajille & uinninvalmentajille

Uimaopetuksen ja uintivalmennuksen turvallisuusnäkökulmat

Opas uimaopettajille ja uintivalmentajille

JOHDANTO

Kaikilla on oikeus nauttia vedestä – uimaopettajana sekä uintivalmentajana sinun tulee edistää ihmisten uima- sekä vesiturvallisuustaitoja, jotta kaikilla olisi mahdollisuus liikkua turvallisesti vedessä sekä veden läheisyydessä!

Ote Uimaopetuksen käsikirjasta:

Uimahallionnettomuus 2006

Kolme opettajaa, sekä 30 innokasta oppilasta olivat toista kertaa uimaopetuksessa uimahallissa. Kunkin oppilaan uimataito oli selvitetty ennen uimaopetusta. Osa 1. ja 2. luokan oppilaista osasi uida, osa ei. Oppilaiden kanssa oli käyty läpi menettelytavat sekä käyttäytymisohjeet uimahallissa. Uimataidottomia pyydettiin siirtymään lastenaltaaseen, jonkin verran uimataitoiset saivat mennä terapia-altaaseen, jossa vedenpinta poreili sekä väreili. Valvonta-alueista allastiloissa oli sovittu opettajien kesken ennen tunnin alkua. Varsinaisesta uimaopetuksesta vastasi uimaopettaja.

Ryhmät oli tuotu saunatiloista allastilaan opettajien toimesta. Oppilaat livahtivat kuitenkin altaille omia aikojaan. Uimahallin asiakas huomasi hetken kuluttua elottoman pojan terapia-altaan pohjalla. Poika saatiin elvytettyä, eikä hänelle tullut pysyviä vammoja.

Suomessa sattuu hyvin harvoin hukkumistapauksia uimaopetuksessa, mutta esimerkkejä löytyy. Ylläolevalla esimerkillä halutaan korostaa, että oppilas voi joutua vaaratilanteeseen silmänräpäyksessä.

- ❖ Hukkuminen on globaali, kansanterveyttä uhkaava ongelma
- ❖ WHO:n arvioiden mukaan, yli 372 000 ihmistä hukkuu globaalisti vuosittain. Puutteellinen vesiturvallisuustietous, sekä riskialtis käyttäytyminen on vain yksi esimerkki hukkumiseen johtavista tekijöistä
- ❖ Yksi käytännöllinen näkökulma toimenpiteistä joilla hukkumisia voitaisiin vähentää, on perustuvanlaatuisten uima- vesiturvallisuus- sekä hengenpelastustaitojen opettaminen. Lisäksi hukkumisia voitaisiin välttää oikeanlaisella asennoitumisella
- ❖ International Life Saving Federation sekä World Health Organization peräänkuuluttavat, että hukkumisen vastaista työtä tulisi suorittaa usealta eri tasolta, riittävän yleisillä sekä spesifeillä toimenpiteillä. Tilastojen mukaan alle 15-vuotiailla on globaalisti korkein hukkumisriski. Sukupuolten välisiä eroja on myös havaittavissa - miehillä on tilastojen valossa naisia korkeampi riski hukkumiseen

TOIMINNAN TURVALLISUUS SUOMESSA

Uimaopettajana sekä uintivalmentaja sinun tulee erityisesti huomioida toiminnan turvallisuusnäkökulmat. Velvollisuuksiisi kuuluu tuntea lainsäädäntö, joka koskee sinun työtä sekä vastuuta. Tämän lisäksi, sinun tulee myös tuntea keskeiset työtä ohjaavat suositukset, ohjeistukset sekä määräykset. Suomessa palvelun turvallisuutta ohjaa Kuluttajaturvallisuuslaki. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että palvelusta ei saa koitua vaaraa henkilön terveydelle tai omaisuudelle. Suomessa palvelun turvallisuudesta vastaa aina lähtökohtaisesti palvelun tuottaja. Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on luonut Tukes- ohjeen 1/2015 Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohjeessa Tukes esittää näkemyksiä esimerkeistä ja vaihtoehdoista, joilla palveluntarjoaja voi toimia turvallisesti kuluttajaturvallisuuslainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

ti. Esimerkkejä turvallisuusnäkökulmista on esitelty tässä oppaassa tarkemmin liitteessä 1.

Mistä löydät lisätietoa koskien lakeja ja lainsäädäntöjä?

- Opetusministeriö
- [Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto](#)

KUKA VOI TOIMIA RYHMÄN VASTUUHENKILÖNÄ?

Alla olevan taulukon tavoitteena on havainnollistaa mitä vaatimuksia sekä suosituksia on olemassa uimaopettajille sekä uintivalmentajille.

Uimaopettaja	Uinnivalmentaja
<ul style="list-style-type: none">• Täysi-ikäisyys (viranomaisvaatimus)• Alaikäinen voi toimia apuopettajana täysi-ikäisen uimaopettajan alaisuudessa• Nuhteeton rikostausta (viranomaisvaatimus)• Uimaopettajan pätevyys*• Vähintään riittävät pelastustiedot, -taidot ja -kyvyt kohteeseen jossa opetus tapahtuu**	<ul style="list-style-type: none">• Täysi-ikäisyys (viranomaisvaatimus)• Alaikäinen voi toimia apuopettajana täysi-ikäisen uintivalmentajan alaisuudessa• Nuhteeton rikostausta (viranomaisvaatimus)

*Koulutuksissaan Suomen Uimaliitto noudattaa asetettuja pätevyysvaatimuksia. Suomen Uimaliiton järjestämällä kurseilla ei vaadita uimaopettajan pätevyyttä.

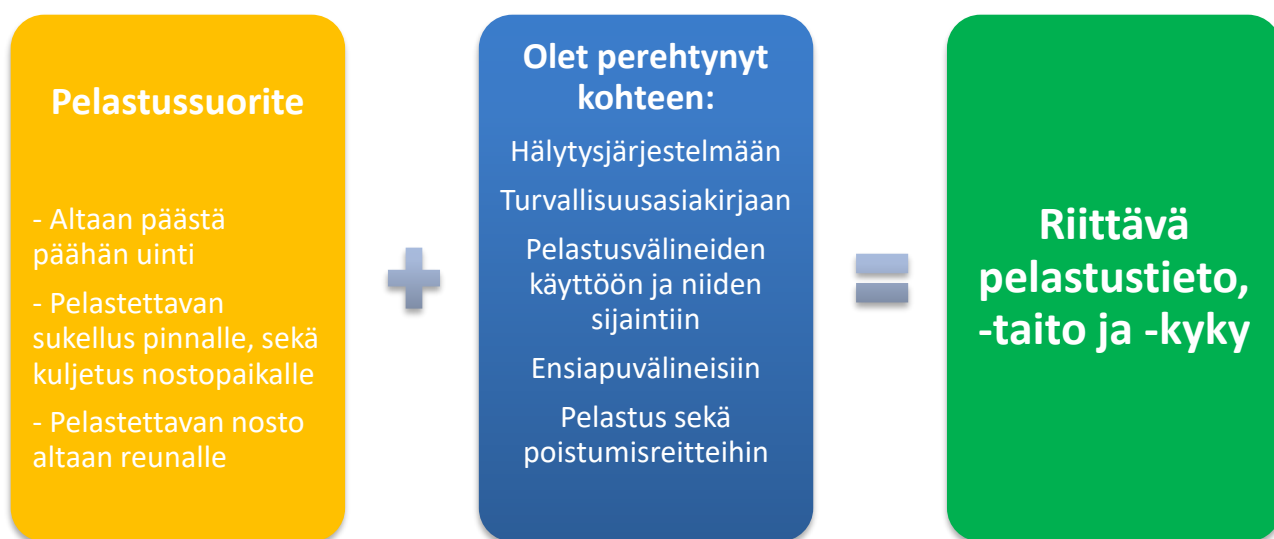
** Seuratoiminnassa ei sovelleta Kuluttajaturvallisuuslakia. Seuratoiminnan turvallisuusjärjestelyt ovat kuvattu tarkemmin *Turvallinen opetusympäristö* kohdassa

Uintiryhmien ohjaajilla ja opettajilla sekä valmentajilla voi olla alhaisempi pelastustieto, -taito ja -kyky verrattuna uinninvalvojiin

Lisätietoa koskien Suomen Uimaliiton kursseja löydät [täältä](#)

Pelastustiedot-, taidot sekä kyvyt

Koulutuksissaan Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto testaa opettajien sekä ohjaajien vesipelastuskyvyn pelastussuoritteella. Pelastussuoritteen lisäksi sinun tulee perehtyä kyseisen kohteen turvallisuusjärjestelyihin.

TURVALLINEN OPETUSYMPÄRISTÖ KAIKEN A JA O

Uima-allas on lähtökohtaisesti opetusympäristönä hyvin innostava, mutta samaan aikaan paikka jossa onnettomuuksien riski on suuri. Turvallinen opetusympäristö on siis ensisijaisen tärkeä uimaopetuksessa ja uintivalmennuksessa. Riskien arviointi sekä hallinta, vaaratilanteiden ennaltaehkäisy sekä ryhmän ovat esimerkkejä asioita jotka luovat edellytykset mahdollisimman turvalliseen opetusympäristöön.

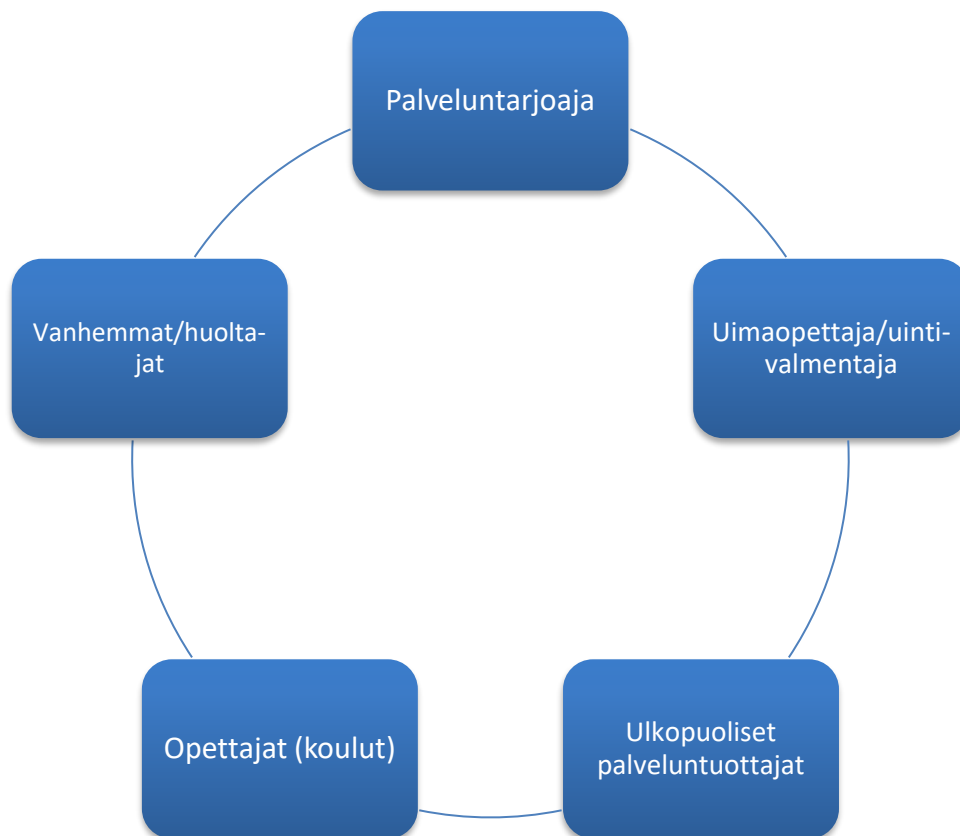
Uimaopetuksen lisäksi uimahallissa voidaan harjoittaa monia eri liikuntapalveluita, kuten esimerkiksi yhdistystoimintaa tietyin edellytyksin. Aukioloaikoina tulee toiminnassa noudattaa uimahallin antamia turvallisuusohjeita. Liikuntapalveluista ei saa myöskään koitua uimahallille kokonaisturvallisuutta heikentävää vaikutusta. Yleisövuorojen aikana tapahtuvassa yhdistystoiminnassa on syytä muistaa, että se ei saa häiritä uinninvalvontaa (esim. suuret valmennusryhmät). Vastuu harjoituspaikasta, olosuhteista sekä tuntirakenteesta kuuluu ryhmän ohjaajalle. Harrastaja on viime kädessä vastuussa siitä, miten hän toimii ja on suhteessa kanssaharrastajiin sekä ohjaajaan

Aukioloaikojen ulkopuolella tapahtuvan toiminnan turvallisuusasioista tulee sopia etukäteen kirjallisella käyttösopimusmallilla uimahallin kanssa. Tällöin vastuu turvallisuusasioista siirtyy ryhmän vastuuhenkilö(i)lle.

Turvallinen opetusympäristö on myös laadukkaan harjoittelun lähtökohta!

- Turvallisen opetusympäristön tunnusmerkkejä:
 - Tulevien tilanteiden sekä tapahtumien ennakointi
 - Lapsen henkistä ja fyysistä terveyttä turvaavat rajat
 - Valmentajan sekä valmennettavan välinen luottamus
 - Yhteiset pelisäännöt jotka kaikki tuntevat
 - Tietous riskeistä ja toimenpiteistä niiden ennaltaehkäisemiseksi

Vastuualueet uimaopetuksessa ja uinninvalmennuksessa

- ❖ **Palveluntarjoaja (yksityinen henkilö, yritys, kunta, rekisteröity yhdistys tai seurakunta joka vastaa palvelun tuottamisesta kyseisessä kohteessa):** Uimahallin käytön turvallisuus, henkilön palkkaaminen jolla on pätevydet tehtävään, turvallisuusasiakirjan luominen & läpikäynti henkilökunnan kanssa, välineiden & varusteiden turvallisuus, velvollisuus ilmoittaa vaaraa aiheutuneesta palvelusta sekä tarvittavien vakuutuksien järjestäminen.
- ❖ **Uimaopettaja/uinninvalmentaja:** Tavoitteellisen sekä turvallisen opetuksen/valmennuksen suunnittelu ja toteuttaminen. Vastuu vain omasta ryhmästä. Uimaopettajilla tulee olla riittävä pelastustaito kohteeseen jossa opetus tapahtuu.

- ❖ **Opettaja (koulut):** Vastuu ryhmästä koko uimahallissa olon ajan. Koulun opettajan tulee olla koko opetuksen ajan läsnä, uimaopettajalla on pedagoginen vastuu opetuksesta. Opettaja vastaa ryhmän yleisestä turvallisuudesta ja auttaa tarvittaessa uimaopettajaa opetusjärjestelyissä.

- ❖ **Vanhemmat/huoltajat:** vastaa että lapsi saatetaan ennalta sovittuun paikkaan sekä aikaan ennen opetusta. Tunnin loputtua nouto ennalta sovitusta paikasta sovittuun aikaan. Mahdollisista lapsen sairauksista/ muista opetukseen vaikuttavista tekijöistä olisi suotavaa ilmoittaa etukäteen

- ❖ **Ulkopuoliset palveluntarjoajat:**
Turvallisuusasiakirjan luominen oman palvelun näkökulmasta, ottaen huomioon olemassa olevan kohteen turvallisuusasiakirjan käytänteet. Riittävä pelastustaito kyseessä olevaan kohteeseen

Riskien arviointi sekä hallinta

Huolellisesti suoritettu riskiarviointi toimii laadukkaan sekä turvallisen opetuksen lähtökohdaksi. Samalla se ennaltaehkäisee tapaturmien sekä onnettomuuksien syntyä. Uimaopettaja/valmentaja on vastuussa siitä, että suunniteltu toiminta toteutetaan turvallisesti. Riskien arviointi on osa palveluntarjoajan vastuuta, mutta sinun tulee myös uimaopettajana sekä uintivalmentajana osata arvioida, mitä riskejä toimintaan saattaa liittyä.

Muista myös tutustua kohteen turvallisuusasiakirjaan jossa opetus tapahtuu, jotta osaat toimia oikein mahdollisissa onnettomuus- tai hätätilanteissa.

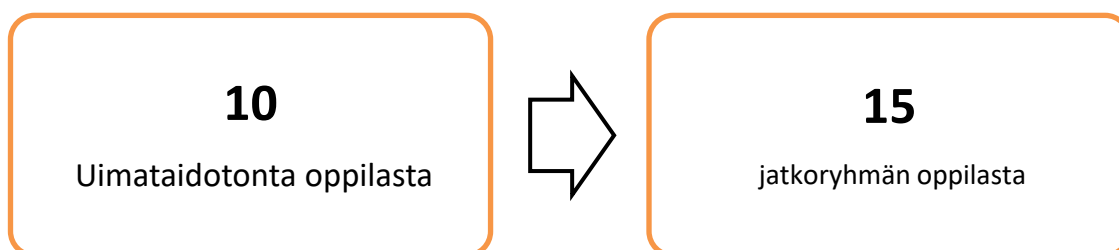
Alla muutamia esimerkkejä joiden avulla voit arvioida mahdollisia riskejä:

- Toimintaan liittyvät vaarat, mahdolliset tilanteet joissa niitä voi esiintyä sekä niistä seuraavat mahdolliset tapaturmat ja onnettomuudet kuten hukkuminen, liukastuminen tai putoaminen
- Onko vaaran todennäköisyys epätodennäköinen, mahdollinen tai todennäköinen? Onko onnettomuuden seurauksena vähäinen, haitallinen tai vakava?
- Onnettomuustilanteisiin valmistautuminen sekä toimintavalmius hätätilanteissa

Ryhmän koko

Ryhmän koko vaikuttaa olennaisesti toiminnan turvallisuuteen sekä toiminnan organisointiin. Liian suuri ryhmä ei takaa sitä, että jokaisen oppilaan turvallisuus voitaisiin turvata. Vedenpelkoiset sekä uimataidottomat henkilöt tarvitsevat yleensä pienryhmä- sekä yksilöopetusta. Ryhmän koosta tulee sopia etukäteen työnantajan kanssa. Vastuu voi olla vain omasta ryhmästä.

Alle on lueteltu esimerkkejä ryhmän koosta yhtä pätevää uimaopettajaa kohden, Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton suositusten mukaan. Sinun tulee kuitenkin itse myös pystyä arvioimaan, minkä kokoista ryhmää sinä kykenet turvallisesti ohjaamaan!

Lähtökohtana ennaltaehkäisevä toiminta

Uimaopettajana sekä uintivalmentajana sinä olet vastuussa siitä, että opetus toteutetaan turvallisesti. Hyvällä ennaltaehkäisevällä toiminnalla suurin osa vaaratilanteista voidaan välttää!

Alla muutamia esimerkkejä ennaltaehkäisevästä toiminnasta:

➤ Vaaratilanteiden ennaltaehkäisy

- Onko kyseinen opetusalue turvallinen uimaopetusta/harjoitusta ajatellen? (huomioi oppilaiden ikä, määrä sekä taidot)
- Uimahallin sääntöjen sekä ohjeiden läpikäynti ryhmien kanssa

➤ Opetusalueen turvallisuus

- Poreileva/suihkuava vesi altaassa?
- Ovatko uima-altaan rakenteet kunnossa?

➤ Ensiaputarvikkeet (Turvallisuusasiakirja)

- Ovatko ensiaputarvikkeet nopeasti saatavilla?
- Tiedätkö ensiaputarvikkeiden sijainnin?
- Puhelin, sekä ohjeet avun hälyttämiseksi

➤ Hengenpelastusvälineet (Turvallisuusasiakirja)

- Ovatko hengenpelastusvälineet nopeasti saatavilla?
- Tiedätkö hengenpelastusvälineiden sijainnin?

Ryhmän hallinta ja organisointi

Uimaopettajan sekä uintivalmentajan kyky hallita ryhmää on erittäin olennaista turvallisen ilmapiirin sekä oppimisen kannalta. Ylläpitämällä järjestystä, saat oppilaiden tarkkaavaisuuden kohdistettua haluamiisi asioihin. Uimaopettajana sekä uintivalmentajana sinun tulee myös pystyä keskittymään moneen asiaan samanaikaisesti. **Muista että sinä toimit ryhmän aikuisena, eli auktoriteettina – sinun käytöksellä on todennäköisesti suuri merkitys siihen, miten uimari käyttäytyy vedessä!**

Seuraavat asiat ovat ryhmän hallinnan kannalta olennaisia:

- Annetuista säännöistä on pidettävä kiinni – niin opettajan kuin oppilaankin!
- Opettajan/valmentajan sijoittuminen altaalla
 - Tiedät missä oppilaat ovat sekä oppilaiden määrän
 - Tiedät mitä kukin oppilas tekee
- Tunne ryhmän taso – harjoitukset liian syvässä altaassa ovat turvallisuusriski
- Selkeät ohjeet – huomioi aina harjoitteen turvallisuusnäkökulmat!
 - Kaikki oppilaat kuuntelevat, kun ohjeita annetaan
- Kiusaaminen/opetusta häiritsevä käyttäytyminen
 - Uimaopetuksessa kiusaamiseen sekä häiritsevään käyttäytymiseen suhtaudutaan nolla-toleranssilla.
 - Vilkas oppilas ei välttämättä häiritse tarkoituksella – puutu asiaan vasta siinä vaiheessa, jos käyttäytyminen alkaa häiritä muita ryhmäläisiä tai opetusta.

Tunnista hukkuva henkilö

Monesti oletetaan, että hukkuva henkilö on itse kykeneväinen huutamaan apua. Tosi-asiassa tilanne on harvoin tämä. Kaikilla ihmisillä on luonnostaan olemassa ns. vaistomainen hukkumisreaktio, jolla ihminen pyrkii välttämään kuviteltua tai todellista tukehtumista vedessä. Hukkuva ihminen vajoaa pinnan alle yleensä 20-60 sekunnin taistelun jälkeen, eli hukkuminen tapahtuu yleensä hyvin nopeasti.

Näiden merkkien avulla voit tunnistaa hukkumaisillaan olevan henkilön:

- Lähes poikkeuksetta, hukkumaisillaan oleva henkilö ei ole kykeneväinen huutamaan apua. Tämä johtuu siitä, että ihmisen hengityselimistö pyrkii puheen sijasta ensisijaisesti hengittämään
- Henkilö joka on hukkumaisillaan, nostaa sekä laskee suutaan vuorotellen vedenpinnan ylä- ja alapuolelle. Tässä ajassa hukkuva ihminen ei ehdi samaan aikaan suorittaa sisään- sekä uloshengitystä ja suorittaa avunhuutoja
- Jotta hukkumaisillaan oleva henkilö voisi nostaa suunsa vedestä hengittääkseen, painaa hän vedenpintaa vaistomaisesti kädet sivullaan kammetakseen kehoaan ylöspäin, sen sijaan että hän huitoisi apua
- Henkilö ei ole kykeneväinen hallitsemaan tietoisesti käsivarsiensa liikkeitä vaistomaisen hukkumisreaktion aikana. Tästä syystä hukkuva henkilö ei ole esimerkiksi kykeneväinen pysäyttämään uppoamistaan, heiluttamaan apua käsillään, tavoittamaan pelastusvälinettä tai liikkua pelastushenkilöstön suuntaan
- Vedessä, hukkumaisillaan olevan henkilön keho on pystysuorassa asennossa eikä näkyviä potkuja ole havaittavissa

ASENTEET

Asenteella tarkoitetaan henkilön tuntemuksia sekä mielipiteitä tiettyä kohdetta vastaan. Tiedot sekä taidot koskien turvallisuusnäkökulmia ovat ensisijaisen tärkeitä, mutta oikeanlainen asennoituminen niitä kohtaan on sitäkin tärkeämpää. Ihmiset saattavat elää siinä uskossa, että hukkuminen vain ”tapahtuu”, tai että ”henkilö joka osaa uida, ei voi hukkua”. Nämä olettamukset ovat vääriä, ja voivat kaiken lisäksi olla vaarallisia. Oikeanlaisella turvallisuusasenteella voidaan ennaltaehkäistä onnettomuuksia sekä tapaturmia. Tulee kuitenkin myös muistaa, että riskialtis käyttäytyminen vedessä ei johdu ainoastaan heikosta vesiturvallisuusasenteesta, vaan todennäköisemmin useasta eri tekijästä.

Alle on listattu esimerkkejä tutkimustuloksia asenteiden vaikutuksesta turvallisuuteen:

- Asenteiden synnystä on olemassa useita eri teorioita – yleensä asenteet syntyvät monen eri tekijän vuorovaikutuksesta (Erwin 2005)
- Lasten asennoituminen muodostuu mm. malli-oppimisen, vuorovaikutuksen sekä ympäröivän kulttuurin kautta (Erwin 2005)
- Asenteiden muuttaminen on yleensä hankalaa – lasten asenteisiin sekä vesiturvallisuustietoihin voidaan tutkimuksien mukaan vaikuttaa tehokkaimmillaan päiväkotiyässä – kouluikäisten lasten asenteissa ei havaittu merkittäviä muutoksia (Terzidis et al. 2007)
- Asenteiden muuttaminen vaatii usein uutta tietoa asenteen kohteesta, sekä siihen suuntautuvaa uudenlaista toimintaa (Autio & Kaski 2005)
- Tutkimuksien mukaan pojat ottavat jo nuorena iässä riskejä tyttöjä useammin – tämä jatkuu myös vanhemmalla iällä (Morrongiello et al. 2008)
- Uhmakas käyttäytyminen voi saada lapsen aliarvioimaan onnettomuusriskin olemassaolon
- Puutteelliset perusasenteet, tiedot sekä kyvyt ovat usein hukkumisen syy (Stallman et al. 2008)
- Vesiturvallisuustiedot- sekä taidot auttavat positiivisten vesiturvallisuusasenteiden muodostumisessa – näin ollen käyttäytyminen vedessä sekä sen ympärillä on myös turvallisempaa (Moran 2008)

Havainto-oppiminen on asenteiden muodostumisen kannalta tärkeimpiä tekijöitä. Uimaopettajana sekä uintivalmentaja, sinä toimit roolimallina ryhmille. Sinun tulee siis aina pyrkiä viestimään ryhmille, että uiminen on hauskaa, mutta vedessä ei tulisi koskaan käyttäytyä vastuuttomasti. Parhaimmassa tapauksessa tällä asennoitumisella voi pelastaa jonkun hengen.

MUISTILISTA UIMAOPETTAJALLE JA UINTIVALMENTAJALLE

Huolellisesti suunniteltu toiminta on onnistuneen opetuksen lähtökohta. Uimaopettajan sekä uintivalmentajana on tärkeää tuntea opetuksen toimintajärjestelyt käytännössä, sekä mitä asioita tulee huomioida ennen toimintaa, sen aikana, ja toiminnan jälkeen. Alle on listattu käytännön turvallisuusnäkökulmia tunnin alusta tunnin loppuun, joita uimaopettajat sekä uintivalmentajat voivat hyödyntää toiminnassaan. Lista on lueteltu asioita, joita uimaopettajilta ja uintivalmentajilta vaaditaan, sekä erilaisia suosituksia jotka on syytä huomioida toiminnan kokonaisturvallisuutta ajatellen.

Huomioi seuraavat asiat!

Ennen tuntia/harjoitusta

- Sinulla on pätevyudet toimia ryhmän vastuuhenkilönä
 - 18 vuoden ikä (1)
 - Uimaopettaja: olet suorittanut uimaopettajan koulutuksen (1)

- Olet perehtynyt kohteen turvallisuusjärjestelyihin (esim. ensiapu- ja pelastusvälineet, hälytysjärjestelmä jne.) (1)

- Olet riittävän pelastustietoinen, -taitoinen ja -kykyinen kyseiseen kohteeseen (2,4)

- Onko opetus-/harjoitustila turvallinen
 - Turvallisuutta vaarantavat tekijät poistettava ennen toiminnan alkua (esim. poreileva/suihkuava vesi altaassa) (2)

- Onko tila riittävän iso ryhmän kokoon nähden (2)

- Ryhmän koko SUH:n suositusten mukaan: yhtä pätevää uimaopettajaa kohden enintään:
 - 10 uimataidotonta oppilasta
 - 15 jatkoryhmän oppilasta(SUH / (1))

Ryhmän koko kuitenkin aina tilannekohtainen! Uimaopettajan sekä uintivalmentajan tulee myös osata itse arvioida sopiva ryhmän koko!

- Suunnittele ennen toimintaa, miten tulet käyttämään allastilaa (tilan mahdollinen rajaaminen) ja mahdollisia välineitä kyseisen ryhmän kanssa. Tarkista välineiden kunto. Tee myös ryhmäjako valmiiksi ennen tunnin alkua. (1)
- Ryhmän nouto ennalta sovitusta paikasta (1)

Kun ryhmä(t) saapuvat

- Käy ryhmän kanssa yhteiset pelisäännöt läpi.
Esimerkiksi:
 - miten uimahallissa tulee käyttäytyä ja miksi (1)
 - uimahallissa ei saa koskaan juosta (1)
 - kukaan ei saa liikkua omin päin allasosastoilla (3)
 - koko ryhmä kuuntelee silloin kun uimaopettaja/valmentaja puhuu.
→ On hyvä sopia etukäteen esim. että kun opettaja puhuu, on kaikkien korvat pinnalla. (1)

Tunnin/harjoituksen aikana

Ryhmän organisointi

- Sijoittuminen niin että näet koko ryhmän, koko ajan (1)

- Ensin ohjeiden anto – vasta tämän jälkeen suoritus (1)

- Kukaan oppilaista ei saa mennä yksin altaaseen, ennen kuin opettaja antaa siihen luvan (1)

- Oppilas ei saa poistua altaasta omin päin kesken tunnin (1)
 - On hyvä muistuttaa, että WC:hen meno on sallittua tunnin aikana - Oppilas saa kuitenkin poistua WC-tiloihin vain luvan kanssa (1)

- Alaikäinen apuopettaja ei voi yksin toimia ryhmän vastuuhenkilönä, esimerkiksi sairastapauksissa. Ryhmän vastuuhenkilön tulee aina olla täysi-ikäinen. (1)

- Uimaopettaja ei saa koskaan jättää ryhmää yksin – tilanteissa joissa on pakko poistua, tulee esim. uimavalvojaa pyytää valvomaan ryhmää siksi aikaa. (1)

Toiminnan turvallisuus

- Harjoitteiden teettäminen vain uimareiden tasoon nähden sopivassa syvyydessä (1)
 - Sopivien harjoitteiden teettäminen uimareiden ikään sekä tasoon nähden (helpommasta → vaikeampaan) (1)
 - Sukellusharjoitteissa – sukelluksen tulee tapahtua altaan syvästä päästä altaan matalampaan päähän (1)
 - Huomioi aina turvallisuusnäkökulmat sukellusharjoitteissa! (riskitekijä: hengityksen pidättäminen ääriarajoille, jolloin tajuttomuus voi tapahtua yllättäen, jopa itse suorituksen jälkeen) (5)
 - Annettuja sääntöjä sekä ohjeita on noudatettava (1)
 - Kiusaamiseen/häiritsevään käyttäytymiseen tulee puuttua välittömästi (1)
-

Tunnin/harjoituksen jälkeen

Ennen kuin ryhmä(t) poistuvat altailta

- Oppilaiden saattaminen ennalta sovittuun paikkaan
 - Kukaan ei saa poistua yksin allasosastoilta – kaikki poistuvat altailta samaan aikaan (3)

- Uimaopettajan tulee huolehtia siitä, että kaikilla oppilailta on huoltaja vastassa – ketään ei saa päästää omin päin liikku-
maan allasosastolla (1)

 - Uimaopettaja/ on velvollinen pitämään kirjaa tunnin aikana sattuneis-
ta onnettomuuksista sekä loukkaantumisista/vammoista (1)

 - Onnettomuus / vaaratilanne -> Tarvittaessa ilmoitus tapahtuneesta.
Palveluntarjoajat/toiminnanharjoittajat ovat velvollisia ilmoittamaan
vaaran aiheutumisesta Valvontaviranomaiselle (1), (4)
- Huom!** Ilmoituksen tekeminen ensisijaisen tärkeää – ilmoitus toimii
oikeusturvan sekä mahdollisen vakuutuskorvauksen edellytyksenä! (1)

(1) Uimaopetuksen käsikirja (Keskinen et al. 2018)

(2) Tukes-ohje 1/2015 Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen (Turvallisuus- ja kemi-
kaalivirasto 2017)

(3) Uimaopetus turvallisemmaksi – ohjeet (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2008)

(4) Kuluttajaturvallisuuslaki (Finlex 2011)

(5) Vapaasukellusohje (Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto 2009)

LIITE 1

TURVALLISUUSNÄKÖKULMAT

Alle on lueteltu esimerkkejä järjestelyistä, joiden tavoitteena on kokonaisturvallisuuden takaaminen toiminnassa. Esimerkkeinä toimivat Suomen käytännöt, sekä kansainvälinen esimerkki Isosta-Britanniasta, jossa hukkumisien vastainen työ on ollut tehokasta.

.

*sinisellä maalatut kohdat tarjoavat lisätietoa koskien kyseistä kohtaa

Suomi

○ LAIT

■ [Kuluttajaturvallisuuslaki](#)

- Kulutustavaroiden sekä kuluttajapalvelujen turvallisuuden varmistaminen sekä niistä aiheutuvien terveys- ja omaisuusvaarojen ennaltaehkäisy. Ohjaa palveluiden turvallisuutta Suomessa.

○ LAINSÄÄDÄNTÖ

■ [Valtioneuvoston asetus nuorille työntekijöille erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä](#)

- Alle 18 vuotias henkilö ei voi vastata toisten ihmisten turvallisuudesta

■ [Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä](#)

- Alaikäisten kanssa työskentelevien rikostausta selvitetään
- Suojelee alaikäisten henkilökohtaista koskemattomuutta

○ OHJEET JA SUOSITUKSET

■ Tukes-ohje 1/2015 Uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden edistäminen

- Tukesin näkemys kuluttajaturvallisuuslainsäädännön vaatimusten täyttämiseksi. Esimerkkejä sekä vaihtoehtoja siitä, miten palveluntarjoaja voi toimia turvallisesti

■ Uimaopetus turvallisemmaksi

- Opetushallituksen, Suomen Kuntaliiton, Opetusalan Ammattijärjestön (OAJ) sekä Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliiton yhteistyössä laadittu ohje jonka tavoitteena on taata uimaopetuksen turvallinen järjestäminen. Sisältää esim. käytännön ohjeita uimahallissa tapahtuvasta toiminnasta, uimaopetuksen turvallisuudesta sekä uimaopetusta ohjaavista normeista

■ Vapaasukellusohje (SUH)

- Ohjeet turvallisen vapaasukelluksen harrastamiseen niin että yleinen uintiturvallisuus ei heikkene, ja että henkilökunta osaa tarvittaessa välittömästi puuttua riskialttiiseen käyttäytymiseen

- **LAINSÄÄDÄNTÖ**

- **Health and Safety Executive (HSE)**, on kansallinen sääntelyelin Isossa-Britanniassa. HSE:n perimmäisenä tavoitteena on tarjota tietoa, suosituksia sekä neuvoja toiminnanharjoittajille lainsäädännöstä, joka koskee terveyttä sekä turvallisuutta. Kuten Suomessa, on myös jokainen uimahallin tai kylpylän toimija Isossa-Britanniassa vastuussa henkilökunnan, asiakkaiden sekä muiden tiloissa oleskelevien henkilöiden turvallisuudesta.
 - **Health and Safety at Work Act (The HSW Act)**
 - Laki joka suojaa työntekijöitä, vapaaehtoistyöntekijöitä sekä yleisöä joiden turvallisuuteen työntekijöiden suorittamat työtehtävät voivat vaikuttaa. The HSW Act asettaa yleisiä vaatimuksia koskien tilojen, välineiden ja työpaikan turvallisuudesta, siitä että kaikki työtehtävät suoritetaan turvallisesti ja että turvallisuutta takaavaa koulutusta sekä tietoa tarjotaan kaikille työntekijöille.

 - **Management of Health and Safety at Work Regulations**
 - Velvoittaa toimijaa suorittamaan arvion siitä, mitä riskejä tehdystä työstä voi aiheutua työntekijöille tai muille henkilöille, sekä yleisölle jotka oleskelevat kyseisissä tiloissa. Työnantajan tulee eliminoida, tai vähentää mahdollisia riskejä joita palvelusta voi seurata

Yllämainitut lait asettavat yleisiä vaatimuksia kaikille uimahallien sekä kylpylöiden toimijoille Isossa-Britanniassa. Lisäksi toimijoiden odotetaan myös tuntevan seuraavat olennaiset osat lainsäädännöstä:

- **Control of Substances Hazardous to Health Regulations**
 - Velvoittaa toimijaa suorittamaan arvion siitä, mitä riskejä henkilökunnalle sekä asiakkaille voi koitua tiloissa käytävistä vaarallisista aineista. Toimijan tulee riskiarvioinnin jälkeen päättää tarvittavat toimenpiteet sekä valvoa että toimenpiteitä noudatetaan ja ylläpidetään.

- **Reporting of Injuries, Disease and Dangerous Occurrences Regulations**
 - Velvoittaa työntekijöitä, yksityisyrittäjiä sekä tiloista vastuussa olevia henkilöitä, mukaan luettuna toiminnanharjoittajat uimahalleissa, tekemään ilmoituksen eteenpäin työtapaturmatapauksissa, tai tapauksissa joissa havaitaan, että henkilö/henkilöiden terveydentila on normaalia poikkeava

Yllämainitut esimerkit lainsäädännöstä, ovat lakeja jotka sitovat yleisesti kaikkia uimahallien sekä kylpylöiden toimijoita. Kattavampi ohjeistus uimahallin sekä kylpylän hallinnasta Isossa-Britanniasta löytyy ”lisätietoa” osiosta alla.

○ OHJEET

- **Health and safety in swimming pools** on Health and Safety Executive:n luoma ohjeistus kaikille uimahallien sekä kylpylöiden toimijoille. Ohjeistuksen tarkoituksena on tarjota neuvontaa yllämainituille toimijoille koskien uima-altaiden hallintaa sekä turvallisuutta ja terveyttä koskeissa asioissa. Kyseisen ohjeen noudattaminen ei ole pakollista, ellei sitä ole erikseen mainittu. Ohjeistuksen noudattaminen kuitenkin takaa normaalisti sen, että lakien määräämät vähittäisvaatimukset täyttyvät

Lisätietoa:

- [Health and safety in swimming pools – Health and Safety Executive](#)